

עיונים בספרים ההיסטוריים

ספר שמואל

ד"ר חזי כהן

אוניברסיטת בר אילן
ה'תשע"ד (2013-2014)

הקליד וערך: דביר חדד

תוכן העניינים:

3	מבוא
		שמואל א'
3	פרק ט"ז
7	פרק י"ז
11	פרק י"ח
13	פרק י"ט
16	פרק כ'
20	פרק כ"א
21	פרק כ"ב
23	פרק כ"ג
25	פרק כ"ד
27	פרק כ"ה
29	פרק כ"ו
32	פרק כ"ז
33	פרק כ"ח
35	פרק כ"ט
36	פרק ל'
39	פרק ל"א
		שמואל ב'
41	פרק א'
44	על המבחן
44	שאלות לדוגמה

בסוף החוברת מצורפים שני המאמרים שצריך לקרוא:
 1. יונתן גרוסמן – המסרים שבסיפורי שליחות יוסף לאחיו בשכם ושליחות דוד אל אחיו אל המחנה
 2. חיה פיינגבוים בן ציון – אמנות ומשמעות בנאום אביגיל

בהצלחה!!

מבוא:

אנחנו הולכים לפרש תנ"ך. לפרש את סיפורי דוד- מרגע הופעת דוד. מהפעם הראשונה שהוא מופיע על במת ההיסטוריה ונלמד ביחד את הספר. אנחנו הולכים ללמוד בשיטה מאוד ספציפית. כולם מכירים את הפרד"ס – פשט דרש רמז וסוד. אלו הם ארבעה שיטות ללמוד תנ"ך – ובפועל יש הרבה יותר שיטות.

התנ"ך הוא כמו מגרש מלא סלים, שערים, ציורים על הקרקע, וכו'. אבל כמו במגרש הזה, כדי שנוכל להנות ממנו – נצטרך קודם להחליט איך ומה משחקים. אחרת זה יהיה מסוכן- מישהו יכדרר ואחר יבעוט. המשל הזה נועד כדי שנדע שבלמידת התנ"ך חשוב לבחור את השיטה, ולהבהיר למה צריך לבחור כזו. אנחנו הולכים ללמוד בשיטת הפשט- ז.א. שאנחנו קוראים את התנ"ך עם כמה שפחות הנחות ורעיונות. לכן, כל הצעה להבנת הפשט תהיה מצוינת.

חשוב לציין – התשובות בבחינה יהיו לפי מה שהמרצה לימד. לא לפי מה שהסטודנטים הציעו. נתחיל בפרק ט"ז – המפגש הראשון עם דוד.

פרק ט"ז:

(א) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-שְׂמוּאֵל, עַד-מַתִּי אֶתְּהָ מִתְּאֵבֵל אֶל-שְׂאוּל, וְאַנִּי מְאַסְתִּיו, מִמֶּלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל; מִלֵּא קִרְנָךְ שָׁמוֹ, וְלֹךְ אֲשַׁלְחֶךָ אֶל-יִשְׂרָאֵל בֵּית הַחֶלְמִי--כִּי-רְאִיתִי בְּבָנָיו לִי, מֶלֶךְ **(ב)** וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֵיךְ אֵלֶיךָ, וְשָׁמַע שְׂאוּל וַחֲרָגְנִי; וַיֹּאמֶר יְהוָה, עֲגַלְתָּ בָקָר תִּקַּח בְּיָדְךָ, וְאִמְרָתְךָ, לְזֹבֵחַ לַיהוָה בְּאֵתִי **(ג)** וְקִרְאתָ לְיִשְׂרָאֵל, בְּזֹבֵחַ; וְאַנְכִי, אֹדִיעֶךָ אֶת אֲשֶׁר-תַּעֲשֶׂה, וּמִשְׁחַתָּ לִּי, אֶת אֲשֶׁר-אִמַּר אֵלֶיךָ **(ד)** וַיַּעַשׂ שְׂמוּאֵל, אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה, וַיָּבֵא, בֵּית לָחֶם; וַיְחַרְדּוּ זִקְנֵי הָעִיר, לִקְרָאתוֹ, וַיֹּאמֶר, שְׁלֹם בּוֹאֶךָ **(ה)** וַיֹּאמֶר שְׁלֹם, לְזֹבֵחַ לַיהוָה בְּאֵתִי, הַתִּקְדָּשׁוֹ, וּבְאַתָּם אֵתִי בְּזֹבֵחַ; וַיִּקְדָּשׁ אֶת-יִשְׂרָאֵל וְאֶת-בְּנָיו, וַיִּקְרָא לָהֶם לְזֹבֵחַ **(ו)** וַיְהִי בְּבֹאֶם, וַיִּרְא אֶת-אֱלִיָּאב; וַיֹּאמֶר, אֵיךְ נָגַד יְהוָה מְשִׁיחוֹ. **(ס)** **(ז)** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-שְׂמוּאֵל, אֶל-תַּבֵּט אֶל-מְרֹאֵהוּ וְאֶל-גִּבְהַת קוֹמְתוֹ--כִּי מְאַסְתִּיהוּ: כִּי לֹא, אֲשֶׁר יִרְאֶה הָאָדָם--כִּי הָאָדָם יִרְאֶה לְעֵינָיִם, וַיְהִי יִרְאֶה לְלֵבָב **(ח)** וַיִּקְרָא יִשְׂרָאֵל אֶל-אֲבִינֶדָב, וַיַּעֲבְרֵהוּ לִפְנֵי שְׂמוּאֵל; וַיֹּאמֶר, גַּם-בְּזֶה לֹא-בָחַר יְהוָה **(ט)** וַיַּעֲבֵר יִשְׂרָאֵל, שְׁמָה; וַיֹּאמֶר, גַּם-בְּזֶה לֹא-בָחַר יְהוָה **(י)** וַיַּעֲבֵר יִשְׂרָאֵל שִׁבְעֵת בְּנָיו, לִפְנֵי שְׂמוּאֵל; וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל-יִשְׂרָאֵל, לֹא-בָחַר יְהוָה בְּאַלְהָ **(יא)** וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל-יִשְׂרָאֵל, הֲתִמְנוּ הַנְּעָרִים, וַיֹּאמֶר עוֹד שָׂאֵר הַקֶּטָן, וְהִנֵּה רֵעָה בְּצֵאוֹ; וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל-יִשְׂרָאֵל שְׁלַח וְקַחְנוּ, כִּי לֹא-נִסְבַּע עַד-בָּאוּ פֹה **(יב)** וַיִּשְׁלַח וַיְבִיאָהוּ וְהוּא אֲדָמוֹנִי, עִם-יָפֶה עֵינָיִם וְטוֹב רֵאִי; **(יג)** וַיִּקַּח שְׂמוּאֵל אֶת-קָרוֹן הַשָּׁמֶן, וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ בְּקָרֵב אֲחִיו, וַתִּצְלַח רֵיחַ-יְהוָה אֶל-דָּוִד, מֵהַיּוֹם הַהוּא וּמְעַלְהָ; וַיִּקַּם שְׂמוּאֵל, וַיִּלָּךְ הַרְמָתָה **(יד)** וְרוּחַ יְהוָה סָרָה, מֵעַם שְׂאוּל; וּבְעַתְתוֹ רֵיחַ-רָעָה, מֵאֵת יְהוָה **(טו)** וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי-שְׂאוּל, אֵלָיו: הִנֵּה-נָא רֵיחַ-אֱלֹהִים רָעָה, מִבְּעַתְדְּךָ **(טז)** יֹאמֶר-נָא אֲדָנָנוּ, עַבְדֶיךָ לְפָנֶיךָ--יִבְקָשׁוּ, אִישׁ יָדַע מִנֶּגֶן בְּפָנָיו; וְהָיָה, בְּהַיּוֹת עֲלֶיךָ רֵיחַ-אֱלֹהִים רָעָה--וְנִגְוָנוּ בְּיָדוֹ, וְטוֹב לָךְ. **(יז)** וַיֹּאמֶר שְׂאוּל, אֶל-עַבְדָּיו: רָאוּ-נָא לִי, אִישׁ מִיִּטִּיב לִנְגֹן, וְהִבִּיאֹתֶם, אֵלָי **(יח)** וַיַּעַן אֶחָד מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר, הִנֵּה רְאִיתִי בֶן לְיִשְׂרָאֵל בֵּית הַחֶלְמִי, יָדַע נִגְוָן וְגִבּוֹר חֵיל וְאִישׁ מִלְחָמָה וְנָבוֹן דָּבָר, וְאִישׁ תֵּאֵר, וַיְהִי, עִמּוֹ **(יט)** וַיִּשְׁלַח שְׂאוּל מַלְאָכִים, אֶל-יִשְׂרָאֵל; וַיֹּאמֶר, שְׁלַחְהוּ אֵלָי אֶת-דָּוִד בְּנֵךְ אֲשֶׁר בְּצֵאוֹ **(כ)** וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל חֲמוֹר לָחֶם, וְנָאֵד יִנּוּ, וְגִדֵי עֲזִים, אֶחָד; וַיִּשְׁלַח בְּיַד-דָּוִד בֶּנֹּ, אֶל-שְׂאוּל **(כא)** וַיָּבֵא דָוִד אֶל-שְׂאוּל, וַיַּעֲמֵד לְפָנָיו; וַיִּצְהָרְהוּ מְאֹד, וַיְהִי-לוֹ נֶשֶׂא כָלִים **(כב)** וַיִּשְׁלַח שְׂאוּל, אֶל-יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: יַעֲמַד-נָא דָוִד לְפָנָי, כִּי-מָצָא חֵן בְּעֵינָי. כִּג וְהָיָה, בְּהַיּוֹת רֵיחַ-אֱלֹהִים אֶל-שְׂאוּל, וְלָקַח דָּוִד אֶת-הַכֶּפֶנּוֹר, וְנִגְוָן בְּיָדוֹ; וְרוּחַ לְשְׂאוּל וְטוֹב לוֹ, וְסָרָה מֵעַלְיוֹ רֵיחַ הַרָעָה. **(כג)**

פירוש ע"פ פסוקים:

קצת רקע: המלך הראשון בישראל היה שאול. עם ישראל ביקש מלך, ושמואל התנגד. אבל העם התעקש- וה' נתן להם את שאול למלך. שאול מתגלה שמלך חוטא – שלא מוכן לקבל עליו מרות של שמואל הנביא ואלוהים. אנחנו מתחילים מהנקודה בה שמואל מודיע לו על הדחתו. ועכשיו נכנס לעלילה:

רקע תקופתי: כשרוצים להקדיש משהו – מושחים אותו בשמן. הוא נוזל יקר, חשוב. בימי קדם- אנשים לא נהגו להתקלח הרבה. לא היה ברזים וצינורות ומים היו מצרך יקר. ככל שהיית יותר עשיר, משכית יותר פעמים בשמן יותר טוב. לכן, אם רוצים להקדיש משהו, לייחד אותו, מושחים אותו בשמן. מושחים כהנים גדולים. מלכים ואפילו את כלי המשכן. זוהי הדרך לתת כבוד לבני אדם או לחפץ.

- (א) ולך - ה' אומר לשמואל ללכת לשאול להדיר אותו מהמלוכה**
(ב) איך אלך - שמואל אומר שהוא מפחד, ששאוול יהרוג אותו כי הוא יהווה מרידה במלכות. אז
(ג) וקראת - ה' עונה לו ואומר לו שישקר – שישפר שהוא בא לזבוח זבח ולא למשוח מלך.
 ישנה מחלוקת גדולת בין הפרשנים, יש שאומרים שמדובר בתשובה רצינית ובשאלה רצינית:
 1. לא סומכים על הנס, אז שמואל עושה את זה ושואל את ה' איך הוא יכול להבטיח את שלמותו. ה' עונה לו ברצינות, כמובן לא גוער בו וכמובן לא מעניש אותו.

2. השיטה השנייה מצדדת בדעה שלפעמים אומרים לא יכול במקום לא רוצה. ואז בעצם ה' עונה לו באותה התחכמות כמו ששמואל מדבר, ומציע לו פתרון. ה' בעצם "תוקע" את שמואל. למה בעצם ששמואל לא ירצה? ניתן לראות בתחילת הפסוק הראשון ששמואל מתאבל על שאול- כנראה שמדובר באהבה עמוקה בין שני האנשים – שאול ושמואל.

(ד) **ויחרדו** - אנשי בית לחם מופתעים לראות אדם חשוב כמו שמואל נכנס העירה. שמואל מרגיע אותם ואומר שהוא רק בא לזבוח.

• משיח בעברית מקראית זה מלך. למה הוא נקרא משיח? כי מושחים אותו בשמן.

(ה) **ויקדש** - שמואל מקדש את ישי ואת בניו.

(ו) **וירא את אליאב ויאמר** - אליאב נכנס לחדר ושמואל מתרגש מהכריזמה המרשימה שיש לו.

(ז) **אל תבט** - ה' אומר לשמואל אל תסתכל על גובהו של אליאב כי מאסתי בו. הוא לא יהיה המלך. האדם יראה לעיניים, ואלוהים יראה ללבב.

(ח) ישי קורא לאבינדב, גם הוא עובר על פני שמואל. והוא גם לא נבחר.

(ט) גם שמה עבר, וגם הוא לא יהיה המלך.

(י) יעברו שבעת בני ישי מול שמואל, ואף אחד לא מתאים למלוכה.

(יא) **התמו הנערים** - האין לך עוד בנים? שואל שמואל. ישי עונה שיש עוד אחד צעיר שרועה צאן בחוץ. שמואל אומר שהם יחכו לו ולא יסבו עד שהוא יחזור. (יסבו = יסתובבו ויחזרו הביתה. הפירוש של חזי = יסבו לאכול)

(יב) **ויביאו** - שולחים להביא את דוד, שהוא אדמוני ויפה עיניים. ה' בוחר למשוח אותו? יש כאן מתח מסוים, רגע של ציפייה (ורוח ממש במילים בתנ"ך), עד שהמילים הדרמטיות מגיעות.

מה אנתנו יודעים על דוד עד פה?

1. רועה צאן
2. אדמוני
3. יפה עיניים
4. טוב רואי
5. הבן הצעיר

הערות לפרק:

למה ישי לא רץ להביא את דוד מיד כשראה את שאף אחד מהשבעה לא מתאים?

ניתן לראות שמדובר שבכך שיש חשב שדוד בכלל בכלל לא מתאים להיות המלך.

כששמואל שואל ב11, ישי עונה לו שיש עוד אחד. הוא אפילו לא מציע להזמין אותו! מי שמתעקש להביא את דוד זה שמואל בכלל! זה אבסורד.

נשים לב לנקודה שדוד טוב רואי. אנתנו לא רואים שאמרו שאברהם יפה, אבל כן אמרו ששרה יפה כי בהמשך פרעה לקח אותו וכו'. התנ"ך לא נותן לנו פרטים סתם, יש להם משמעות לסיפור. אם כך, למה ציינו זאת?

הצעת תשובה: כמו שכתבו שאליאב גבוה וכו', כנראה שיש לו קשר. מה עוד אנתנו יודעים? שהוא אדמוני. בפירוש הפשוט המוכר אדמוני זה גינאי. נפתח רגע את שיר השירים פרק ה' פסוק י' וי"א: "י"י) דודי צח וְאָדוּם, דָּגוּל מִרְבֵּבָה (י"א) ראשו, פְּתָם פָּז; קַנְצוֹתָיו, תִּלְתְּלִים, שְׁחֹרֹת, פְּעוֹרָב." כאן ניתן לראות שאדום זה לא הצבע שיער! כאן האדום כנראה מתאר את מבנה הפנים, בייבי פייס.

יש שיטה בתנ"ך שנקראת מספר מדורג: אינו דומה הלומד השונה פרקו 100 פעמים לשונה פרקו 101. זה לא הבדל חשוב, אלא צריך להאזין לטון. במקום 100 מדובר בהמון פעמים, פלוס מאמץ נוסף. לפעמים כשמוסיפים זה לא עוד קצת- זה משנה הכל. כמה ילדים יש לישי בסיפור? שבע ועוד אחד! לא שמונה כמו במשרד הפנים. יש כאן דגש על ה"ועוד" אחד, שבע בתנ"ך הוא מספר של שלמות.

נזרוק כמה שאלות לאוויר ונדון בהם:

- למה ישי מתנהג כמו שהוא מתנהג?
- למה ה' מתעצבן על שמואל כשהוא מסתכל על אליאב?
- אצל שאול הוא הובא לשמואל, כאן שמואל מחפש את דוד. למה?

הצעה לפתרון: ישנו מתח גדול בין האלוהים והנביא. שמואל עדיין מתאבל על שאול, וה' מנער אותו ואומר לו לא אתה מנהל את העסק, אני הוא זה. הוא ממשיך ואומר לו לך לבית לחם, אני אמשיך להנחות אותך משם. חשוב לשים לב גם שאליאב ושואל דומים מבחינת מבנה גוף. מדובר באנשים גבוהים ויפים- ולכן שמואל נדלק. הוא רוצה מישהו כמו שאול – הוא הרי אוהב אותו. לכן ה' גוער בו, שהוא לא מבין את המטרה האמיתית ונתקע עם שאול. בנוסף, ידוע שלשמואל קוראים בספר "הרואה". בפסוק ז' יש על זה דגש חזק מאוד: "לא אשר יראה האדם כי האדם יראה..." ה' אומר לו שהוא לא רואה, אלא כשהוא (אלוהים) נותן לו.

אם שמואל היה ראש קטן, הייתי מניח שהוא יעזוב אחרי שבעת הילדים. לעומת זאת, הוא יוזם חיפוש אחרי ילד נוסף. התנ"ך בכוונה יוצר מצב בו שמואל צריך לבחור בין ראש קטן לגדול. זאת סיטואציה שבה מישהו מבין שהוא לא בעל הבית! שמישהו אחר דורש ממנו, ועליו לעשות הכל עד הסוף. וישי עונה לו כן, יש עוד אחד ולא יוזם כלום. ועכשיו מגיע הפסוק הדרמטי: "שלחה וקחנו כי לא נסב עד בואו פה". שמואל מבין את הביקורת של אלוהים, וחוזר בו. הוא מתחיל לעבוד ומשנה את ההתנהלות שלו ונהיה השליח. הרבה פעמים השליח שוכח שהוא רק שליח, ושמואל מבין שעכשיו הוא רק שליח – ועושה את זה כמו שצריך.

בטקסט יש הפסקה באמצע י"ב אחרי הטב רואי, ומיד אחרי ההפסקה ה' מכריז שהוא המלך הבא. ההפסקה הזו מסמנת בד"כ הפסקה בקריאה, בסרט זה היה מקום להתחיל עם מוזיקה דרמטית כלשהי.

(יג) **ויאמר יהוה** - שמואל מושח את דוד מול האחים שלו, רוח ה' צולחת עליו, ושמואל הולך הרמתה.

זוהי סצנה קרה מאוד. שמואל לא אומר לא כלום, למרות שבפועל יכול להיות שכן אך המצלמה בוחרת שלא לציין זאת. בואו נקביל את זה רגע למשיחת שאול המלך:

שאל מגיע, וה' אומר לשאול – זה זה. שאול ניגש אל שמואל ושאל אותו: "תגיד, אומרים שיש כאן איזה נביא בעיר. אתה יודע איפה הוא?". הסיטואציה הזו נראת מוזרה, שאול לא מזהה את שמואל למרות שבד"כ נביאים מסתובבים עם בגדי נבואה. מעניין לציין שכאן המלך לא יודע מי הנביא, ואצלנו הנביא לא יודע מי המלך. בהמשך הסצנה שם מדברים הרבה, ושמואל לוקח את פח השמן ומושח אותו, ונותן לו נשיקה. הוא אומר לו גם מזל טוב על כך שהוא נהיה למלך. להבדיל לחלוטין מדוד, כאן בנוסף מדובר במקום אינטימי שלו ושל שאול. עם דוד זה היה מול אחיו ומשפחתו.

נשים לב להתנהגות הקורקטית של שמואל לדוד. מתי נבחן אדם? לא כשקל לו, אלא כשקשה לו. כאן, קשה לשמואל והוא רוצה למשוך מלך אחר. בעל כורחו הוא נשלח ע"י אלוהים, והוא נמצא בסיטואציה מביכה ושמואל מבין את העסק – הוא לא בעל הבית. ולכן זה שהמשיכה לא חמה ונעימה וכו', היא אמנם סיטואציה מביכה – אבל יש בה עוצמה. למרות ששמואל לא רוצה לבצע את המעשה, הוא מקיים את תפקידו, הוא מבין שהוא שלב בתהליך.

בשתי הפסקות האחרונות של ט"ו כתוב ששמואל ושאל נפרדו ולא מתראים עוד. הם נפרדים לא כי הם לא אוהבים זה את זה, אלא שקשה להם להתמודד בגלל שהם אוהבים ומעריכים זה את זה.

(יד) **רוח יהוה** - רוח אלוהים בתנ"ך זה מונח שיש לו משמעויות רבות. לשמשון צלחה רוח אלוהים והוא קורע ארי-עוצמה פיזית, על יפתח צלחה רוח אלוהים והיתה לו כריזמה צבאית, על בצלאל בן אורי צלחה רוח אלוהים והוא יכול ליצור כלים בצורה מצויינת – אומנות. הוא מונח רב משמעי – אין לו משמעות אחת. אצלנו, רוח אלוהים הכוונה היא שלאיש יש כריזמה מיוחדת ולכל מעשה שהוא יעשה.

מתוך כך שהרוח עזבה את שאול, משמע שהיה לו אותה בעבר. היא עברה לדוד. איפה אנחנו רואים שהיתה לשאול רוח אלוהים? נפתח בשמואל א' פרק י"א פסוק ו' – הסיפור על נחש העמוני. כאן המשמעות של רוח ה' היא כריזמה במלחמה, כח, עוצמה, מנהיגות וכדומה. נראה שיש עוד פעם אחת.

י"6: שאול הולך להתנבא עם ועל ידי כך תצלח עליו רוח אלוהים ואז הוא הופך ל"איש אחר". אין כאן כוונה לכך ששאל נהיה נביא כמו שמואל, ישעיהו או ירמיהו. אלא מתכוונים למשמעות של אדם שעובר אקסטזה דתית, וכמו תמיד יש דמיון מסוים בין נביאים למשוגעים.

מצאנו שני סיפורים שבהם יש לשאול את רוח אלוהים עליו- פעם אחת ככריזמה, ואחרת כהתנבאות.

וביעתתו – צורת עבר מהופך, רוצה לומד פעולה מתמשכת. יש לו חלומי בלעות – מבעתת. או השתגע.

(טו) **עבדיך** - עבדי שאול מציעים לו שיביאו לו משהו מנגן, שינגן יפה וירגיע אותו – את שאול.

(טז) הצעת העבדים.

(יז) **ראו נא לי** - שאול מסכים ואומר שהוא ישמח. מקבל את ההצעה בנעימות.

- החוקרים שואלים, מה משמעות המילה עבדים? רוב החוקרים סוברים שמדובר בעבדים ממש, במשרתים. אלה שמביאים לו את המגבת, את השמפו. כי הם רואים אותו במצבים הכי אינטימיים, אחרי הטקס, אחרי ההופעות. למה העבדים פונים אליו בצורה כל כך מנוסחת בעדינות? כי הוא חולה, הם חשים בזה. הם בוחרים להתנהג אליו בעדינות כי כך צריך כלפי אדם חולה שאינו מרגיש טוב. בסופו של דבר הם מציעים הצעה קונקרטיה – להביא איש שיודע לנגן בכינור.

כעת נמצא דמיון בין העלילה במלכים א' פרק א', בו מסופר על דוד המלך.

פסוק א': למלך דוד קר, הוא חולה. לא משנה כמה בגדים שמים עליו, הוא לא מרגיש טוב.

פסוק ב': העבדים מציעים (כמו אצל שאול) להביא לו בחורה, אישה, שתעורר אותו מינית. גם כאן הם מדברים אליו בלשון כבוד.

פסוק ג': הם מחפשים נערה בכל גבול ישראל ומביאים את אבישג השונמית.

צריך לשים לב שבין פסוק ב' לג' חסר משהו. דוד כאן לא מאשר את בקשת העבדים, כנראה שהוא כל כך חלש שהוא רק מהנהן, או ממצמץ, או אפילו לא עושה כלום. להבדיל משאול – שמאשר את הצעת העבדים. מדובר בכך שרוצים להבליט כי שאול היה בשליטה למרות מצבו הנפשי.

כעת נביט במקרה נוסף בו מציעים בחורה למלך: אסתר פרק ב' פסוק א'.

כאן גם הנערים מציעים למלך להביא לו נערות בתולות טובות מראה. כאן, אחשוורוש גם מתחיל לבצע ושולח שליחים לכל המדינות שלו. יש לנו כאן מין סקאלה, כשדוד הכי חלש, ואחשוורוש הכי פעלתן. שאול נמצא באמצע – מציאות ביניים כלשהי.

(יח) **גיבור חיל** - לוחם, איש בעל כח, עוצמה (הנער שופך מחמאות על דוד)

יהוה עימו- הולך לו טוב.

- אבל מה זה קשור בכלל? אני מחפש נגן, מה אכפת לי איך הוא נראה?

הצעה – אולי הנער הוא סוכן של שמואל.

הצעה – אולי לשאול אכפת מאיך נראים הנערים שלו, שכולם יהיו גבר-גבר וכו'.

(יט) **וישלח שאול** - שאול מתחיל לפעול, ומבקש מישי לשלוח אליו את דוד בנו. שאול האקטיבי. נשים לב ששאול לא מרגיש צורך לפרט למה הוא צריך את דוד.

(כ) **ויקח ישי** - ישי שולח מתנה יחד עם דוד, המתנה כוללת יין, לחם וגדי עיזים.

(כא) **ויאהבהו מאוד** - שאול מתאהב בדוד בערך, וממנה אותו להיות נושא כלים. תפקיד חשוב מאוד.

(כב) **יעמוד נא דוד לפני** - שאול מבקש מישי (להבדיל מפעם קודמת שבה הוא ממש דרש), שישאיר את דוד כי הוא מוצא חן בעיניו. כאן לא מציינים מה ישי חושב, זה לא משנה איך הוא הגיב – זה לא רלוונטי לסיפור.

פרק י"ז:

(א) ויאספו פלשתים את-מחניהם, למלחמה, ויאספו, שכה אשר ליהודה; ויחנו בין-שוכה ובין-עזקה, באפס דמים (ב) ושאלו ואיש-ישראל נאספו, ויחנו בעמק האלה; ויערכו מלחמה, לקראת פלשתים (ג) ופלשתים עמדים אל-ההר, מזה, וישראל עמדים אל-ההר, מזה; והגיא, ביניהם (ד) ויצא איש-הבנים ממחנות פלשתים, גלית שמו מגת: גבהו, שש אמות וזרת (ה) וכובע נחשת על-ראשו, ושריון קשקשים הוא לבוש; ומשקל, השריון--חמשת-אלפים שקלים, נחשת (ו) ומצחת נחשת, על-רגליו; וכידון נחשת, בין כתפיו (ז) וחץ (ועץ) חניתו, כמנור ארגים, ולהבת חניתו, שש-מאות שקלים ברזל; ונשא הצנה, הלך לפניו (ח) ויעמד, ויקרא אל-מערכת ישראל, ויאמר להם, למה תצאו לערף מלחמה: הלוא אנכי הפלשתי, ואתם עבדים לשאול--ברו-לכם איש, וירד אלי (ט) אם-יוכל להלחם אתי, והפני--והיינו לכם, לעבדים; ואם-אני אוכל-לו, והפיתיו--והייתם לנו לעבדים, ועבדתם אתנו (י) ויאמר, הפלשתי, אני חרפתי את-מערכות ישראל, היום הזה; תנו-לי איש, ונלחמה יחד (יא) וישמע שאול וכל-ישראל, את-דברי הפלשתי האלה; ויחתו ויראו, מאד. {פ} (יב) ודוד בן-איש אפרתי הזה, מבית לחם יהודה, ושמו ישי, ולו שמונה בנים; והאיש בימי שאול, זקן בא באנשים (יג) וילכו שלשת בני-ישי, הגדלים--הלכו אחרי-שאול, למלחמה; ושם שלשת בניו, אשר הלכו במלחמה--אליאב הבכור ומשנהו אבינדב, והשלשי שמה (יד) ודוד, הוא הקטן; וישלשה, הגדלים, הלכו, אחרי שאול. {ס} (טו) ודוד הלך ושב, מעל שאול, לרעות את-צאן אביו, בית-לחם (טז) ויגש הפלשתי, השפם והערב; ויתנצב, ארבעים יום. {פ} (יז) ויאמר ישי לדוד בנו, קח-נא לאחיך איפת הקליא הזה, ועשרה לחם, הזה; והרץ המנחה, לאחיך (יח) ואת עשרת חרצי החלב, האלה, תביא, לשר-האף; ואת-אחיך תפקד לשלום, ואת-ערכתם תקח (יט) ושאלו והמה וכל-איש ישראל, בעמק האלה; נלחמים, עם-פלשתים. {ס} (כ) וישפם דוד בבקר, וישא את-הצאן על-שמר, וישא וילך, באשר צוהו ישי; ויבא, המעגלה, והחל היצא אל-המערכה, והרעו במלחמה (כא) ותערף ישראל ופלשתים, מערכה לקראת מערכה (כב) וישט דוד את-הקלים מעליו, על-יד שומר הפלים, וירץ, המערכה; ויבא, וישאל לאחיו לשלום (כג) והוא מדבר עמו, והנה איש הבנים עולה גלית הפלשתי שמו מגת ממערות (ממערכות) פלשתים, וינדר, כדברים האלה; וישמע, דוד (כד) וכל איש ישראל, בראותם את-האיש; וינסו, מפניו, וייראו, מאד (כה) ויאמר איש ישראל, הראיתם האיש העלה הזה--כי לחרף את-ישראל, עלה; והנה האיש אשר-יכנו יעשרנו המלך עשר גדול, ואת-בתו יתן-לו, ואת בית אביו, יעשה חפשי בישראל. {פ} (כו) ויאמר דוד, אל-האנשים העמדים עמו לאמר, מה-יעשה לאיש אשר יפה את-הפלשתי הלו, והסיר חרפה מעל ישראל: כי מי, הפלשתי הערל הזה, כי חרף, מערכות אלהים חיים (כז) ויאמר לו העם, כדבר הזה לאמר: כה יעשה, לאיש אשר יכפו (כח) וישמע אליאב אחיו הגדול, בדברו אל-האנשים; ויחר-אף אליאב בדוד ויאמר למה-זה ירדת, ועל-מי נטשת מעט הצאן ההנה במדבר--אני ידעתי את-זדנדך ואת רע לבבך, כי למען ראות המלחמה ירדת (כט) ויאמר דוד, מה עשיתי עתה; הלוא, דבר הוא (ל) ויסב מאצלו אל-מול אחר, ויאמר כדבר הזה; וישבהו העם דבר, כדבר הראשון (לא) וישמעו, הדברים, אשר, דבר דוד; ויגדו לפני-שאול, ויסקחו (לב) ויאמר דוד אל-שאול, אל-יפל לב-אדם עליו; עבדך ילך, ונלחם עם-הפלשתי הזה (לג) ויאמר שאול אל-דוד, לא תוכל ללכת אל-הפלשתי הזה, להלחם, עמו: כי-נער אתה, והוא איש מלחמה מנעריו. {ס} (לד) ויאמר דוד אל-שאול, רעה הנה עבדך לאביו בצאן; ובא הארי ואת-הדוב, ונשא שה מהעדר (לה) ויצאתי אחריו והפתי, והצלתי מפיו; ויקם עלי--והחזקתי בזקנו, והפתי והמיתיו (לו) גם את-הארי גם-הדוב, הפה עבדך; והנה הפלשתי הערל הזה, כאחד מהם, כי חרף, מערכת אלהים חיים. {ס} (לז) ויאמר, דוד, יהוה אשר הצלני מיד הארי ומיד הדב, הוא יצילני מיד הפלשתי הזה; {ס} ויאמר שאול אל-דוד לך, ויהוה יהיה עמך (לח) וילבש שאול את-דוד מדיו, ונתן קובע נחשת על-ראשו; וילבש אתו, שריון (לט) ויחגר דוד את-חרבו מעל למדיו ויאל ללכת, כי לא-נסה, ויאמר דוד אל-שאול לא אוכל ללכת באלה, כי לא נסיתי; וינסרם דוד, מעליו (מ) ויסקח מקלו בידו, ויבחר-לו חמשה חלקי-אבנים מן-הנחל וישם אתם בכלי הרעים אשר-לו ובילקוט--וקלעו בגדו; ויגש, אל-הפלשתי (מא) וילך, הפלשתי, הלך וקרב, אל-דוד; והאיש נשא הצנה, לפניו (מב) ויבט הפלשתי ויראה את-דוד, ויבזהו: כי-הנה נער, ואדמני עם-יפה מראה (מג) ויאמר הפלשתי, אל-דוד, הכלב אנכי, כי-אתה בא-אלי במקלות; וינקלל הפלשתי את-דוד, באלהיו (מד) ויאמר הפלשתי, אל-דוד: לכה אלי--ואתנה את-בשרך, לעוף השמים וילבמת השדה. {ס} (מה) ויאמר דוד, אל-הפלשתי, אתה בא אלי, בחרב ובחנית ובכידון; ואנכי בא-אליך, בשם יהוה צבאות, אלהי מערכות ישראל, אשר חרפת (מו) היום הזה יסגרף יהוה בגדי והפיתך, וחסרתני את-ראשך מעליך, ונתתי פגם מחנה פלשתים היום הזה, לעוף השמים ולחית הארץ; וידעו, כל-הארץ, כי יש אלהים, לישראל (מז) וידעו כל-הקהל הזה, כי-לא בחרב ובחנית יהושיע יהוה: כי ליהוה המלחמה, ונתן אתכם בידנו. {ס} (מח) והנה כי-קם הפלשתי, וילך ויקרב לקראת דוד; וימחר דוד, וירץ המערכה לקראת הפלשתי (מט) וישלח דוד את-ידו אל-הפלי, ויסקח משם אבן ויקלע, ויך את-הפלשתי, אל-מצחו; ויתטבע האבן במצחו, ויפל על-פניו ארצה (נ) ויחזק דוד מן-הפלשתי בקלע ובאבן, ויך את-הפלשתי וימתהו; וחרב, אין ביד-דוד (נא) וירץ דוד ויעמד אל-הפלשתי ויסקח את-חרבו וישלפה מתערה, וימתתהו, ויכרת-בה, את-ראשו; ויראו הפלשתים כי-מת גבורם, וינסו (נב) ויקמו אנשי ישראל ויהודה וירעו, וירדפו את-הפלשתים, עד-בואד גיא, ועד שערי עקרון; ויפלו חללי פלשתים, בדרך שערים, ועד-גת, ועד-

עָקְרוֹן (נג) וַיִּשְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מִדָּלֶק אַחֲרֵי פְּלִשְׁתִּים; וַיִּשְׁסֹוּ, אֶת-מַחְנֵיהֶם (נד) וַיִּקַּח דָּוִד אֶת-רֹאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי, וַיִּבְאֶהוּ יְרוּשָׁלַם; וְאֶת-פְּלִי, שֶׁם בָּאֵהָלוּ. { ס } (נה) וַיִּכְרְאוּת שְׂאוֹל אֶת-דָּוִד, יֵצֵא לְקִרְאֵת הַפְּלִשְׁתִּי, אָמַר אֶל-אַבְנֵר שֶׁר הַצָּבָא, בֶּן-מִי-זֶה הַנַּעַר אַבְנֵר; וַיֹּאמֶר אַבְנֵר, חִי-נִפְשָׁךְ הַמֶּלֶךְ אִם-יִדְעָתִי (נו) וַיֹּאמֶר, הַמֶּלֶךְ: שְׂאֵל אֶתְּהָ, בֶּן-מִי-זֶה הָעֶלֶם. { ס } (נז) וַיָּשׁוּב דָּוִד, מִהַכּוֹת אֶת-הַפְּלִשְׁתִּי, וַיִּקַּח אֹתוֹ אַבְנֵר, וַיִּבְאֶהוּ לִפְנֵי שְׂאוֹל; וְרֹאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי, בְּיָדוֹ (נח) וַיֹּאמֶר אֶלְיוֹ שְׂאוֹל, בֶּן-מִי אֶתְּהָ הַנַּעַר; וַיֹּאמֶר דָּוִד, בֶּן-עֶבְדְּךָ יְשִׁי בֵּית הַלְחָמִי.

פירוש ע"פ פסוקים:

- (א) **בין שוכה ובין עזקה** - הפלשתים רוצים לבתר את המלוכה של ישראל, כדי שיוכלו ככה למעוך את המלוכה. אחרי שהם חתכו את ארץ ישראל לשתיים אפשר לנהל שתי קרבות שונים ולסיים עם הממלכה ההיא.
- (ב) תיאור מחנה ישראל.
- (ג) המשך התיאור.
- (ד) **ששת אמות** זורת - למה מציינים את הזרת הנוספת בגובהה של גלית? זהו מספר שבור.
- (ה) **וכובע** - את הבגדים שלו הוא כנראה לא קיבל מאחרים, יצרו לעצמו כי הוא ענק. כנראה גם כי הוא הנציג הוא קיבל זאת.
- (ו) **כידון** - חנית מטילים בעברית המודרנית, וכידון תוקעים - לא בטוח שזה כך בימי המקרא.
- (ז) **ולהבת חניתו** - כל הדגש הזה על גודלו של גלית - אולי נועד כדי להראות לנו כי הוא מועד לכישלון?
- מה זה משנה איך קוראים לו? צריך לשים את הדגש על כך שיש לו שם! שמכירים אותו. בתנ"ך יש כל הזמן משחקים עם שמות, כמו שאצל שאול (הנער שאמר לשאול על הנגן). שמים לב שהתנדך שם את גלית כאיש מאוד חשוב, ושם עליו דגש גדול.
- (ח) **ברו לכם איש** - גלית עומד באמצע ומציע עסקה, תשלחו אלי אדם אחד. מלחמת נציגים - המטרה היא לחסוך כח אדם, לא חיי אדם חלילה.
- (ט) אם ישראל ינצחו, הפלשתים יהיו לעבדים. אם ההפך, הישראלים יהיו לעבדים.
- (י) ויאמר הפלשתי - לכאורה המילים מיותרות. כנראה ששאול וישראל אל ענו לדרישתו, וגולית התחיל לאבד את הסבלנות.
- (יא) **ויחתו ויראו** - הם פחדו מאוד מאוד.
- (יב) **דוד** - הצגה נוספת של דמותו של דוד. מה מקומה כאן?
- (יג) בניו של ישי עם שאול בקרב.
- (יד) שוב הסבר על מקומו של דוד במשפחה.
- (טו) **דוד הולך ושב** - איך דוד מתמודד עם זה ועם העובדה שהוא נושא כליו? מה קורה אם יש לשאול פתאום רוח רעה?
- (טז) **ארבעים יום** - גולית עומד 40 יום על ישראל, ואנחנו מצפים לשמוע נקודת מפנה. אנחנו מכירים כבר מיונה הנביא, ממש רבינו, וכו' וכו' 40 יום או שנה הם תקופה משמעותית. 40 הוא מספר סימבולי מאוד בתנ"ך שמעיד על כך שישנו מהפך בדרך.
- (יז) **קח נא** - ישי פונה לדוד ואומר לו לקחת 10 לחמים וכך וכך קליא לאחיו שבמחנה ישראל (בעמק האלה).
- (יח) **ואת ערובתם תיקח** - כנראה שמדובר בכך שהאחים לוקחים אוכל בהקפה ולכן הוא ישלם את חובתם. ערובתם = ערבון = תמורת אוכל.
- (יט) **ושאול והמה** - אנחנו כבר יודעים ששאול שם! מה הפסוק הזה נותן לנו?
- (כ) **וישכם** - דוד מזדרז לקיים את מצוות אביו. כמו אברהם שמשכים לקיים את צו האל.
- (כא) **ותערך** - תיאור מצבם של ישראל ופלשתים.
- (כב) **ויטש** - נטש, מפוזרים.
- (כג) **כדברים האלה** - דוד שומע את גולית.
- (כד) **וינסו** - דוד רואה את כל הלוחמים וכל עם ישראל בורח ונס ומתחבא מגולית.
- (כה) **ויאמר איש ישראל** - כרוז. בא כרוז ומודיע על שלושה פרסים עבור מי שילחם בגולית. המצב הזה, של שלושה פרסים, לא מוכר לנו בשום מקום אחר ונראה כי שאול במצב חלש מאוד ואפילו נואש.
- (כו) **לז** - דוד מקשיב לגולית, ומיד שואל איך זה הגיוני שככה מבזים את צבא ישראל - ומבזה את גולית. קורא לו ערל, לז, וכו'. לא כתוב לנו שכנענים הם נימולים, אבל על הפלשתים אכן אפשר להגיד זאת! הם באו מאירופה, ומעולם לא מלו את עצמם.
- (כז) **ויאמר לו העם** - מסבירים לדוד את הפחד ואת הפרסים.
- (כח) **אליאב** - התפקיד הספרותי של אליאב הוא להעצים את דוד! בכל מקרה, דוד מנפנף את אליאב. אליאב מנסה להגיד לדוד שהוא נלחם בגולית רק לשם הלחימה.
- (כט) **הלא דבר הוא** - דוד מתגונן באומרו שמדובר באיום ממשי.
- (ל) **הראשון** - דברי דוד מתקבלים ע"י העם.
- (לא) **לפני שאול** - דברי דוד מגיעים לשאול שמקבל אותם ומחזק אותם.
- (לב) **עבדך ילך** - דוד מדבר על עצמו.
- (לג) **נער אתה והוא איש מלחמה מנעוריו** - מורגש ניגוד בפסוק בין המצב של גולית ודוד. דוד הוא רק נער, ואילו גולית איש מלחמה כבר מאז שהוא נער.
- (לד) דוד מדבר.
- (לה) וממשיך.
- (לו) **כאחד מהם** - דוד מדמה את גולית לעוד חיה רעה, שצריך לרדוף ולהרוג.

(לז) **ויאמר דוד** – מחדשים את "ויאמר", למרות ששאל לא ענה שום דבר. כנראה שהייתה תגובה פיסית, אך לא מילולית. אולי הייתה שתיקה מתוחה.

לך ויהוה יהיה עימך – שאל מאשר לדוד לצאת לקרב מול גולית, ומברך אותו.

כעת נתבונן בתוכן של השיחה שלהם. קודם כל נוכל לשים לב ששאל בהתחלה מתנגד, שותק, ואז מסכים. דוד מצליח לשכנע את שאל. דוד מספר לשאל על כך שאחד האריות לקח לו את אחד הכבשים, והוא רץ אחרי האריה עד שהוא הרג אותו. כאן שאל שותק.

דוד אומר לשאל – זה ממש חילול השם! גולית הוא עוד חיה, גם אותה אני אביס. את זה שאל שומע ומאשר לו לצאת לקרב.

(לח) **וילבש** - שאל מעביר לדוד את מדיו, כי הוא רוצה לספק לו כלים. הוא רוצה שדוד ייצג אותו.

(לט) **לא אוכל ללכת באלה** - דוד אומר לשאל שהוא לא יכול ללבוש אותם, הוא לא מנוסה בכלים הללו וקשה לו איתם.

(מ) יורד לנחל, לוקח חמישה אבנים ומשתמש בהם כנראה בתור נשק. היתרון של דוד בכך שהוא ויתר על התמושת הוא שיש לו את היכולת לזוז יותר מהר ולנוע, להבדיל מגולית שכל כך מאובזר שבקושי הוא יכול לזוז.

קלע – לא רוגטקה. הוא חתיכת בד עם שתי חוטים שמסובבים, ומנצלים את מהירות הסיבוב לזוז של האבן שתעוף.

(מא) **הפלשתי** – לא קוראים לגולית בשמו.

(מב) **ויבזהו** – גולית לועג לדוד על כך שבא הדוגמן של ישראל להילחם באיש החזק ביותר של פלישתים.

(מג) **הכלב אנוכי?** - "למה אתה מזלזל בי? למה באת עם מקלות?" כלב היא חיה בזויה מאוד במקרא.

(מד) **ואתנה את בשרך** – איום מצידו של גולית כלפי דוד כמובן.

(מה) **ואנכי בא אליך בשם יהוה צבאות** – דוד מייחס את כוחו לה', להבדיל מגולית שמבחינתו כל כוחו בידיו.

(מו) **היום הזה יסגרך יהוה בידי** – איום מצידו של דוד, אך בשם יהוה, ולא בשם עצמו.

(מז) **כי ליהוה המלחמה** – דוד מתעסק המון בה', והמטרה שלו בלחימה היא לא לנצח, אלא להנציח את שם ה'.

(מח) **וילך ויקרב** – גולית מתעצבן. קס, ומתחיל לצעוד לכוון דוד. גולית הולך באיזי ומגיע ממש לאט לאט לכיוון דוד, ואילו דוד רץ וממהר כלפיו.

(מט) **ותטבע** – האבן שקעה לתוך המצח של גולית בגלל התאוצה הגדולה שלה.

(נ) **וחרב אין ביד דוד** – אנחנו כבר יודעים את זה. כנראה שחוזרים על זה כדי להדגיש את גודל הכח והתמיכה שיש לדוד מיהוה.

(נא) **ויקח את חרבו** - בסופו של דבר, דוד הורג את גולית בעזרת חרבו של גולית. מה זה אומר לנו שגולית השאיר את חרבו עליו? כנראה שהוא לא פחד בכלל בכלל מדוד.

(נב) **שעריים** - לפני שנתיים בערך מצאו עיר מקראית ליד בית שמש שיש לה שתי שערים, שעריים. כתוב שהפלישתים ברחו לשעריים, אז אולי זה היה לעיר שיש לה שתי שערים.

(נג) **וישוסו** – בוזזים את אשר הפלישתים השאירו במחנותיהם לאחר הבריחה. (עי"פ בר אפרת)

(נד) **ויקח דוד את ראש הפלשתי** – כבוד רב.

(נה) **מי זה הנער?** – האם שאל לא מכיר את דוד?! הרי הוא נושא כליו! כנראה שהוא מבקש יותר פרטים על עברו ומשפחתו.

(נו) **שאל אתה** – שאל מצווה על אבנר לברר מי הוא אביו של דוד.

(נז) **ויבאהו לפני שאל** – אבנר לא ממלא לחלוטין את צו שאל, אלא פשוט מביא את דוד אליו. לא ברור אם זה הידור הצו או עבירה עליו.

(נח) **דוד בן עבדך ישי בית הלחמי** – דוד עונה לשאלה של שאל עניינית. הוא שאל מי אביו, והוא נתן לו את הכתובת והשם המלא.

הרחבה:

הסצנה הזאת היא קצת מוזרה. זה נראה ששאל לא מכיר את דוד. שאל שואל את אבנר "מי זה הנער הזה?" הדבר הזה מוזר כי דוד הוא נשא כליו. מה קורה פה? והתגובה של אבנר יותר מוזרה - "חי נפשך המלך אם ידעתי?" איך אבנר לא יודע את נשא כליו של המלך? השאלה הזו מתעצמת כמסתכלים במבט כולל על כל הקושיות שלא מסתדרות אחד עם השנייה.

1. **פרק ט"ז פסוק י"ח**: הפסוק הזה בעייתית כי הוא סותר את התיאור בפרק הקודם שדוד מתואר כנער רואה צאן וחסר חשיבות. גם התיאור הזה מתעצם בפסוק י"ב. ובפרק י"ז פסוק מ"ב המראה של דוד הוא נער בעיני הפלשתי. מול התיאורים האלה של תחילת פרק ט"ז שמראים את דוד שהוא איש מלחמה וגיבור חיל וזה לא תואם את התיאור של גולית
2. **פרק י"ז פסוק י"ב**: קושיה ראשונה זה נראה כי אלו מצייגים את דוד בפעם הראשונה, יש כאן הצגה מחודשת של הדמות. הבעיה הבאה היא פסוק ט"ו קושיה שניה אם הוא נשא כליו של המלך איך המלך נותן לו להיות שבוע אצל אביו ושבוע אצלו? איך שאל נותן לו לעזוב?
3. **פרק י"ז פסוק כ"ח**: שאלת יחסו המעליב של אליאב לדוד בשדה הקרב. איך מסבירים את היחס של אליאב לדוד
4. **פרק י"ז פסוק ל"א** - דוד נכנס לשאל ומציע את עצמו להיות הלוחם ולא נראה ששאל יודע מי זה דוד כי אין שום לשון של היכרות ביניהם. מה שמעצים את הטענה הזאת היא פסוק נ"ה הוא שואל מי זה הנער הזה?

רבים מהפרשנים אומרים שיש קנאה ביחסו של אליאב לדוד ולכן הוא מזלזל בו. ישנם שלושה כיוונים לפתרונות שעלו מן הפרשנים והמחקר. כיוון זה שיש בו הרבה ניואנסים.

1. **פתרון הרמוניסטי** - שהלכו בו בגמרא ורבים מן הפרשנים המסורתיים שטוענים שאין סתירה באמת בין הפרטים בסיפור. למשל פרק י"ז פסוק נ"ה - שאל לא שואל מי זה אלא בן מי זה כלומר, לפי תז"ל שאל יודע טוב מאוד מי זה דוד אבל הוא לא יודע מי זה אבא שלו. מטריד את שאל מעמדו של דוד בייחוסו המשפחתי. ולכן אבנר שואל את דוד את שם אביו ולכן השאלה כאן זה לא מי

זה דוד אלא מי האבא של דוד. כיוון אחר זה פרשנים מסורתיים נוספים שאומרים שזה רוח רעה, כלומר למה שאול לא זוכר את דוד כי הוא נמצא ברוח רעה כי הוא בדיכאון ואבנר הלך עם שאול כי לא רצה לבייש אותו. איך נסביר את הסתירה בין התיאורים של דוד: רועה צאן יכול להיות גם איש מלחמה ויכול להיות שמבחינה פיזית הוא היה בריא בשביל להיות לוחם. הסתירה השלישית שאליאב מזלזל בו בטענה שהוא מנסה למצוא אקשן ולראות קרבות אז לפי הגישה ההרמונית דוד באמת ניסה למצוא אקשן.

2. **ביקורת המקרא** - גישה שטוענת שהתנ"ך נכתבה ע"י אנשים רבים ובזמנים שונים מתוך מסורות ותפיסות עולם שונות. הנחת העבודה שלי שהסיפור צריך להסתדר לא נכונה. יש מסורות שונות איך דוד הגיע לבית שאול. מסורת אחד (מסורת המנגן) מספרת שדוד הגיע לשאול בתור מנגן אחרי ששאל לא היה במצב רוח טוב. מסורת השנייה (מסורת הלוחם) מספרת שדוד הגיע לשאול אחרי המלחמה של דוד וגולית. ולכן שאול בפסוק נ"ה באמת לא יודע מי זה שאול כי הסיפור של דוד המנגן היא מסורת אחרת. אין קשר בין המסורות שוט העורך חשב ששני המסורות קדושות ושם את שניהן בתנ"ך. ישנם שני קושיות בגישה הזו.

➤ **קושיה ראשונה פרק י"ז פסוק ט"ו** - הפסוק הזה מניח שהם מכירים כי באמצע סיפור גולית יש הנחה שדוד ושאל מכירים כבר ומה תהיה הטענה של ביקורת המקרא? שזהו תוספת שהעורך שם שבכל אופן הסיפורים יסתדרו.

➤ **קושיה שניה פרק ט"ז פסוק י"ח** - הפסוק הזה מתאר את דוד כלוחם שאמורה להיות במסורת השנייה וזה עוד סימן שהעורך מחבר בין שני המסורות

3. **ספרותי- מודרני** - גישה זו טוענת שצריך להחליף את סדר הסיפורים. כלומר, כרונולוגית פרק י"ז קורה לפני פרק ט"ז. אין מוקדם או מאוחר בתורה ולכן מותר בתורה לשנות את הכרונולוגיה אבל עדיין צריך להסביר את ההחלפה בין הסיפורים.

פרק י"ח:

(א) ויהי, ככלתו לדבר אל-שאוּל, ונפש יהונתן, נקשרה בנפש דוד; ויאהבו (ויאהבהו) יהונתן, כנפשו (ב) ויקחהו שאול, ביום ההוא; ולא נתנו, לשוב בית אביו (ג) ויכרת יהונתן ודוד, ברית, באהבתו אתו, כנפשו (ד) ויתפשט יהונתן, את-המעיל אשר עליו, ויתנהו, לדוד; ומדיו, ועד-חרבו ועד-קשתו ועד-חגרו (ה) ויצא דוד בכל אשר ישלחנו שאול, ושכיל, ושמהו שאול, על אנשי המלחמה; ויטיב, בעיני כל-העם, וגם, בעיני עבדי שאול. {פ} (ו) ויהי בבואם, בשוב דוד מהכות את-הפלשתים, ותיצאנה הנשים מכל-ערי ישראל לשור (לשיר) והמחלות, לקראת שאול המלך--בתפים בשמחה, ובשלישים (ז) ותיענינה הנשים המשחקות, ותאמרן: הנה שאול באלפו, ודוד ברבבתיו (ח) ויחר לשאול מאד, וירע בעיניו הדבר הזה, ויאמר נתנו לדוד רבבות, ולי נתנו האלפים; ועוד לו, אף המלוכה (ט) ויהי שאול, עון (עונן) את-דוד, מהיום ההוא, והלאה. {ס} (י) ויהי ממחרת, ותיצלח רוח אלהים רעה אל-שאוּל ויתנבא בתוף-הבית, ודוד מנגן בידו, ביום ביום; והחנית, ביד-שאוּל (יא) ויטל שאול, את-החנית, ויאמר, אפה בדוד ובקיר; ויטב דוד מפניו, פעמים (יב) וירא שאול, מלפני דוד: כי-היה יהנה עמו, ומעם שאול סר (יג) ויסרהו שאול מעמו, וישמהו לו שר-אלף; ויצא ויבא, לפני העם. {ס} (יד) ויהי דוד לכל-דרכו, משכיל; ויהנה, עמו (טו) וירא שאול, אשר-הוא משכיל מאד; ויגר, מפניו (טז) וכל-שאר אל ויהודה, אהב את-דוד: כי-הוא יוצא ויבא, לפניהם. {פ} (יז) ויאמר שאול אל-דוד, הנה בתי הגדולה מרב אתה איתן-לך לאשה--אף הנה לי לבן-חיל, והלחם מלחמות יהנה; ושאוּל אמר, אל-תהי ידי בו, ותהי-בו, נד-פלשתים. {ס} (יח) ויאמר דוד אל-שאוּל, מי אנכי ומי חיי, משפחת אבי, בישראל--כי-אחיה חתן, למלך (יט) ויהי, בעת תת את-מרב בת-שאוּל--לדוד; והיא נתנה לעדריאל המחלתי, לאשה (כ) ותיאהב מיכל בת-שאוּל, את-דוד; ויגדו לשאוּל, וישר הדבר בעיניו (כא) ויאמר שאול אתננה לו, ותהי-לו למוקש, ותהי-בו, נד-פלשתים; ויאמר שאול אל-דוד, בשתים תתחתן בי היום (כב) ויצו שאול את-עבדו, דברו אל-דוד בלט לאמר, הנה חפץ בך המלך, וכל-עבדיו אהבוך; ועתה, התחתן במלך (כג) וידברו עבדי שאול, באזני דוד, את-הדברים, האלה; ויאמר דוד, הנקלה בעיניכם התחתן במלך, ואנכי, איש-רש ונקלה (כד) ויגדו עבדי שאול, לו--לאמר: כדברים האלה, דבר דוד (כה) ויאמר שאול כה-תאמרו לדוד, אין-חפץ למלך במהר, כי במאה ערלות פלשתים, להנקם באיבי המלך; ושאוּל חשב, להפיל את-דוד ביד-פלשתים (כו) ויגדו עבדיו לדוד, את-הדברים האלה, וישר הדבר בעיני דוד, להתחתן במלך; ולא מלאו, הימים (כז) ויקם דוד וילך הוא ואנשיו, ויבא דוד את-ערלתיהם, וימלאום למלך להתחתן במלך; ויתן-לו שאול את-מיכל בתו, לאשה. {ס} (כח) וירא שאול וידע, כי יהנה עם-דוד; ומיכל בת-שאוּל, אהבתהו (כט) ויאסף שאול, לרא מפני דוד--עוד; ויהי שאול איב את-דוד, כל-הימים. {פ} (ל) ויצאו, שרי פלשתים; ויהי מדי צאתם, שכל דוד מכל עבדי שאול, ויקר שמו, מאד. {ס}

פירוש ע"פ פסוקים:

(א) **נפש יהונתן נקשרה בנפש דוד** - יונתן מאוד אוהב את דוד ולא כתוב שדוד אוהב את יונתן. הפסוק מדגיש שיונתן אוהב את דוד שלוש פעמים. פסוק ד'- יונתן מעביר את בגדיו לדוד. בגד מסמל מעמד ולכן זה מאוד דרמטי שיונתן נותן את בגדיו. יונתן נותן לו מעיל ובגדי צבא וחגור- למה זה חשוב לפרט? כי זה מעצים את הנתינה של יונתן לדוד. יונתן ודוד כורתים ברית ויש בו הקשר פוליטי בנוסף לקשר חברי.

"ויהי ככלותו לדבר אל שאול"

"ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד ויאהבהו כנפשו"

(ב) "ויקחהו שאול ביום ההוא ולא נתן לו לשוב לבית אביו"

(ג) "ויכרות יהונתן ודוד ברית"

(ד) ויתפשט - יהונתן מוסר לדוד את בגדיו, זהו אקט של התמסרות חסרת גבול.

(ה) "ויצא דוד בכל אשר ישלחנו שאול"

- יש פה מבנה מסורג בין יהונתן ושאוּל. שאול מסתכל אל דוד כאיום או כמישהו שאפשר להשתמש בו. האמירות של שאול מאוד טכניות ואילו האמירות של יהונתן נוגעות רק באהבה לדוד.

(ו) **ותצאנה הנשים** - במלחמות בימי קדם הנשים היו בבית, ויוצאות לכוון החיילים והלוחמים אם היה מדובר בנצחון. זו היתה חגיגה של ממש.

(ז) **שאוּל היכה באלפיו ודוד ברבבותיו** - שאול נעלב מאוד מהעובדה שהנשים אומרות ששאוּל היכה "רק" באלפים, ודוד ברבבותיו.

(ח) **ויחר לשאוּל** - הוא אומר שנתנו לדוד יותר ממנו, וזועם באומרו תנו לו את המלוכה כבר, ואני אלך הביתה.

(ט) **עוין את דוד מהיום ההוא והלאה** - בגלל המעשה הזה שאול נהיה עוין מאוד כלפי דוד.

התניך הוא שליש סיפורים, שליש שירה, שליש נאומים (בערך, + -). שירה בתניך לא עבדה על חרוזים, אלא עם תקבולת.

דוגמה: שמע בני מוסר אביך, ואל תיטוש תורת אבך.

יוסי לשם (חוקר) מציע בסיפורנו כי שאול בכלל בכלל לא מבין את הנעשה בסצנה זו. טענה זו מראה לנו כי שאול היה טרוד מאוד. אולי גם עצבני. הוא חיפש על מה להיתלות. נעברו כעת לפסוק י':

(י) **רוח יהוה רעה** - רוח ה' רעה פלחה את שאול, והוא משתגע (=מתנבא).

(יא) **פעמיים** - הוא מנסה לזרוק עליו פעמיים את החנית, ודוד מצליח לברוח בשתי הפעמים.

קושי כרונולוגי: שאול קודם זורק ורק אז מחליט שזה כדי לפגוע בדוד. זה נועד כדי להראות לנו שזה אימפולסיבי, הוא השתגע. אין לו מטרה של ממש לפגוע בדוד.

(יב) **וירא** – זה מעורר את פחדו של שאול מאוד, הוא רואה כי ה' עם דוד ולא איתו.

(יג) **ויסרהו** - שאול מחליט מהר מאוד להעביר את דוד לראש גדוד במקום להיות כ"כ קרוב אליו.

(יד) **לכל דרכו משכיל ויהוה עימו** – שוב דגש על כך שה' עם דוד.

(טו) **ויגר** - אנחנו חייבים להניח ש"ויגר" זה יותר חזק, דרמטי, מ"וירא". הוא מחליט לשים את דוד בשדה הקרב, במטרה שהוא ייפול באחת המלחמות.

(טז) **כל ישראל ויהודה אוהבים את דוד** – לא מפתיע. הוא הולך וחוזר בניהם, או בעברית שלנו: יורד אל האם.

(יז) **הנה בתי הגדולה** - הוא נותן לו את ביתו. מציע לו את מירב.

(יח) **מי אנוכי** - דוד עונה שאין הוא ראוי לקבל את ביתו של המלך!

(יט) **והיא ניתנה לעדריאל** - מירב בסופו של דבר מתחנתת עם עדריאל המחלתי. החוקרים חולקים איך הדבר קרה, כשאפשר לומר ששאול העביר אותה לעדריאל מיד כי דוד סירב. והאופציה השנייה היא שהוא משקר לו, מרמה אותו, כמו לבן ליעקב עם רחל ולאה.

(כ) **ותאהבה** - מיכל אוהבת את דוד. מדובר בפעם היחידה בתנך שבה אישה אוהבת את בן זוגה. שאול אומר לעצמו, אולי זה ידרבן את דוד להסכים להתחתן עימה.

(כא) **וישר בעיניו** – שאול מקבל את טענתה, ומזמן את דוד שוב.

(כב) **הנה חפץ המלך בך** – לא ברור אם שאול במצב רוח טוב או מרמה את דוד.

(כג) **ואנושי איש רש ונקלה** - דוד מסרב מאותה סיבה.

(כד) העברת המידע לשאול.

(כה) **אין חפץ למלך במהר** - שאול עונה לו ואומר שהוא לא צריך מוהר. בימי קדם היו קונים את האישה מידי אביה ע"י תשלום, אבל חז"ל שינו את זה לכתובה – משלמים לאישה, לא לאבא שלה.

מאה עורלות – במקום מוהר, הוא מבקש מדוד 100 עורלות.

(כו) **וישר הדבר בעיני דוד** – את ההצעה הזו דוד מקבל, ויוצא למלא את מבוקש המלך.

(כז) **מאתיים** – נשים לב ששאול ביקש 100 עורלות, ודוד הביא לו 200. למה כתוב 200 ולא כמו ששאול ביקש? כי הוא מביא לו כפול מכמה שהוא מבקש, הרבה יותר.

(כח) **וירא שאול** – שאול מבין, שיהוה עם דוד, ושאין לו סיכוי: הוא לא יצליח להפיל אותו מההצלחות שלו.

(כט) **ויהי שאול אויב את דוד** - שאול נהיה אויב של דוד מתוך פחד.

(ל) **וייקר שמו** – שמו דל דוד הולך לפניו.

פרק י"ט:

(א) ויִדְבֵר שְׁאוּל, אֶל-יוֹנָתָן בְּנוֹ וְאֶל-כָּל-עֲבָדָיו, לְהַמְיִת, אֶת-דָּוִד; וַיְהוֹנָתָן, בֶּן-שְׁאוּל, חָפֵץ בְּדָוִד, מְאֹד **(ב)** וַיִּגְדַּד יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵאמֹר, מִבְּקֶשׁ שְׁאוּל אָבִי לְהַמְיִתְךָ; וְעַתָּה הַשְׁמֵר-נָא בְּבִקְרֹךְ, וְשִׁבְתָּ בְּסִתְרֵי וְנִחְבְּאוֹת **(ג)** וְאֲנִי אֵצֶא וְעִמְדָתִי לִיד-אָבִי, בְּשָׂדֵה אֲשֶׁר אֶתָּה שָׂם, וְאֲנִי, אֲדַבֵּר בְּךָ אֶל-אָבִי; וְרָאִיתִי מָה, וְהַגִּדְתִּי לְךָ. **(ד)** {ס} וַיִּדְבֵר יְהוֹנָתָן בְּדָוִד טוֹב, אֶל-שְׁאוּל אָבִיו; וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶל-יַחְטֹא הַמְלִיךְ בְּעַבְדוֹ בְּדָוִד, כִּי לֹא חָטָא לְךָ, וְכִי מַעֲשָׂיו, טוֹב-לְךָ מְאֹד **(ה)** וַיֵּשֶׁם אֶת-נַפְשׁוֹ בְּכַפּוֹ וַיִּדַּע אֶת-הַפְּלִשְׁתִּי, וַיַּעַשׂ יְהוָה תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה לְכָל-יִשְׂרָאֵל--רָאִיתָ, וַתִּשְׁמָח; וְלָמָּה תַחֲטֹא בְּדָם נָקִי, לְהַמְיִת אֶת-דָּוִד חֲנָם **(ו)** וַיִּשְׁמַע שְׁאוּל, בְּקוֹל יְהוֹנָתָן; וַיִּשְׁבַּע שְׁאוּל, חַי-יְהוָה אִם-יוֹמֵת **(ז)** וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן, לְדָוִד, וַיִּגְדַּד-לוֹ יְהוֹנָתָן, אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה; וַיָּבֵא יְהוֹנָתָן אֶת-דָּוִד אֶל-שְׁאוּל, וַיְהִי לְפָנָיו כְּאֶתְמוּל שְׁלֹשׁוֹם. **(ח)** {ס} וַתּוֹסֶף הַמְּלָחְמָה, לְהִיּוֹת; וַיֵּצֵא דָוִד וַיִּלְחַם בַּפְּלִשְׁתִּים, וַיִּדַּע בְּהֵם מִכָּה גְדוֹלָה, וַיִּנְסוּ, מִפָּנָיו **(ט)** וַתְּהִי רוּחַ יְהוָה רָעָה, אֶל-שְׁאוּל, וְהוּא בְּבֵיתוֹ יֹשֵׁב, וַחֲנִיתוֹ בְּיָדוֹ; וְדָוִד, מִנְּגֵן בְּיָד **(י)** וַיִּבְקֶשׁ שְׁאוּל לְהַכּוֹת בַּחֲנִית, בְּדָוִד וּבְקִיר, וַיִּפְטַר מִפָּנָיו שְׁאוּל, וַיִּדַּע אֶת-הַחֲנִית בְּקִיר; וְדָוִד נָס וַיִּמְלֹט, בְּלִילָה הַזֹּאת. **(יא)** {פ} וַיִּשְׁלַח שְׁאוּל מַלְאָכִים אֶל-בֵּית דָּוִד, לְשַׁמְרוֹ, וְלְהַמְיִתוֹ, בְּבִקְרֹךְ; וַתִּגְדַּד לְדָוִד, מִיִּכָּל אֲשֶׁתוֹ לֵאמֹר, אִם-אֵינְךָ מְמַלֵּט אֶת-נַפְשְׁךָ הַלַּיְלָה, מִחַר אֶתָּה מוֹמֵת **(יב)** וַתִּרְדַּד מִיִּכָּל אֶת-דָּוִד, בְּעַד הַחַלּוֹן; וַיִּלְךָ וַיִּבָּרַח, וַיִּמְלֹט **(יג)** וַתִּקַּח מִיִּכָּל אֶת-הַתְּרָפִים, וַתִּשֶׂם אֶל-הַמָּטָה, וְאֶת קִבְרֵי הָעֲזִים, שָׂמָה מִרְאֲשֵׁתָיו; וַתִּכַּס, בַּבִּגְדָה. **(יד)** {ס} וַיִּשְׁלַח שְׁאוּל מַלְאָכִים, לְקַחַת אֶת-דָּוִד; וַתֹּאמֶר, חַלְּהָ הוּא. **(טו)** {ס} וַיִּשְׁלַח שְׁאוּל אֶת-הַמַּלְאָכִים, לְרָאוֹת אֶת-דָּוִד לֵאמֹר: הֲעָלוּ אֹתוֹ בַּמָּטָה אֵלָי, לְהַמְתוֹ **(טז)** וַיָּבֵאוּ, הַמַּלְאָכִים, וְהִנֵּה הַתְּרָפִים, אֶל-הַמָּטָה; וְכִבְרֵי הָעֲזִים, מִרְאֲשֵׁתָיו. **(יז)** {ס} וַיֹּאמֶר שְׁאוּל אֶל-מִיכָל, לָמָּה כָּכָה רַמִּיתִנִּי, וַתִּשְׁלַחֵי אֶת-אֵיבִי, וַיִּמְלֹט; וַתֹּאמֶר מִיכָל אֶל-שְׁאוּל, הוּא-אֶמְרֵךְ אֵלָי שְׁלַחֵנִי לָמָּה אָמִיתְךָ **(יח)** וְדָוִד בָּרַח וַיִּמְלֹט, וַיָּבֵא אֶל-שְׁמוּאֵל הַרְמְתָה, וַיִּגְדַּד-לוֹ, אֶת כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה-לוֹ שְׁאוּל; וַיִּלְךָ הוּא וְשְׁמוּאֵל, וַיִּשְׁבּוּ בְּנוֹת **(יט)** וַיִּגְדַּד לְשְׁאוּל, לֵאמֹר: הִנֵּה דָוִד, בְּנוֹת **(כ)** וַיִּשְׁלַח שְׁאוּל מַלְאָכִים, לְקַחַת אֶת-דָּוִד, וַיִּרְא אֶת-לְהַקֵּת הַנְּבִיאִים נְבָאִים, וְשְׁמוּאֵל עֹמֵד נֹצֵב עֲלֵיהֶם; וַתְּהִי עַל-מַלְאָכֵי שְׁאוּל, רוּחַ אֱלֹהִים, וַיִּתְנַבְּאוּ, גַּם-הֵמָּה **(כא)** וַיִּגְדּוּ לְשְׁאוּל, וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אַחֲרָיו, וַיִּתְנַבְּאוּ, גַּם-הֵמָּה; **(כב)** וַיִּסֹּף שְׁאוּל, וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים שְׁלֹשִׁים, וַיִּתְנַבְּאוּ, גַּם-הֵמָּה **(כג)** וַיִּלְךָ גַּם-הוּא הַרְמְתָה, וַיָּבֵא עַד-בוֹר הַגְּדוֹל אֲשֶׁר בְּשָׁכוֹ, וַיִּשְׁאֵל וַיֹּאמֶר, אֵיפֹה שְׁמוּאֵל דָּוִד; וַיֹּאמֶר, הִנֵּה בְּנוֹת **(כד)** וַיִּשְׁפֹּט גַּם-הוּא בְּרָמָה **(כה)** וַיִּלְךָ שָׂם, אֶל-נוֹת **(כו)** וַתְּהִי עֲלָיו גַּם-הוּא רוּחַ אֱלֹהִים, וַיִּלְךָ הַלּוֹף וַיִּתְנַבְּא, עַד-בָּאוֹ, בְּנוֹת **(כז)** וַיִּפְשֹׁט גַּם-הוּא בְּגָדָיו, וַיִּתְנַבְּא גַּם-הוּא לְפָנָיו שְׁמוּאֵל, וַיִּפֹּל עָרֹם, כָּל-הַיּוֹם הַהוּא וְכָל-הַלַּיְלָה; עַל-כֵּן, יֹאמְרוּ--הַגִּם שְׁאוּל, בְּנִבְיָאִים. {פ}

פירוש ע"פ פסוקים:

- (א)** **אל יונתן בנו** – למה הכתוב מספר לנו ששאל פנה ליהונתן? כנראה שהוא חשב שאם יהונתן יבין את גודל הבעייתיות עם דוד הוא יעזור לו מאחר ויהיה חשוב לו לשמור על כס המלוכה במשפחתם ובכך הוא יהיה זה שיירש את המלוכה.
- (ב)** **ויגד** – יהונתן דואג לדוד (ראינו שנפשותיהן נקשרו) ועל כן מזהיר אותו מהסכנה; מאביו.
- (ג)** **בשדה אשר אתה שם** – יהונתן אומר לדוד להסתתר בשדה, ושהוא יצא לדבר עם שאל בקרבתו של דוד ובהתאם דוד ידע איך להתנהל.
- (ד)** **וכי מעשיו טוב לך** – יהונתן פונה לאביו שאל בכבוד רב, ומנסה להסביר שאין סיבה לפגוע בדוד.
- (ה)** **ויך את הפלשתי** - הרי שהוא הועיל לממלכה במלחמתו עם גולית.
- בדם נקי** – דוד חף מפשע. מעולם לא הזיק לממלכה או לשאל.
- (ו)** **חי יהוה אם יומת** – שאל נשבע בשם ה' שלא יהרוג את דוד.
- (ז)** **כאתמול שלשום** – דוד ושאל חזרו ליחסים לפני היחס המפלה מצד הנשים.
- (ח)** **ויצא דוד** – מלחמה נוספת, ודוד יוצא להילחם בפלשתים ועושה זאת בהצלחה רבה.
- (ט)** **רוח יהוה רעה** – סצנה מאוד דומה לפרק קודם: דוד מנגן ושאל זורק עליו חנית. ביי"ח כתוב ששאל התנבא, הוא היה גם מדוכדך וגם משוגע. ביי"ט לעומת זאת הוא היה רק מדוכדך – וכבר לא מנובא / משוגע. בפרק י"ט, זה מחושב – לא אימפולסיבי. ביי"ח הוא קודם זורק ואז אומר אולי אכה בדוד. הסיפור ביי"ט הוא הרבה יותר חד, הוא הרבה יותר מסוכן. הכל כאן יותר מתוכנן, חריף, ישיר.
- (י)** **דוד נס ונמלט** – החנית פוגעת בקיר, ודוד כבר לא אומר שזה רק "מצב רוח רע" של שאל, אלא מבין שהוא עומד בפני בעיה. כנראה הדברים עם יהונתן עזרו לו לפתח אינטואיציה.
- (יא)** **וישלח שאל מלאכים** – שאל יוצא למסע בעקבות דוד. מחליט לשים שומרים על ביתו שיתפסו אותו אם יברח ויהרגו אותו. זה כבר לא סוד האיבה ביניהם.
- (יב)** **בעד החלון** – מיכל מבריחה את דוד. הכתוב מציין כאן שמיכל הוא "אישתו" של דוד, ולא ביתו של שאל. זה נועד כדי לשים על כך דגש – שהיא אישתו של דוד, תומכת בו, ולכאורה שוכחת שאביה הוא אויבו של דוד – שאל. כאן הכתוב מנסה לשים עוד דגש על כך שמיכל מובילה את התהליך – היא מורידה את דוד מהחלון כאשר זה שמורידה אותו ממש. זה שוב להראות לנו שהיא מובילה את דוד בתהליך. התמונה הזו, של גבר שיוורד על חבל מהחלון, מזכיר מאוד את התמונה ביהושע פרק ב', עם רחב והמרגלים. בשני הסיפורים, מדובר בגברים שיוורדים על חבל מהחלון בהובלה של אישה. בנוסף, שני הנשים מתחמנות את המלך – הן לא מתעמתות איתו!
- התמונה הזו היא תמונה מאוד יפה של נשים, אסרטיביות חזקות, שלא יכולות לצאת נגד המערכת – אבל בתוך המערכת הן מחליטות, משנות. בשתי המקרים האלה הן מכריעות לפעול אחרת, רחב היא כנענית. וזה רק טבעי שהיא תתמוך במלך יריחו, אבל

היא בוחרת לתמוך במרגלים כדי להגן על המשפחה שלה. אצל מיכל זה רק ברור שהיא תתמוך באביה, אבל גם כאן היא בוחרת לתמוך בדוד כדי להגן על משפחתה. דוד הוא כל כך פסיבי כי כנראה הוא בהלם, נביט בפעלים הבאים ונראה זאת יותר בבירור. (יג) **כביר העיזים** - מיכל שמה תרפים וכביר עיזים במיטתו של דוד. בתרגום השבעים, ה"י והר' יתמוזגו לד', וזה נהיה כבד עיזים. כבד, בתקופה ההיא, ציין דרך כלשהי לגלות עתידות. המילה תרפים גם כן מסמלת דרך כלשהי לגלות עתידות, ועושה רושם שמיכל בכוונה שמה את כל הדברים שלדעתה יועילו להגן על דוד. זה מעצים את התמונה של מיכל שרוצה להציל את דוד, והיא חסרת אונים. היא לא מוצאת דרך ישירה כמו זו של יהונתן-מכיוון שהיא לא יכולה לעמוד מול האבא כמו יהונתן להציב לו תנאים איך להתנהג.

(יד) **מלאכים** - שאול שולח עוד אנשים, ומיכל אומרת שהוא חולה.

(טו) **מלאכים** - שליחים בפעם השלישית, והוא מבקש לקחת את דוד מתוך ביתו. הוא מאבד את סבלנותו.

(טז) **והנה התרפים** - השליחים מגלים את התרמית.

(יז) **למה ככה רימיתני** - (הכתוב מדלג על כל התקרית שבין הגילוי שדוד לא במיטה להבאת מיכל לארמון, כי כנראה שמדובר בסיפור שולי) מיכל מגיבה לשאול בתגובה של תירוץ מסוים, להבדיל מיונתן שמשמש מתעמת עם אביו. שאול לא עונה לה, כנראה כדי ליצור תמונה של חוסר השלמה, של כך ששאול לא מקבל לחלוטין את מה שמיכל מוכרת לו.

הדימוי הזה, רק מעצים את הדימוי בין דוד לשאול ובין יעקב ללבן.

נפתח את ספר בראשית פרק ל"א וקל לראות שבשתי הסיפורים יש לנו יחסי חתן - חותן = ויחסי מתח בניהם. בשתי הסיפורים יש לנו את הכלה (האחות הקטנה) שתומכת בבעלה ולא באביה. גם יש אלמנט של החבאה / הסתרה של תרפים. החתן בורח מהחותן. וגם, התירוץ להתחמקות מאביה היא קושי פיזי - פעם אחת מדובר בדרך נשים, ואחרת בחולה.

נביט בפסוק כ"ד: אלוהים אומר ללבן בלילה, אל תדבר עם יעקב מטוב ועד רע. כנראה שלבן רצה לעשות ליעקב טוב או רע, ולכן אלוהים מזהיר אותו. בפסוק כ"ט ניתן לראות שלבן אומר שיש לו את הכוח להרע להם, אבל בגלל שאלוהים התערב ואמר לו לא לעשות אז הוא לא עושה. ניתן ללמוד מכל עניין ההקבלות, שמיכל היא כרחל אימנו. במגילת רות ניתן לראות שלהיות כרחל זו ברכה. (רות, פרק ד', פסוק י"א)

כאן מיכל מגנה על בעלה הרבה יותר מאשר רחל, היא נתפסת כדמות הרבה יותר פעלתנית מרחל במקבילה הזו. והצלע השלישית היוצאת כאן, היא דוד הוא כיעקב. כמו שיעקב עבר את לבן וחזר לטיבו, כך דוד יעבור את שאול ויהיה בסדר. ההקבלה הזו מציגה לנו שוב שמדובר שמצב שיש בו טובים ורעים ברורים. מכאן עוברים לסיפור ההצלה - חזרה לשמואל א', פרק י"ט, פסוקים י"ח - כ"ד.

(יח) **שמואל הרמתה** - דוד בורח אל שמואל, למרות היחסים הקרים בניהם אין לו כתובת אחרת. כנראה שדוד נמצא במצב של חוסר אונים כבד מאוד, מהארמון לבית, מהבית לשמואל, מחפש עזרה. כשהוא מגיע לשמואל, הכתוב לא מציין לנו ששמואל יצא מגדרו כשדוד מגיע לשם.

(יט) **ניות** - דוד ושמואל הולכים לניות כדי להתחבא משאול.

(כ) **מלאכים** - שולח אחריהם עוד ועוד שליחים. הראשונים מגיעים למתנבאים - מסיבה אקסטטיבית גדולה - ונבלעים גם שם.

(כא) **מלאכים אחרים** - שולח עוד אנשים, ועוד אנשים, וכולם נבלעים במסיבה הזו.

מלאכים שלישים - וגם הם מתנבאים.

(כב) **וילך גם הוא** - שאול ממשיך להתעקש ומחליט ללכת בכבודו ובעצמו. יש כאן גם מספר מדורג, שלוש ועוד אחד. שלוש פעמים שנשלחים שליחים, ובפעם הרביעית שאול הולך. שמים על זה דגש.

(כג) **איפה שמואל ודוד** - שאול בא כ"תכלס". מחפש ישירות את דוד, בלי להתבלבל יותר מדי.

(כד) **וילך הלוך ויתנבא** - שאול הולך, ומגיע גם לאיזור ההתנבאות.

(כה) **ויפשוט גם הוא בגדיו** - הוא מסיר את בגדיו, רוקד ערום, ונופל. במובנים מסוימים אפשר לומר שהמצב שלו יותר גרוע מאלה שקדמו לו. כתוב לנו "גם הוא" פשוט בגדיו, והנה קיבלנו נתון נוסף. לא רק הוא הסיר את בגדיו.

מדובר כאן בבושה לשאול. בגד זה כבוד האדם, ואדם חסר לבוש הוא אדם שצריך להתבייש. מיד אחרי המסיבה שאול נופל, ודוד בורח. הוא מבין ששמואל לא יכול להגן על דוד - שהוא לא יכול כל יום לארגן מסיבות אקסטטיביות, ועל כן אין בכך הגנה תמידית, אלא חד פעמית.

נשים לב לתמונה הבאה: שאול מגיע לפני שמואל עירום כולו, גם במשמעות בפועל הוא ערום בגלל המסיבה שבה הוא לקח חלק, וגם הוא עירום מבחינה ספרותית כי הוא גם לא לבוש בבגדי מלכות. יש כאן רעיון ספרותי ששאול לא מופיע בפני שמואל בבגדי מלכות - כי אין הוא יכול לעשות זאת מולו. מבחינתו של שמואל, שאול כבר איננו מלך!

הגם שאול בנביאים - המילה כאן - הגם - היא מילת תמיהה. איך יכול להיות? לא הבנו איך אתה קשור לכאן? זאת שאלת תמיהה,

עם טון עדין. יש פרשנים שמציעים שנביאים היו משוגעים, מטורפים, והשאלה כאן היא מתריסה, הרבה יותר בוטה, כלפי המלך שאול! זה לא מתאים, הגם שאול בנביאים!?

• אפיזודה: נביא הוא גם משוגע, אז מה? (לפתוח מלכים ב', פרק ט"ו) - אנחנו מתייחסים לנביאים ומכבדים את אשר הם אומרים למרות שהם לבושים או לא לבושים, שמים פרטים פולחניים על עצמם, נכנסים לאקסטזות, וכו' וכו'.

גם לציטוט הזה, של "הגם שאול בנביאים" ניתן לראות ביסוס בפרק ט' פסוק י"א. פרשני המקרא הדיאכרוניים, יגידו שמדובר בשתי מסורות. ראינו בשמואל א' עוד כמה מקרים כאלה. שתי מפגשים דומים של דוד עם שאול, שתי פעמים ששאול זורק חנית על דוד, והנה שתי מקרים ששואלים אם "הגם שאול בנביאים". החוקרים בגישה הספרותית טוענים שיש פה סיטואציה מקבילה, והיא בבחינת סגירת מעגל. נשווה בין שני המקרים האלה:

פרק י"ט – הגם שאול בנביאים!?	פרק י' – הגם שאול בנביאים!?
כאן זה נעשה במתח מול גזירת הנביא. הוא מפר את ההדחה שלו, את הבחירה של הנביא בדוד.	כאן זה בהוראת שמואל הנביא. כאן יש מטרה, הכנת שאול למלוכה. שיחוש את אלוהים קרוב אליו.
שמואל נוכח בסצנה	תמונה של השתלבות, ששואל ילך למקום אחר ללא שמואל.
קריסת שאול - השפלתו	
נסחף. הוא בא להתנגד, אבל לא מצליח. כישלון נוסף.	

כל התמונה בפרק י"ט היא הרבה יותר קשר מזו של פרק י'. יש פה יחס שלילי של המספר לאירוע. לפי הפירוש הזה, המשפט "הגם שאול בנביאים!" צריך להיות מפורש אחרת בכל פרק. ביי"ט, זה נאמר בטון של השפלה ובוטה כלפיו של שאול. ובפרק י', שאול עדיין לא מכובד. לא מדובר כאן על השפלה, אלא על זרות מסוימת. אין כאן לא טוב ולא רע, אלא על הפתעה כלשהי.

יש לנו כאן סגירת מעגל כלשהי, בין עליית שאול (בי') לבין נפילת שאול (י"ט). מדובר באותה תמונה, אבל הפעם היא אחרת, עם פער כלשהו.

מובל תהליך מסוים ב"איך" ששואל מנסה להרוג את דוד :

1. שאול מבקש בגלוי שיהרגו את דוד
2. זורק חנית בעצמו במכוון על דוד
3. שולח שליחים לתפוס ולהמית את דוד
4. שולח שליחים והולך בעצמו לתפוס את דוד המצוי אצל שמואל

פרק כ':

(א) ויברח דוד, מנוות (מניוות) ברמה; ויבא ויאמר לפני יהונתן, מה עשיתי מה-עוני ומה-חטאתי לפני אביך--כי מבקש, את-נפשי (ב) ויאמר לו חלילה, לא תמות--הנה לו-עשה (לא-נעשה) אבי דבר גדול או דבר קטן, ולא יגלה את-אזני; ומדוע יסתיר אבי ממני את-הדבר הזה, אין זאת (ג) וישבע עוד דוד, ויאמר ידע אביך כי-מצאתי חן בעיניך, ויאמר אל-ידע-זאת יהונתן, פן-נעצב; ואולם, חי-יהנה וחי נפשך--כי כפשע, ביני ובין המות (ד) ויאמר יהונתן, אל-דוד: מה-תאמר נפשך, ונא-עשה-לך. {פ} (ה) ויאמר דוד אל-יהונתן, הנה-החדש מחר, ואנכי ישב-אשב עם-המלך, לאכול; ושלחתי ונסתרת בי שדה, עד הערב השלשית (ו) אם-פקד יפקדני, אביך; ואמרת, נשאל נשאל ממני דוד לרוץ בית-לחם עירו--כי זבח הימים שם, לכל-המשפחה (ז) אם-כה יאמר טוב, שלום לעבדך; ואם-חרה יחרה, לו--דע, כי-כלתה הרעה מעמו (ח) ועשית חסד, על-עבדך, כי בברית יהוה, הבאת את-עבדך עמך; ואם-יש-בי עון המיתני אתה, ועד-אביך למה-זה תביאני. {פ} (ט) ויאמר יהונתן, חלילה לך: כי אם-דע אדע, כי-כלתה הרעה מעם אבי לבוא עליך--ולא אתה, אגיד לך. {ס} (י) ויאמר דוד אל-יהונתן, מי יגיד לי; או מה-יענך אביך, קשה. {ס} (יא) ויאמר יהונתן אל-דוד, לכה ונצא השדה; ונצאו שניהם, השדה. {ס} (יב) ויאמר יהונתן אל-דוד, יהוה אלהי ישראל כי-אחקר את-אבי פעם מחר השלשית, והנה-טוב, אל-דוד--ולא-אז אשלח אליך, וגלית את-אזנך (יג) כה-נעשה יהוה ליהונתן וכה יסוף, כי-יטיב אל-אבי את-הרעה עליך--וגלית את-אזנך, ושלחתיך והלכת לשלום; ויהי יהוה עמך, באשר הנה עם-אבי (יד) ולא, אם-עודני חי; ולא-תעשה עמדי חסד יהוה, ולא אמות (טו) ולא-תכרית את-חסדך מעם ביתי, עד-עולם; ולא, בהכרת יהוה את-אבי דוד, איש, מעל פני האדמה (טז) וכרת יהונתן, עם-בית דוד; ובקש יהוה, מיד אבי דוד (יז) ויוסף יהונתן להשביע את-דוד, באהבתו אתו: כי-אהבת נפשו, אהבו. {ס} (יח) ויאמר-לו יהונתן, מחר חדש; ונפקדת, כי יפקד מושבך (יט) ושלשית, תרד מאד, ובאת אל-המקום, אשר-נסתרת שם ביום המעשה; וישבת, אצל האבן האזל (כ) ואני, שלשת החצים צדה אורה, לשלח-לי, למטרה (כא) והנה אשלח את-הנער, לך מצא את-החצים: אם-אמר אמר לנער הנה החצים ממך והנה, קחנו ובאה כי-שלום לך ואין דבר-חי-יהוה (כב) ואם-כה אמר לעלם, הנה החצים ממך והלאה--לך, כי שלחך יהוה (כג) והדבר--אשר דברנו, אני ואתה: הנה יהוה ביני וביןך, עד-עולם. {ס} (כד) ויסתר דוד, בשדה; ויהי החדש, וישב המלך על- (א) הלחם לאכול (כה) וישב המלך על-מושבו כפעם בפעם, אל-מושב הקיר, ויקם יהונתן, וישב אבנר מצד שאול; ויפקד, מקום דוד (כו) ולא-דבר שאול מאומה, ביום ההוא: כי אמר מקרה הוא, בלתי טהור הוא כי-לא טהור. {ס} (כז) ויהי, ממחרת החדש השני, ויפקד, מקום דוד; {פ} ויאמר שאול, אל-יהונתן בנו, מדוע לא-בא בן-ישי גס-תמול גם-היום, אל-הלחם (כח) ויען יהונתן, את-שאול: נשאל נשאל דוד מעמדי, עד-בית לחם (כט) ויאמר שלחני נא כי זבח משפחה לנו בעיר, והוא צנה-לי אחי, ועתה אם-מצאתי חן בעיניך, אמלקה נא וארצה את-אחי; על-כן לא-בא, אל-שלחן המלך. {ס} (ל) ויחר-אף שאול, ביהונתן, ויאמר לו, בן-נעות המרדו: הלוא ידעתי, כי-בחר אתה לבן-ישי, לבשת ערות אמה (לא) כי כל-הימים, אשר בן-ישי חי על-האדמה, לא תכון, אתה ומלכותך; ועתה, שלח וקח אתו אלי--כי בן-מות, הוא. {ס} (לב) ויען, יהונתן, את-שאול, אביו; ויאמר אליו למה יומת, מה עשה (לג) ונטל שאול את-החנית עליו, להכתו; וידע, יהונתן, כי-כלה היא מעם אביו, להמית את-דוד. {ס} (לד) ויקם יהונתן מעם השלחן, בחר-אף; ולא-אכל ביום-החדש השני, לחם--כי נעצב אל-דוד, כי הכלמו אביו. {ס} (לה) ויהי בבקר, ויצא יהונתן השדה למועד דוד; ונער קטן, עמו (לו) ויאמר לנערו--רץ מצא נא את-החצים, אשר אנכי מורה; הנער רץ, והוא-גרה החצי להעברו (לז) ויבא הנער עד-מקום החצי, אשר גרה יהונתן; ויקרא יהונתן אחרי הנער, ויאמר, הלוא החצי, ממך והלאה (לח) ויקרא יהונתן אחרי הנער, מהרה חושא אל-תעמד; וילקט נער יהונתן, את-החצי (החצים), ויבא, אל-אדניו (לט) והנער, לא-ידע מאומה; אף יהונתן ודוד, ידעו את-הדבר. {ס} (מ) ויתן יהונתן את-כליו, אל-הנער אשר-לו; ויאמר לו, לך הביא העיר (מא) הנער, בא, ודוד קם מאצל הנגב, ויפל לאפיו ארצה וישתחו שלש פעמים; וישקו איש את-רעהו, ויבכו איש את-רעהו, עד-דוד, הגדיל (מב) ויאמר יהונתן לדוד, לך לשלום: אשר נשבענו שנינו אנחנו, בשם יהוה לאמר, יהוה יהיה ביני וביןך וביני ובינך וביני ובינך, עד-עולם. {פ}

פירוש ע"פ פסוקים:

- (א) מבקש את נפשי – דוד מתחנן מיהונתן לברר למה אביו מנסה להרוג אותו (=מבקש את נפשו).
- (ב) חלילה – יהונתן שולל את דברי דוד בשל הסיבה שאביו לא דיבר איתו על כך שהוא רוצה להרוג את דוד ולא יכול להיות ששאל יעשה משהו מבלי לדבר עם יהונתן.
- (ג) ידע ידע אביך כי מצאתי חן בעיניך - דוד נשבע בשביל לחזק את הטיעון שלו לפני יהונתן ואומר ששאל יודע שיהונתן אוהב את דוד ולכן שאול לא רוצה שתדע. דוד ממחיש ליהונתן שבעצם אין לו אלא לקבל את דברי דוד
- כי כפשע ביני ובין המוות - דוד משתמש בביטוי הזה להראות ליהונתן שזה ממש עניין של כמה זמן עד שדוד .
- (ד) מה תאמר נפשך – יהונתן משתכנע, וסומך על אהובו, על חברו.
- (ה) חודש – ראש חודש. חודש עושים סעודה מיוחדת.
- (ו) אם פקד יפקדני אביך - ישאל את יהונתן איפה דוד, יהונתן יענה לו "נשאל נשאל"- כדי להדגיש שדוד היה חייב לרוץ לביתו לעניין דחוף.
- (ז) אם כה יאמר - אם שאול יגיב בטוב אז נדע שהוא בסדר עם דוד אבל עם הוא יכעס ידע יהונתן כי שאול שונא את דוד כי התירוץ מאוד טוב ואם על זה הוא כועס סימן שהיחסים שלי איתו הם במצב קשה. דוד בעצם מציע מבחן כי יהונתן לא בטוח והמבחן הזה יוכיח להם את יחסו של שאול.
- (ח) כי בברית יהוה הבאת את עבדך איתך - דוד מזכיר ליהונתן שהם כרתו ברית ולכן תפקידו של יהונתן היא לשמור על דוד. דוד מאוד דרמטי והוא נסער והוא צריך ביטחון. האמירה הזאת של דוד היא רטוריקה.

(ט) **חלילה** - יהונתן אומר מה פתאום שאני אהרוג אותך? יהונתן משתמש באותם מילים שהשתמש בהם. "חלילה" - בפסוק ב' שהשתמש במילה הזו שלא האמין בהתחלה ששאל רוצה להרוג את יהונתן והנה אותה מילה במשמעות אחרת. "ידע אדע" בפסוק ג' שדוד אומר את המילים כדי להמחיש ליהונתן כמה הוא לא יודע והנה יהונתן משתמש במילים האלה עכשיו. "כי כלתה הרעה" - בפסוק ז' שדוד אמר ליהונתן. יהונתן משתמש במילים האלה של דוד כדי להראות לדוד שהוא מאמין לו ובצד שלו.

יש פה תמונה של תהליך. בהתחלה יהונתן לא מאמין אחר כך משתכנע ולבסוף יהונתן משתמש במילותיו של דוד.

(י) דוד מבקש לבנות תכנית מעשית - איך לפעול בדיוק.

(יא) **לכה ונצא השדה** - יהונתן ודוד יוצאים לשדה. יש בסיפור הזה שני שאלות:

1. למה הוא אומר לו לצאת לשדה? הם מנהלים שיחה מפורטת ומה עניין לצאת לשדה?
2. מדוע הוא לא עונה לו ישר על השאלה שהוא שאל? דוד שאל איך יהונתן יעביר את המידע ויהונתן מדבר איתו שלא יהרוג את השושלת שלו ואז אחר כך עונה לו על השאלה.

תשובה קלאסית לשאלה ה-1 זה שבשדה אפשר לדבר חופשי ואם הם היו מדברים ליד הבית של יהונתן יכול להיות שמישהו ישמע אותם. אך תשובה זו לא עונה על שאלה ה-2. אם מה שמטריד את יהונתן זה שישמעו אז עד עכשיו שהוא אמר שהוא יעזור לדוד זה לא מפחיד אותו?

פתרון אחר של משהי בשם הדס שחם שטוענת שהנק' פה היא לא ביטחונית אלא אופי המפגש. החלק הראשון של המפגש זה בארמון והאופי של המפגש הוא היררכי, יש את בן המלך ויש את העבד, לעומת זאת הביטוי "נצא לשדה" מבקש להפוך את השיחה ללא פורמלית ומבטל את היררכיה, למיקום יש משמעות. לפי ההצעה של הדס שחר זה לא היה הצעה בשל מצב ביטחוני אלא בגלל שלא היה נוח ליהונתן עם המצב ההיררכי. רמזים לכך:

❖ פסוק א'- "ויאמר דוד לפני יהונתן" - מעצים שיהונתן הוא בן המלך שכתוב "לפני" ולא "ליהונתן"

❖ פסוק ז'- "עבדך" - דוד נוקט לשון עבדות

❖ פסוק י"א- "נצא לשדה" - שדה זה מקום משוחרר מהיררכיות. יש ביטוי שבחודש אלול שאומרים "המלך בשדה", כלומר, אפשר לגשת אליו, יש במקום הזה משהו פתוח.

הפסוק הזה משחק עם מקום אחר בתנ"ך. בראשית פרק ד'- מספר את סיפור קין והבל. 8: "ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגו" בפסוק הזה לא כתוב מה קין אמר להבל. בנוסח השומרוני כתוב כך: ויאמר קין אל הבל אליו **נצא השדה** יש בפסוק הזה היגיון לוגי ויש פה הקבלה ברורה בין שני הסיפורים. מה עומד בבסיס השומרוני? שהשדה הוא מקום מאוד מסוכן כי אפשר לפגוע. יהונתן יכול היה להיות קין ולהרוג את דוד כי זה האינטרס הטבעי משום שיהונתן יכל לקבל את המלוכה אך יהונתן בניגוד לקין כורת ברית עם דוד בשדה. השדה יכול להיות מקום מסוכן או משוחרר ונעים.

(יב) **כי אחקור את אבי** - יהונתן חוזר אל השיחה ושוב מבטיח לדוד שהוא ישמור עליו ולא עונה על השאלה של דוד.

(יג) **את הרעה ושילחתי** - אם יהונתן יגלה דברים רעים, הוא יבוא ויגיד לדוד והאחרון יצטרך לברוח.

(יד) **ולא אם עודני חי** - יהונתן דבר ראשון מבקש מדוד שכשהוא יהיה מלך שלא יהרוג אותו וגם שלא יפגע בילדים שלו.

(טו) **ולא תכרית את חסדך** - בחלק הראשון של הסיפור דוד הוא החלש והנה בחלק השני של הסיפור יהונתן חלש. זה רגע של מהפך שקורה בשדה בתפקידים. היציאה החוצה אל השדה זה לא רק ליצר סביבה שקטה בהיבט ביטחוני אלא היא משנה את אופי התוכן של השיחה.

(טז) **ויכרות יהונתן** - ברית עתידית של ממלכותו של דוד עם יהונתן למרות מעשיו של אביו שאול.

(יז) **באהבתו אותו** - כל המעשים של יהונתן נבעו מהאהבה העזה שחש לדוד.

חוקר בשם יוני גרוסמן הציע הצעה להשוות בין שני החלקים ולבדוק מה ההבדל בין הדיבור הראשון לדיבור השני:

- המוטיב הראשון הוא המילה "נפש". בחלק השני, בפסוק י"ז "המילה **"נפש"** נקשרת לרגשות, אהבה, ברית וקשר. בחלק הראשון בפסוק א' "נפש" כאן היא משמעות מאוד טכנית שדוד מוטרד מהחיים שלו.
- מילה שניה זה **"להישבע"**. בפסוק ג'- דוד נשבע כדי לשכנע את יהונתן שיש סכנה ובחלק השני פסוק י"ז יהונתן נשבע כדי להגן על דוד.
- מילה נוספת היא המונח **"חסד"**. בחלק הראשון בפסוק ח'- יהונתן צריך לעשות חסד לדוד ובחלק השני בפסוק י"ד- יהונתן מבקש מדוד חסד.
- **"כריתת ברית"** בחלק הראשון בפסוק ח'- דוד מבקש חסד מיהונתן ובפסוק י"ד- יהונתן כורת ברית עם בני דוד.
- דוד ניגש לסיפור מאוד אישית ואילו יהונתן מדבר על בית ומלוכה ושושלות.
- בחלק הראשון היוזם זה דוד ובחלק השני היוזם הוא יהונתן.

לאחר השיחה הזו, יהונתן עונה לדוד על השאלה שלו ואומר שאם הכל ילך טוב הוא ירה חיצים ויגיד לנער להביא את החיצים וזה סימן שאתה יכול לצאת אבל אם אני אומר לנער שהחיצים רחוקים אז זה סימן שאתה צריך לברוח ואלוקים איתך. יהונתן מכין את הסיטואציה

הזו באופן שהוא ודוד לא ייפגשו כי אם שאול כועס על דוד ורוצה לפגוע בו אז המצב יותר גרוע ממקודם כי לפני כן שאול אמר ליהונתן שהוא רוצה להרוג את דוד ואילו הפעם שאול מסתיר את זה מיהונתן, כלומר, שאול מזהה את יהונתן כפרו דוד.

השורש "לשלח" מופיע כבר 3 פעמים בסיפור

- בפסוק ה' - "ושלחתיני" - זה סיפור כסוי
- פסוק י"ג - "ושלחתיך"
- פסוק כ"ב - "שלחך היי"

הייתה יציאה מהשדה מהרגע שיונתן מציע לדוד שהם יצאו לשדה. היו לזה שני סיבות, אחד זה שלא ישמעו אותם מדברים בבית המלוכה, תירוץ זה לא כל כך תואם כי בשדה יונתן לא מדבר על סימנים אלא על ברית. הסיבה השנייה שיונתן מבקש ללכת לשדה היא בגלל שהשיחה הראשונה היא באמת היררכית ובשדה כל התפקידים יורדים.

פסוק כ"ד - הנה הגיע החודש, ראש חודש, והמלך "אוכל לחם" כלומר, לחם פירושו סעודה. שאול נשאר לשבת באותו המושב שהוא תמיד יושב אבל הפסוק מתאר איזשהו משחק כיסאות והכיסא של דוד נשאר ריק. סעודה בראש חודש היא סעודה חובה והאדם חייב להיות טהור ואם הוא לא טהור הוא אינו יכול לבוא לסעודה. שאול לא שאל על דוד כי הוא בטח חשב שדוד לא טהור. אבל בפסוק כ"ז ביום שני גם דוד לא מופיע ואז שאול שואל את יהונתן למה דוד לא מגיע "מדוע לא בא בן ישי?" המונח הזה של בן ישי ולא דוד מראה על זלזול.

הניסיון של יהונתן הצליח כי עכשיו שאול גלוי לפני יהונתן על רגשותיו לדוד "קח אותו אלי כי בן-מוות הוא" (פסוק ל"א). השאלה כאן זה למה שאול כל כך זועם ביהונתן? טענה אחד היא אם הסיבה אמיתית אז יהונתן היה צריך להגיד לשאול כבר ביום הראשון. יהונתן מספר את התירוץ רק ששאול שואל אותו איפה דוד. פסוק כ"ט - "אמלטה" - למילה הזו יש קונוטציה של התחמקות ולכן שאול מבין מבין המילים של יהונתן שזו לא הסיבה האמיתית. פרק י"ט פסוק י" - השורש להימלט מופיע גם כאן שדוד נמלט מחנית שאול, השורש הזה מופיע שהיחסים בין שאול ודוד חווים נתק.

השוואה בין התכנון לבין הביצוע:

תכנון דוד ליהונתן:

פסוק ו' - "אם-פקד יפקדני, אביד: ואמרת, נשאל נשאל ממני דוד לרוץ בית-לחם עירו--כי זבח הגמים שם, ללכל-המשפחה"- המילה "לרוץ" היא מכיוון להראות שלדוד לא היה זמן לבקש משאול ולכן הוא אמר ליהונתן.

הביצוע:

פסוק כ"ח - כ"ט: "ויצען יהונתן, את-שאול: נשאל נשאל דוד מעמדי, עד-בית לחם. כט ויאמר שלחני נא כי זבח משפחה לנו בעיר, והוא צוה-לי אחי, ועתה אם-מצאתי חן בעיניך, אמלטה נא ואראה את-אחי; על-כן לא-בא, אף-שלחן המלך."

בתכנון זה נשמע כאילו הייתי חייב ללכת אבל במעשה זה נשמע כאילו דוד ציווה על מעמדו של שאול לתת לו ללכת. יהונתן מעצבן את שאול בכוונה ולכן משתמש במילים שידעו שישפיעו על שאול. שאול בעקבות זאת מקלל את יהונתן ואת אמא של יהונתן. שאול מנסה להפוך את יהונתן לצד בסיפור, הוא אומר ליהונתן למה אתה כל כך בצד של דוד הרי אם הוא חי אתה לא תמלוך וגם תמות. יהונתן שואל מה דוד עשה ובתגובה שאול מכה אותו בחנית. בניגוד לדוד שכתוב שהוא התחמק מהחנית של שאול, על יהונתן לא כתוב שהוא התחמק ממוות, כלומר, שהכוונה של שאול היא לא להרוג את יהונתן.

מצד אחד היא התמונה הזו מכוונת אותנו לכך ששאול רוצה להרוג את דוד והדבר השני שנוצר הוא שנוצרת קבלה בין יהונתן לבין דוד. המעשה הזה יוצר ביוגרפיה דומה. שני הדמויות האלה חוו תגובה קשה וקרה מצד שאול. ישנו דמיון עמוק בין יהונתן ודוד וזה ההתנהלות שלהם בשדה הקרב - דיברנו על הסיפור של דוד וגולית והסיפור של יהונתן בקרב מכמש. יהונתן קטן והפלשתים גדולים, דוד קטן וגולית גדול. שניהם מתנדבים כי יש להם תעוזה שנובעת מהאמונה שלהם. בשני המקרים הם מצליחים להניע את הקרב.

יהונתן ממש כואב את העלבון של דוד ועוזב את הסעודה.

(לה) **ונער קטן איתו** - נער פירושו ילד, ובעברית מקראית משרת ולכן היא מתאימה עד גיל 17 18 כי עד הגיל הזה אדם משרת מישהו. 18 והלאה הוא נקרא בחור כי הוא בוחר את מי לשרת. הנער שבא עם יהונתן היה כנראה בן 9 ובחרו בו כי הוא בטח לא היה יכול להבין מה קורה בשדה.

(לו) **רוץ מצא נא את החצים** - בהתאם לתוכניתו של יהונתן עם דוד, הוא שולח את הנער להביא את החצים.

(לז) **החצי ממך והלאה** - בתכנון, בפסוק י"ט דוד אמר לברוך אחרי שיהונתן אומר את זה לנער אבל בביצוע קורה שינוי.

(לח) **חווה** - יהונתן מאיץ בנער לאסוף את החצים.

(לט) **לא ידע מאומה** - הנער, הילד ליתר דיוק, לא הבין מה קרה.

(מ) **הביא העיר** - מסלק אותו הביתה.

(מא) **ודוד קם** - לאחר שהנער עוזב דוד יוצא. זה נראה כאלו התכנון הופר כי יהונתן ודוד לא יכלו להיפרד בלי לומר שלום. דוד נופל לפני יהונתן.

דוד הגדיל - שניהם בכו רק שדוד בכה יותר.

(מב) **שנינו אנחנו** - המילים הללו מיותרות כאן, והן נועדו עבור יהונתן שרוצה להדגיש את הברית ואת הקשר. החלק הראשון של הפסוק שיהונתן שולח לדוד לשלום, דוד הוא החלש אך בחלק השני של הפסוק שיהונתן מדבר על הברית דוד הוא החזק ויהונתן הוא החלש. הפסוק הזה מקביל לפסוקים י"ג-ט"ז. גם שם, החלק הראשון דוד הוא החלש ואז בחלק השני יהונתן הוא החלש.

פרק כ"א:

(א) וַיִּקַּם, וַיֵּלֶךְ; וַיְהוֹנָתָן, בֶּאֱתֵר הָעִיר (ב) וַיָּבֵא דָוִד נֶבֶה, אֶל-אַחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן; וַיַּחְרֹד אַחִימֶלֶךְ לַקְרָאת דָּוִד, וַיֹּאמֶר לוֹ מִדּוּעַ אַתָּה לְבַדָּךְ, וְאִישׁ, אִין אַתָּה (ג) וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאַחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן, הַמֶּלֶךְ צֹנִי דָבָר, וַיֹּאמֶר אֵלָי אִישׁ אֶל-יָדַע מְאוּמָה אֶת-הַדְּבָר אֲשֶׁר-אֶנְכִי שָׁלַחְךָ, וְאֲשֶׁר צִוִּיתְךָ; וְאֶת-הַנְּעָרִים יוֹדְעֵתִי, אֶל-מְקוֹם פְּלָנִי אֶלְמוּנִי (ד) וְעַתָּה, מֵה-יָשׁ תַּחַת-יָדְךָ חֲמֹשֶׁה-לָחֶם--תִּנֶּה בְּיָדִי; אוֹ, הַנִּמְצָא (ה) וַיַּעַן הַכֹּהֵן אֶת-דָּוִד וַיֹּאמֶר, אִין-לָחֶם חֹל אֶל-תַּחַת יָדִי: כִּי-אִם-לָחֶם קָדֵשׁ יֵשׁ, אִם-נִשְׁמְרוּ הַנְּעָרִים אֶךְ מֵאִשָּׁה. {פ} (ו) וַיַּעַן דָּוִד אֶת-הַכֹּהֵן וַיֹּאמֶר לוֹ, כִּי אִם-אִשָּׁה עֲצָרָה-לָנוּ כְּתִמּוֹל שְׁלֹשׁ, בְּצִאתִי, וַיְהִיו כְּלִי-הַנְּעָרִים קָדֵשׁ: וְהוּא, דָּרָךְ חֹל--וְאָף, כִּי הַיּוֹם יִקְדָּשׁ בְּכָלִי (ז) וַיִּתֵּן-לוֹ הַכֹּהֵן, קָדֵשׁ: כִּי לֹא-הָיָה שָׁם לָחֶם, כִּי-אִם-לָחֶם הַפָּנִים הַמּוֹסְרִים מִלִּפְנֵי יְהוָה, לְשׁוֹם לָחֶם חֹס, בַּיּוֹם הַלְקָחוּ (ח) וְשָׁם אִישׁ מֵעֶבְדֵי שָׂאוֹל בַּיּוֹם הַהוּא, נִעְצָר לִפְנֵי יְהוָה, וּשְׁמוֹ, דָּאָג הָאֲדָמִי--אֲבִיר הָרַעִים, אֲשֶׁר לְשָׂאוֹל (ט) וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאַחִימֶלֶךְ, וְאִין יֵשׁ-פֶה תַּחַת-יָדְךָ חֲנִית אוֹ-חֶרֶב: כִּי גַם-חֶרֶבִי וְגַם-כָּלִי לֹא-לָקַחְתִּי בְּיָדִי, כִּי-הָיָה דָבָר-הַמֶּלֶךְ נְחוּץ. {ס} (י) וַיֹּאמֶר הַכֹּהֵן, חֶרֶב גְּלִית הַפְּלִשְׁתִּי אֲשֶׁר-הִכִּיתָ בְּעַמְקֵי הָאֵלֶּה הַנֶּה-הִיא לֹטָה בְּשִׁמְלַת אַחֲרֵי הָאֶפֶד--אִם-אֵתָה תִּקַּח-לָךְ קַח, כִּי אִין אַחֲרֵי זֹלְתָה בָּזָה; {ס} וַיֹּאמֶר דָּוִד אִין כְּמוֹהָ, תִּנְנֶה לִי (יא) וַיִּקַּם דָּוִד, וַיִּבְרַח בַּיּוֹם-הַהוּא מִפְּנֵי שָׂאוֹל; וַיָּבֵא, אֶל-אֶכִישׁ מֶלֶךְ גַּת (יב) וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֵי אֶכִישׁ, אֵלָיו, הֲלוֹא-זֶה דָּוִד, מֶלֶךְ הָאֲרָץ; הֲלוֹא לָזָה, יַעֲנֶנּוּ בְּמַחְלוֹת לֵאמֹר, הֲכִה שָׂאוֹל בְּאֶלְפֹ, וְדָוִד בְּרַבְבָּתוֹ (יג) וַיִּשֶׂם דָּוִד אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, בְּלִבָּבוֹ; וַיֵּרָא מֵאֲדָ, מִפְּנֵי אֶכִישׁ מֶלֶךְ-גַּת (יד) וַיִּשְׁנֶה אֶת-טַעְמוֹ בְּעֵינָיִים, וַיִּתְהַלֵּל בְּיָדָם; וַיִּתֵּן עַל-דַּלְתוֹת הַשַּׁעַר, וַיִּוָּרֵד רִירוֹ אֶל-זָקְנוֹ. {ס} (טו) וַיֹּאמֶר אֶכִישׁ, אֶל-עֲבָדָיו: הִנֵּה תִרְאוּ אִישׁ מִשְׁתַּגַּעַע, לָמָּה תִבְיָאוּ אֹתוֹ אֵלָי (טז) חֲסַר מִשְׁגָּעִים, אָנִי, כִּי-הִבַּאתֶם אֶת-זֶה, לְהַשְׁתַּגַּעַע עָלַי; הִזָּה, בָּוֵא אֶל-בֵּיתִי. {פ}

פירוש ע"פ פסוקים:

- (א) הפסוק הוא סיומו של סיפור פרק כ'. חלוקת הפרקים היא תופעה מאוחרת מאוד והיא נעשתה ע"י בישוף נוצרי. (הסיבה הייתה שאנשים רצו לצטט פסוק ולכן היה צריך לחלק את הספרים עצמם לפרקי משנה. החלוקה הזו הפכה להיות חלוקה מאוד נפוצה משום שהיא מאוד נוחה והצליחה גם כי הייתה תקופה שהנוצרים והיהודים קיימו ויכוחים על תנ"ך. מה שקורה היא שלפעמים החלוקה היא מצוינת ולפעמים היא גרועה- כמו כאן) בסופו של דבר, יהונתן אינו בא עם דוד אלא מקומו הוא עם אביו. יהונתן לא רצה למרוד באבא שלו ולכן הוא נפרד מדוד וחוזר הביתה. לכן יש פה פרידה מרגשת אבל דוד הולך ויהונתן בא העיר. ליהונתן יש גבול והגבול שלו זה שהוא לא מצטרף לדוד. יש פה תמונה שמאוד עדינה, יהונתן תמיד דיבר שדוד יהיה המלך הבא אבל רק אחרי ימיו של שאול. בתוך כל הבכי והכאב של פסוק מ"ב יש כאן הפרדה בניהם.
- (ב) **ויחרד אחימלך** – אחימלך מפחד, כי הוא רואה את אחד האנשים החשובים בממלכה מסתובב לבד. שמו של שאחמלך מרמז על כך שהוא אולי שייך למלוכה.
- (ג) **המלך צוני** – דוד משקר כדי להרגיע אותו.
- (ד) **חמשה לחם** – האם דוד צריך לאכול כ"כ הרבה? כנראה שהוא ממשך עם הסיפור כיסוי שלו. מבקש הרבה אוכל כי הוא כאן עם עוד כמה נערים.
- (ה) **לחם קודש** – אין לאחמלך חול, אך לחם קודש. הוא מבקש לברר שדוד ונעריו קדושים, כי אחרת אסור לו להביא להם את הלחם הזה.
- (ו) **הנערים קודש** – דוד עונה לו באומרו שהם בדרך כבר הרבה זמן, ולא באו על אישה ולכן הם קדושים.
- (ז) **קדש** – הכהן אחימלך מעביר לדוד את הלחם הקדוש.
- (ח) **דואג האדומי אביר הרועים** – יש מרגל מסוים בסצנה. אחד מאנשי שאול עד לכל העסק, והמילה "אביר" מאדירה את תפקידו בממלכה. לכאורה הפסוק לא קשור, אבל מיד נראה למה הוא חשוב.
- (ט) **יש פה תחת ידך חנית** – דוד לא לקח איתו נשק, כי הוא יצא בחפיזות רבה. הוא אולי מסתכן בפגיעה בשקרים שלו.
- (י) **חרב גולית הפלשתי** – יש סגירת מעגל מרשימה כאן. דוד מקבל את החרב של האדם שאיתו הוא נלחם ואיתה הוא כרת את ראשו.
- (יא) **ויבא אל אכיש** – דוד המשיך בדרכו, עד שהגיע אל אכיש.
- (יב) **הלא זה דוד** – יש כאן שתי אפשרויות:
 1. הם הכירו את דוד, כי היה לו תפקיד חשוב בממלכה.
 2. העבדים ביקשו להרגיו ולהיות נודניקים לאכיש, ועל כן הלכו לנדנד לו.
- (יג) **וירא מאוד** – דוד שומע את הדברים ומבין שהעבדים מבקשים להשים אותו בעיני מלכם כאיום. מאחר והוא לבד, הוא מפחד מאוד.
- (יד) **ויתהלל בידם** – דוד מעמיד פנים של איש משוגע. הולך כמו שיכור, מזיל ריר על זקנו, ובפשטות נראה לא תקין.
- (טו) **למה תביאו אותו אליי** – אכיש לא מבין מה עבדיו רוצים ממנו. לא יכול להיות שאדם משוגע יהווה איום עליו.
- (טז) **חסר משוגעים אני?** – אכיש מחזיר לעבדיו גם בעקיצה. הם באו להציק לו והביאו אדם משוגע, הוא עונה להם באומרו שיש לו כבר מספיק משוגעים (אותם עצמם, את עבדיו).

פרק כ"ב:

(א) וַיִּלְךָ דָּוִד מִשָּׁם, וַיִּמְלֹךְ אֶל-מְעֵרַת עֲדֹלָם; וַיִּשְׁמְעוּ אֶחָיו וְכָל-בֵּית אָבִיו, וַיֵּרְדוּ אֵלָיו שָׁמָּה (ב) וַיִּתְקַבְּצוּ אֵלָיו כָּל-אִישׁ מִצֹּזֶק וְכָל-אִישׁ אֲשֶׁר-לוֹ נֶשֶׂא, וְכָל-אִישׁ מֵר-נֶפֶשׁ, וַיְהִי עֲלֵיהֶם, לְשָׂר; וַיְהִי עֲמוֹ, כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ (ג) וַיִּלְךָ דָּוִד מִשָּׁם, מִצְּפָה מוֹאָב; וַיֹּאמֶר אֶל-מֶלֶךְ מוֹאָב, יֵצֵא-נָא אֲבִי וְאִמִּי אִתְּכֶם, עַד אֲשֶׁר אֲדַע, מִה-יַעֲשֶׂה-לִּי אֱלֹהִים (ד) וַיִּנְחָם, אֶת-פְּנֵי מֶלֶךְ מוֹאָב; וַיֵּשְׁבוּ עִמּוֹ, כָּל-יְמֵי הַיּוֹת-דָּוִד בְּמִצְוֹתָהּ. { ס } (ה) וַיֹּאמֶר גַּד הַנְּבִיא אֶל-דָּוִד, לֹא תֵשֵׁב בְּמִצְוֹתֶיהָ--לֵךְ וּבֹאת-לְךָ, אֶרֶץ יְהוּדָה; וַיִּלְךָ דָּוִד, וַיָּבֵא יַעַר חֶרְתָּ. { ס } (ו) וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל--כִּי נֹדַע דָּוִד, וְהַנָּשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ; וַשָּׂאוּל יוֹשֵׁב בְּגִבְעָה תַּחַת-הָאֲשֵׁל בְּרָמָה, וַחֲנִיתוֹ בְּיָדוֹ, וְכָל-עַבְדָּיו, נֹצְצִים עָלָיו (ז) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל, לְעַבְדָּיו הַנּוֹצְצִים עָלָיו, שְׁמַעוּ-נָא, בְּנֵי יְמִינִי: גַּם-לְכַלְכֶּם, יִתֶּן בּוֹ-יְשִׁי שְׂדוֹת וּכְרָמִים--לְכַלְכֶּם יְשִׁים, שְׂרֵי אֲלָפִים וְשְׂרֵי מֵאוֹת (ח) כִּי קִשְׁרֹתֶם כָּלְכֶם עָלַי, וְאִין-גְּלָה אֶת-אֲזִנִּי בְּכֶרֶת-בְּנֵי עַם-בֶּן-יִשְׂרָאֵל, וְאִין-חָלָה מִכֶּם עָלַי, וְגָלָה אֶת-אֲזִנִּי: כִּי הַקִּים בְּנֵי אֶת-עַבְדֵי עָלַי לְאַרְב, כִּיּוֹם הַזֶּה. { ס } (ט) וַיַּעַן דָּאֵג הָאֲדָמִי, וְהוּא נָצַב עַל-עַבְדֵי-שְׂאוּל--וַיֹּאמֶר: רְאִיתִי, אֶת-בֶּן-יִשְׂרָאֵל, בָּא נֶבֶה, אֶל-אֲחִימֶלֶךְ בֶּן-אֲחִיטוֹב הַכְּהֵן, וְאֵת כָּל-בֵּית אָבִיו הַכְּהֵנִים--אֲשֶׁר בָּנָב; וַיָּבֵאוּ כָּלָם, אֶל-הַמֶּלֶךְ. { ס } (י) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל, שְׁמַע-נָא בֶּן-אֲחִיטוֹב; וַיֹּאמֶר, הַנְּנִי אֲדָנִי (יג) וַיֹּאמֶר אֵלָיו, שְׂאוּל, לְמַה קִּשְׁרֹתֶם עָלַי, אֶתְּהָ וּבְנֵי-יִשְׂרָאֵל--בְּתַתְּךָ לוֹ לְחַם וְחֶרֶב, וְשְׂאוּל לוֹ בְּאֱלֹהִים, לְקוֹם אֵלַי לְאַרְב, כִּיּוֹם הַזֶּה. { ס } (יד) וַיַּעַן אֲחִימֶלֶךְ אֶת-הַמֶּלֶךְ, וַיֹּאמֶר: וּמִי בְּכָל-עַבְדֵיךָ כְּדוֹד נֶאֱמָן, וַחֲתָן הַמֶּלֶךְ וְסָר אֶל-מִשְׁמַעְתְּךָ וַיִּכְבַּד בְּבִיתְךָ (טו) הַיּוֹם הַחֲלַתִּי לְשְׂאוּל--(לְשֹׁאֵל) לוֹ בְּאֱלֹהִים, חֲלִילָה לִּי: אֵל-יִשָּׁם הַמֶּלֶךְ בְּעַבְדוֹ דָּבָר, בְּכָל-בֵּית אָבִי--כִּי לֹא-יָדַע עַבְדְּךָ בְּכָל-זֹאת, דָּבָר קֶטָן אוֹ גָּדוֹל (טז) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, מוֹת תָּמוּת אֲחִימֶלֶךְ: אֶתְּהָ, וְכָל-בֵּית אָבִיךָ (יז) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְרָצִים הַנּוֹצְצִים עָלָיו סָבוּ וְהִמִּיתוּ כַּהֲנֵי יְהוָה, כִּי גַם-יָדָם עִם-דָּוִד, וְכִי יָדְעוּ כִּי-בֵרַח הוּא, וְלֹא גָלוּ אֶת-אֲזִנּוֹ (אֲזִנִּי); וְלֹא-אָבּוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ, לְשַׁלַּח אֶת-יָדָם, לְפָגַע, בְּכַהֲנֵי יְהוָה. { ס } (יח) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, לְדוּיָג (לְדוּאָג), סָב אֶתְּהָ, וּפְגַע בְּכַהֲנֵים; וַיִּסַּב דוּיָג (דוּאָג) הָאֲדָמִי, וַיִּפְגַע-הוּא בְּכַהֲנֵים, וַיָּמָת כִּיּוֹם הַהוּא שְׁמָנִים וְחַמְשָׁה אִישׁ, נָשָׂא אֶפּוֹד בַּד (יט) וְאֵת נֹב עִיר-הַכְּהֵנִים, הִכָּה לְפִי-חֶרֶב, מֵאִישׁ וְעַד-אִשָּׁה, מֵעוֹלָל וְעַד-יוֹנֵק; וְשׁוֹר וְחֲמוֹר וְשֶׂה, לְפִי-חֶרֶב (כ) וַיִּמְלֹךְ בֶּן-אֲחָז, לְאֲחִימֶלֶךְ בֶּן-אֲחִיטוֹב, וְשָׁמוֹ, אֲבִיתָר; וַיִּבְרַח, אַחֲרַי דָּוִד (כא) וַיִּגַּד אֲבִיתָר, לְדָוִד: כִּי הֵרָג שְׂאוּל, אֵת כַּהֲנֵי יְהוָה (כב) וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאֲבִיתָר, יָדַעְתִּי כִּיּוֹם הַהוּא כִּי-שָׁם דוּיָג (דוּאָג) הָאֲדָמִי, כִּי-הִגִּד נִגִּיד, לְשְׂאוּל: אֲנֹכִי סַבְתִּי, בְּכָל-נֶפֶשׁ בֵּית אָבִיךָ (כג) שְׁבֵה אִתִּי אֶל-תִּירָא, כִּי אֲשֶׁר-יִבְקֶשׁ אֶת-נַפְשִׁי יִבְקֶשׁ אֶת-נַפְשֶׁךָ: כִּי-מִשְׁמֶרֶת אֶתְּהָ, עַמְדִּי. { ס }

פירוש ע"פ פסוקים:

- (א) דוד בורח שוב, הפעם אל מערת עדולם.
- (ב) כל איש מצוק – כל אדם שלא מסתדר בביתו, או עם המלוכה, או לא שלם בנפשו, הצטרף לדוד. ממש הפסולת החברתית, והגיעו לידי 400 איש.
- (ג) אבי ואמי – דוד דואג להוריו שהיו איתו, וביקש ממלך מואב שיארגן להם מקום להישאר אצלו.
- (ד) וישבו עימו – הוריו אכן ישבו במואב כל הזמן שדוד היה במצודה.
- (ה) אל תשב במצודה – גד הנביא מנסה לשדל את דוד לחזור ליהודה.
- (ו) כי נודע דוד – עצם קיומו של דוד, וחזרתו לפעולה, מעצבנת את דוד.
- (ז) וחניתו בידו – יש לנו כבר היסטוריה לא נעימה עם החנית הזו.
- (ח) בני ימיני – לא רק שהם תומכים בו, כולם משבט בנימין כדי להרגיש קירבה אליו.
- יתן בן ישי – ראשית, שאול מתייחס לדוד כ"בן ישי" ולא בשמו; הוא עושה זאת מאז תחילת הרדיפה. הוא מאשים אותם בכך שדוד הבטיח להם דברים ולכן
- (ח) קשרתם כלכם עליי – כולם נגדו ועוזרים לדוד בסתר.

משה גרסיאל- חוקר שעסק הרבה בספר שמואל וטוען טענה. שמואל א' פרק ח' זה הפרק שבו העם רוצה מלך ושמואל מתנגד לזה אבל אלוקים אומר לשמואל שישכים אבל יגיד לעם את הרעות שהולכים להיות עם הבאת מלך. מה ששמואל מזהיר את העם לגבי המלך (פסוק יד') זה מה ששואל עכשיו מזהיר את עבדיו מדוד. כל מה ששמואל מזהיר שיקרה, שאול מציג את זה כמעשים שהוא כבר עשה, מעשים חיובים. כבר מה ששמואל ניבא קורה אצל המלך הראשון.

(ט) ויען דואג האדומי - בעקבות הנאום הזה של שאול, דאג האדומי שמוצג כשר בכיר, מספר לשאול שהוא ראה את דוד אצל אחימלך. למה הוא לא סיפר את זה עד עכשיו? אפשרות אחד שאולי הוא חשב שדוד ושאול לא נפרדו באמת. דואג מנסה לרכך את הדברים ולכן הוא בוחר להגיד "ראיתי את בן ישי" - הוא משתמש בביטוי של שאול בשביל להראות לו שהוא בצידו.

נשווה בין ההבדלים של מה שקרה לפי המספר המקראי, לפי דווח דואג לשאול, ולפי דווח שאול לאחימלך. טלפון שבור ©

הסיפור	דאג - לשאול	שאול - לאחימלך
פרק כ"א	פרק כ"ב "בא נובה אל אחימלך בן אחיטוב וישאל לו בה' וצידה נתן לו	פרק כ"ב למה קשרתם אליי בתתך לו לחם וחרב ושאול לו באלוקים לקום אליי לאורב כיום הנה
דוד מבקש לחם ומקבל אותו מבקש נשק ומקבל	ואת חרב גולית הפלשתי נתן לו"	

הרכיב של "וישאל לו בה" לא קרה בסיפור. א. זה לא מופיע. ב. מה דוד ישאל בה? הוא ישקר לאחימלך על הסיפור אז מה ישאל על בריחה? הרכיב הזה לא הגיוני וסימן **שדאג האדמי הוסיף מדעתו**. אופציה אחד זה שדואג משקר בשביל להכעיס את שאול כי זה מרמז שאחימלך ידע ומשתף פעולה עם דוד. התמונה הזו הופכת את אחימלך למורד במלכות והיא גם מעצימה את דוד. זה גם הדבר הראשון שדאג אומר כי זה עושה את שאר הדברים (לחם ונשק) כסיוע למרד. אופציה שניה זה שדאג האדמי טעה ולא שיקר.

(יב) **שמע נא בן אחיטוב** - שאול משתמש באותו הזלזול שהוא השתמש לדוד. הוא יצר בידול כבר במילות הפתיחה. למה שאול אומר "נא", לשון בקשה אינה מתאימה עכשיו אבל יכול להיות שזה בפירוש של "עכשיו". פירוש שני זה צירוף מקרים ללא משמעות. אין משמעות למילים האלה, זה מילת פנייה.

הנני אדני - זה מילה עם המון מטען שמראה על נאמנות ששאול הוא אדוניו. מבחינת שאול אבל אחימלך כבר קשר קשר עם דוד ולכן הוא כבר חרץ את גורלו של אחימלך.

(יג) **למה קשרתם עלי** - בשביל שאול לא חשוב לו שאר הרכיבים אלא הבגידה והקשירה נגדו.

(יד) **כדוד נאמן** - אחימלך תמה על דברי המלך, הרי דוד הכי נאמן בממלכה!

(טו) **חלילה לי** - אני לא שאלתי לדוד ביהוה! למה שאעשה את זה?

(טז) **מות תמות** - המלך לא שומע את טענתו של המלך ומצווה על טבח בכל בית אביו. למה שאול קורא לו אחימלך פתאום ולא בן אחיטוב? יש פרשנים שטוענים שבגזר דין נהוג להגיד את השם. למה שאול מעניש את כל בית אביו של אחימלך? מה הם עשו לו? שאול בפרנויה כי הוא חושב שכולם נגדו ויש לו הרגשת נרדפות והוא לא יכול להבדיל מי איתו. שאול לא מסתפק בהריגת בית אביו אלא הוא הורג בחרב את כל עיר נוב מגבר עד אישה וילדים חוץ מאחד- אביתר.

שאלות הנוגעות לגזר הדין

1. פסוק י"ז- למה הם לא רצו לפגוע בכהנים?
2. מה זה חשוב בסיפור?

למה הם לא רצו לרצה את גזר הדין של המלך? הרי מי שלא משתף פעולה עם המלך יכול להיות גזר דינו מוות. הם לא רצו לשלוח את ידם כי הם כהנים. שאול מבין את זה כי הוא לא העניש אותם שהם סירבו ובנוסף, שאול מסביר את סיבת המוות שלהם ולכן זהו הצדקה למעשה כי הוא יודע שהבקשה שלו זה לא בקשה מובנת מאליה. מי שכן מבצע את גזר הדין זה דאג האדמי כי הוא א. לא יהודי ב. הוא זה שהתחיל את זה. ישנן שלוש צורות שבהם התנ"ך מעצים את החשיבות של גזר הדין:

- העובדה שהתנ"ך ציין שהנערים סירבו היא להעצים כמה שהבקשה הזו מוגזמת.
- הפסוק "מאיש ועד אישה, מעולל ועד יונק, משור וחמור ושה לפי חרב" מופיע ביספור של עמלק בפרק ט"ו: "מאיש ועד אישה, מעולל ועד יונק משור ועד שה, מגמל ועד חמור".
- שלומי הוני- **שמואל א' פרק ל"א**: שאול ביקש מנושא כליו להורגו והוא סירב (חשש לפגוע במשיח ה). שמואל ב' פרק א': איש זר הורג לפי בקשת המלך. מי זה האיש הזר? נער עמלקים. שלומי אומר שהאופן שבו שאול מת מזכיר את מות נוב. בשני המקרים שאול נשען על חניתו. התנ"ך לא אומר במפורש שמה שעשה שאול זה נורא, אבל שהוא מתאר לנו איך שאול מת הוא בעצם משקף בזה את החטא של שאול בהרוגי אנשי נוב. מידה כנגד מידה. למה יש את הרעיון הזה? כי זה יוצר תחושה של צדק.

(יח) נהרגו 85 איש חפים מפשע ע"י דואג.

(יט) **הכה לפי חרב מאיש ועד אישה מעולל ועד יונק ושור וחמור וזה לפי חרב** - זה מצלצל מאוד לפרק ט"ו. אותו שאול שריחם על אגג במלחמה עם עמלק ועל הבהמות שלו לא חושב פעמיים בפגיעה בחלק מעמו, מכהני יהוה. זו ביקורת חריפה מאוד על מעשהו.

(כ) **בן אחד** - אביתר, בנו של אחימלך, הצליח לברוח מנוב.

(כא) הוא מספר לדוד את אשר אירע.

(כב) **הגד יגייד** - דוד אומר שהוא אשם בכך שלא חשב עד הסוף ולא מנע את הטבח הזה, הוא מודה שהוא ידע שדואג ילשין לשאול על כך.

(כג) **כי משמרת אתה עימדי** - דוד מציע שמירה צמודה לאביתר.

פרק כ"ג:

(א) ויגדו לְדוֹד, לְאָמֵר: הֲנִיחָה פְּלִשְׁתִּים נְלַחְמִים בְּקַעֲלָהּ, וְהִמָּה שְׁסִים אֶת-הַגְּרִנוֹת (ב) וַיִּשְׁאַל דָּוִד בִּיהוָה, לֵאמֹר, הַאֲלֹף וְהַכֵּיִתִי, בְּפְלִשְׁתִּים הָאֵלֶּה; {ס} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-דָּוִד, לֵךְ וְהַכֵּיתָ בְּפְלִשְׁתִּים, וְהוֹשַׁעְתָּ, אֶת-קַעֲלִיָּה (ד) וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי דָוִד, אֵלָיו, הֲנִיחָה אֲנַחְנוּ פֹה בִּיהוּדָה, יִרְאִים; וְאַף כִּי-נִלְחַם קַעֲלָה, אֶל-מַעֲרְכוֹת פְּלִשְׁתִּים. {ס} (ז) וַיֹּסֶף עוֹד דָּוִד לְשֹׂאֵל בִּיהוָה, וַיַּעֲנֵהוּ יְהוָה; וַיֹּאמֶר, קוּם רֵד קַעֲלָה--כִּי-אֲנִי נֹתֵן אֶת-פְּלִשְׁתִּים, בְּיָדְךָ (ה) וַיִּלְחַם דָּוִד וַאֲנָשָׁיו קַעֲלִיָּה וַיִּלְחֹם בְּפְלִשְׁתִּים, וַיִּנְהַג אֶת-מַקְנֵיהֶם, וַיִּזְּבֹּחַ בָּהֶם, מִכָּה גְדוֹלָה; וַיִּשַׁע דָּוִד, אֶת יִשְׁבֵי קַעֲלָה. {ס} (ו) וַיְהִי, בְּבֹרַח אַבְיָתָר בֶּן-אֲחִימֶלֶךְ אֶל-דָּוִד--קַעֲלָה; אַפּוֹד, יָרַד בְּיָדוֹ (ז) וַיִּגַּד לְשֹׂאֵל, כִּי-בָא דָּוִד קַעֲלָה; וַיֹּאמֶר שֹׂאֵל, כִּי רַב אֲתוֹ אֱלֹהִים בְּיָדֶי--כִּי נִסְגַּר לְבֹא, בְּעִיר דְּלִיתִים וּבְרִיחַ (ח) וַיִּשְׁמַע שֹׂאֵל אֶת-כָּל-הַעָם, לְמַלְחָמָה, לָרֶדֶת קַעֲלָה, לְצוֹר אֶל-דָּוִד וְאֶל-אֲנָשָׁיו (ט) וַיִּדַע דָּוִד--כִּי עָלָיו, שֹׂאֵל מַחְרִישׁ הָרָעָה; וַיֹּאמֶר אֶל-אַבְיָתָר הַכֹּהֵן, הַגִּישָׁה הָאֶפּוֹד. {ס} (י) וַיֹּאמֶר, דָּוִד, יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁמַע שְׁמַע עֲבָדְךָ כִּי-מִבְּקֵשׁ שֹׂאֵל לְבֹא אֶל-קַעֲלָה--לְשַׁחַת לְעִיר, בְּעִבּוּרֵי (יא) הַיַּסְגְּרֵי בְעָלֵי קַעֲלָה בְּיָדוֹ הַיָּרֵד שֹׂאֵל, פֶּאֶשֶׁר שְׁמַע עֲבָדְךָ--יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הֲגַד-נָא לְעַבְדְּךָ; {ס} וַיֹּאמֶר יְהוָה, יָרַד. {ס} (יב) וַיֹּאמֶר דָּוִד--הַיַּסְגְּרוּ בְעָלֵי קַעֲלָה אֲתִי וְאֶת-אֲנָשָׁי, בְּיַד-שֹׂאֵל; וַיֹּאמֶר יְהוָה, יִסְגְּרוּ. {ס} (יג) וַיָּקָם דָּוִד וַאֲנָשָׁיו כְּשֵׁשׁ-מֵאוֹת אִישׁ, וַיִּצְאוּ מִקַּעֲלָה, וַיִּתְחַלְכוּ, בְּאֶשֶׁר יִתְחַלְכוּ; וְלִשְׂאֵל הֲגַד, כִּי-נִמְלַט דָּוִד מִקַּעֲלָה, וַיַּחְדַּל, לְצִאת (יד) וַיֵּשֶׁב דָּוִד בְּמִדְבַר בְּמִצְדוֹת, וַיֵּשֶׁב בְּהַר בְּמִדְבַר-זִיף; וַיִּבְקֶשְׁהוּ שֹׂאֵל כָּל-הַיָּמִים, וְלֹא-נִתְּנוּ אֱלֹהִים בְּיָדוֹ (טו) וַיִּרְא דָּוִד, כִּי-יִצְאָ שֹׂאֵל לְבַקֵּשׁ אֶת-נַפְשׁוֹ; וַדָּוִד בְּמִדְבַר-זִיף, בַּחֲרָשָׁה. {ס} (טז) וַיָּקָם יְהוֹנָתָן בֶּן-שֹׂאֵל, וַיִּלְחַם אֶל-דָּוִד חֲרָשָׁה; וַיַּחֲזֵק אֶת-יָדוֹ, בְּאֵלֵיהֶם (יז) וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶל-תִּירָא, כִּי לֹא תִמְצָאָה יָד שֹׂאֵל אֲבִי, וְאֵתָה תִמְלָךְ עַל-יִשְׂרָאֵל, וְאֲנֹכִי אֶהְיֶה לְךָ לְמִשְׁנָה; וְגַם-שֹׂאֵל אֲבִי, יִדַע כֵּן (יח) וַיִּכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם בְּרִית, לִפְנֵי יְהוָה; וַיֵּשֶׁב דָּוִד בַּחֲרָשָׁה, וַיְהוֹנָתָן הָלַךְ לְבֵיתוֹ. {ס} (יט) וַיַּעֲלוּ זֵפִים אֶל-שֹׂאֵל, הַגְּבַעְתָּה לֵאמֹר: הֲלֹא דָוִד מִסְתַּתֵּר עִמָּנוּ בְּמִצְדוֹת, בַּחֲרָשָׁה--בְּגַבְעַת הַחִכְלָה, אֲשֶׁר מִימִין הַיְשִׁימוֹן (כ) וְעַתָּה לְכָל-אֹת נִפְשָׁה הַמְּלָךְ, לָרֶדֶת--רָד; וְלָנוּ הַסְּגִירוֹ, בְּיַד הַמְּלָךְ (כא) וַיֹּאמֶר שֹׂאֵל, בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה: כִּי חִמַּלְתֶּם, עָלַי (כב) לְכוּ-נָא הַכִּינוּ עוֹד, וַיִּדְעוּ וַיִּרְאוּ אֶת-מִקְוֹמוֹ אֲשֶׁר תִּהְיֶה רַגְלוֹ--מִי רָאָהוּ, שָׁם: כִּי אָמַר אֵלֵי, עָרוֹם יָעַרְם הוּא (כג) וַיִּרְאוּ וַיִּדְעוּ, מִכָּל הַמַּחְבְּאִים אֲשֶׁר יִתְחַבֵּא שָׁם, וַשְׁבִּתֶם אֵלָי אֶל-נְכוֹן, וְהִלַּכְתִּי אֲתֶכֶם; וְהָיָה, אִם-יִשְׁנֹנוּ בְּאֶרֶץ--וְחַפְשִׁיתִי אֲתוֹ, בְּכָל אֶלְפֵי יְהוּדָה (כד) וַיִּקְוֹמוּ וַיִּלְכוּ זִיפָה, לִפְנֵי שֹׂאֵל; וַדָּוִד וַאֲנָשָׁיו בְּמִדְבַר מְעוֹן, בְּעַרְבָה--אֵל, מִיִּן הַיְשִׁימוֹן (כה) וַיִּלְחַם שֹׂאֵל וַאֲנָשָׁיו, לְבַקֵּשׁ, וַיִּגְדוּ לְדָוִד, וַיִּרְדַּ הַסֵּלַע וַיִּשְׁבַּ בְּמִדְבַר מְעוֹן; וַיִּשְׁמַע שֹׂאֵל, וַיִּרְדֹּף אַחֲרֵי-דָוִד מִדְבַר מְעוֹן (כו) וַיִּלְחַם שֹׂאֵל מִצַּד הַהָר, מִזָּה, וַדָּוִד וַאֲנָשָׁיו מִצַּד הַהָר, מִזָּה; וַיְהִי דָוִד נֹחֵץ לִלְכַת, מִפְּנֵי שֹׂאֵל, וְשֹׂאֵל וַאֲנָשָׁיו עֹטְרִים אֶל-דָּוִד וְאֶל-אֲנָשָׁיו, לְתַפְּשֵׁם (כז) וַיִּמְלֹאָהּ בָּא, אֶל-שֹׂאֵל לֵאמֹר: מִהֲרָה וְלָכָה, כִּי-פִשְׁטוּ פְּלִשְׁתִּים עַל-הָאָרֶץ (כח) וַיֵּשֶׁב שֹׂאֵל, מִרְדֹּף אַחֲרֵי דָוִד, וַיִּלְחַם, לְקִרְאת פְּלִשְׁתִּים; עַל-כֵּן, קָרְאוּ לְמִקְוֹם הַהוּא, סָלַע, הַמַּחְלָקוֹת (כט) וַיַּעַל דָּוִד, מִשָּׁם; וַיֵּשֶׁב, בְּמִצְדוֹת עֵין-גִּדִי. {ס}

פירוש ע"פ פסוקים:

- (א) **שסים את הגרנות** - זה דבר מאוד מאוד קשה לחקלאי ששם את התבואה שלו בגורן כי זה מותר אותו בלי אוכל.
- (ב) **האלף והכית** - דוד שואל בה' האם ללכת לקעילה וללכת להילחם בפלישתים.
- לך והכית** - יהוה עונה לו לשאלתו באופן מלא. לך ותכה.
- הושעת** - יהוה מייחס לדוד תפקיד חשוב, הושעת אנשי קעילה. זו מילה דרמטית שמעצימה את חשיבותו של דוד.
- הסיפור הזה מספר על כך שדוד נלחם בפלישתים ומציל את אנשי קעילה. הסיפור הזה מאוד חשוב כי דוד נתפס לאלטרנטיבה לשאול כי הוא מגונן על העם, מה ששואל לא עושה כמנהיג. דבר שני, דוד שואל בה' וזה מראה שאלוקים איתו. אלה שני הדברים המשמעותיים בסיפור-דוד כמנהיג ודוד כשואל בה'.
- (ג) **אנחנו פה ביהודה יראים** - התקלה בסיפור זה שאנשי דוד מתערבים בשיחה. יש פה פחד עמוק מצדם. הטענה שלהם זה שממול שאול הם מפחדים, אז ללכת להילחם בפלישתים? אז מה עושה דוד? שואל שוב את ה'.
- (ד) **כי אני נתן את פלשתי בידך** - תשובת ה' השנייה. ברור תשובת יהוה השנייה היא החזקה יותר. הפועל "קום" מייצר דחיפות ו"ירד" זה לשון של מלחמה. הביטוי "כי אני נתן את הפלישתים בידך" אומר שאלוהים עם דוד ודוד יצליח. אלוהים לא כועס על דוד שהוא מדבר איתו פעם שנייה, אלא הוא מעודד אותו.
- (ה) **וינהג את מקניהם** - דוד נלחם בפלישתים וגונב את המקנה שלהם. יש פה תמונה מאוד חזקה בין עובדי האדמה ורועי הצאן- זה העימות האלטרנטיבי.
- ויך בהם מכה גדולה** - יהוה אמר לדוד רק להכות בהם, אך המעשה צלח מאוד. הוא הכה בהם לא רק מכה, אלא כזו גדולה! אלוהים אמר מכה והיה מכה גדולה, אלוהים אמר שינצחו והם אפילו גנבו להם את הצאן. זה בעצם מעצים את הצלחתו של דוד במלחמה.
- (ו) **אפוד ירד בידו** - הפסוק הזה בא להסביר לי איך הוא שאל בה'- דרך אפוד. מה שמוזר בפסוק הזה זה המיקום של הפסוק הזה כי כבר סיפרו לנו שדוד שאל באלוקים אז למה עכשיו נזכרים להגיד לנו איך הוא שאל? זה המשמעות של התנ"ך שאין מוקדם או מאוחר בתורה אבל עדיין נשאלת את השאלה למה לשבור את הסדר?
- (ז) **נער אותו אלוהים בידי** - שאול אומר שאלוהים סידר לו הזדמנות פז וזה אירוני מבחינת המספר כי אלוהים לא עם שאול, אלוהים הדיח את שאול ושאל עוד מתנגד להדחה הזו. התוכנית של שאול היא להגיע לקעילה ולהטיל מצור ואז להתקיף את דוד.
- (ח) **לצור על דוד** - באובססיביות האופנתית לשאול, הוא יורד לצור על דוד עם כל האנשים שלו.
- (ט) **הגישה האפוד** - דוד מבין ששאול אחריו, והוא מבקש לשאול שוב בה'.
- (י) **יהוה אלהי ישראל** - לשון כבוד רב לאלוהים.
- (יא) **היסגרו בעלי קעילה בידו? הירד שאול?** - דוד שואל שני שאלות.
- ירד** - ויהוה עונה על שאלה אחת.

(יב) **היסגרו בעלי קעילה אותי** – מאחר ויהוה לא ענה על השאלה הראשונה ששאל, דוד חוזר עליה, ולא חוטף מזעמו של יהוה. להפך, מקבל תשובות לכל שאלותיו בנוחות ובנעימות.

פרופ' משה גרסיאל – טוען שהשם שאול הוא שם אירוני כי שאול לא יודע לשאול. השם של הדמות אירונית לפעולה שלה. כאן זה מאוד בולט, כי לדוד יש יחסים מאוד טובים עם אלוקים ומה מאפיין את הקשר הטוב הזה? הפעולות של דוד. ככששאול הורג את אנשי נוב, אביתר בורח עם האפוד ונותן לדוד הזדמנות לדבר עם ה'. פעולותיו של שאול מעצימות את הקשר בין דוד לה'.

שאול אינו מסוגל להגיד שהוא חטא לעומת דוד שהיה לו את חטא בת שבע, הוא מודה שהוא חטא. התנ"ך אומר שאם אדם צריך להיות טוב ולשאוף לחיים מתוקנים ובוודאי לא יחטא אבל עם אני שם את כל הביצים בסל הזה, רוב האנשים לא יצליחו לעמוד בזה ולכן התנ"ך לא מתרכז בחטא אלא העובדה של התיקון- להגיד שטעיתי ולחזור בתשובה.

(יג) **ויתהלכו באשר יתהלכו** – הלכו בלי מטרה כל כך, כי המטרה היתה לברוח.

(יד) **כל הימים** – שאול לא מוותר, ממשיך לחפש אותו.

(טו) **וירא דוד** – דוד נמצא במצב של חולשה, של פחד.

(טז) **ויקם** – המילים גורמות למהלך של יהונתן להיראות כמעשים קלילים ונעימים.

ויחזק את ידו באלוהים – ממש מנסה להגביר את התמיכה שלו.

(יז) **אל תירא** – כנראה שדוד מפחד, לא תומכים במי שאינו צריך תמיכה.

שאול אבי – תיאוריה של סטיב אפק, שיהונתן לא בוחר צד. הוא תומך בדוד, ונשאר בבית. הוא לא רואה בתמיכה בדוד מרידה באביו.

וגם שאול אבי יודע – יהונתן מעודד את דוד ומנסה לתמוך בו. דוד נמצא במשבר.

(יח) **לפני ה'** – לפני מקום שבו עובדים את ה'. הם כורתים את הברית שם וזה נותן לברית תוקף אלוהי. אם הברית הזו היתה מצליחה,

ויהונתן לא היה מת, היתה נוצרת אחדות יהודאית בניימינית. גם בשמואל ב' ו' 23, יש ניסיון להתאחדות. למיכל לא נולד **אף בן**,

ואם היה נולד לה היתה נוצרת אחדות בין בנימין ליהודה.

(יט) **במצדות** – במערות. 600 איש נכנסים בכמה וכמה מערות, ולא רק במערה אחת.

(כ) **הסגירו** – למה שקעילה ירצו להסגיר את דוד? כנראה שהם בטרואומת נב.

(כא) **חמלתם עליי** – שאול נמצא במצב חלש מאוד, והוא דמות שבאופן כללי נעה על הציר של חזק חלש.

(כב) **הכינו עוד** – אני רוצה עוד חומר, תעבדו עוד את המידע שלנו.

(כג) **אל נכון** – תביאו לי מידע מדויק, ואני אגיע לשם.

אם ישנו בארץ – אם הוא באזור, מצוין.

אלפי יהודה – משפחות יהודה. שאול מבטיח שאם הם לא ימצאו את דוד באזור, הוא יחפש אותו עד שהוא ימצא אותו.

(כו) **עוטרים** – מקיפים.

(כז) **מלאך** – שליח, מופיע רבות במקרא במובן הזה.

(כח) **וישב שאול** – יש לשאול סדר עדיפויות כלשהו, אשר על פיו הוא בוחר לפעול. קודם העם, אחר כך רצונותיו ומחשקיו.

פרק כ"ד:

(א) ויהי, פֶּאֶשֶׁר שֶׁב שְׂאוּל, מֵאַחֲרֵי, פְּלִשְׁתִּים; וַיִּגְדּוּ לוֹ, לֵאמֹר, הִנֵּה דָוִד, בְּמִדְבַּר עַיִן גֹּדִי. { ס } (ב) וַיִּקַּח שְׂאוּל, שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ בַּחֹר--מִכָּל-יִשְׂרָאֵל; וַיִּלְךָ, לְבַקֵּשׁ אֶת-דָּוִד וְאֶנְשָׁיו, עַל-פְּנֵי, צוּרֵי הַיַּעַלִּים (ג) וַיְבֹא אֶל-גִּדְרֹת הַצֹּאן עַל-הַדָּרָךְ, וְשָׁם מָעְרָה, וַיִּבֹא שְׂאוּל, לְהִסָּף אֶת-רִגְלָיו; וְדָוִד, וְאֶנְשָׁיו, בִּירְכְּתֵי הַמְּעָרָה, יֹשְׁבִים (ד) וַיֹּאמְרוּ אֲנָשֵׁי דָוִד אֵלָיו, הִנֵּה הַיּוֹם אֲשֶׁר-אָמַר יְהוָה אֵלֶיךָ הִנֵּה אֲנֹכִי נֹתֵן אֶת-אִיבֶיךָ (אֵיבָד) בְּיָדְךָ, וְעָשִׂיתָ לוֹ, פֶּאֶשֶׁר יִטֵּב בְּעֵינֶיךָ; וַיִּקָּם דָּוִד, וַיִּכְרַת אֶת-פְּנֵף-הַמְּעַיֵל אֲשֶׁר-לְשְׂאוּל בַּלֵּט (ה) וַיְהִי, אַחֲרָי-כֵן, וַיֵּדְ גֶב-דָּוִד, אֲתוֹ--עַל אֲשֶׁר פָּרַת, אֶת-כִּנְּף אֲשֶׁר לְשְׂאוּל (ו) וַיֹּאמֶר לְאֶנְשָׁיו חַלִּילָה לִי מִיְהוָה, אִם-אֶעֱשֶׂה אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה לְאֹדְנִי לְמִשְׁיַח יְהוָה--לְשַׁלַּח יָדִי, בּוֹ: כִּי-מִשְׁיַח יְהוָה, הוּא (ז) וַיִּשְׁסַע דָּוִד אֶת-אֶנְשָׁיו בַּדְּבָרִים, וְלֹא נִתְּנָם לְקוֹם אֶל-שְׂאוּל; וְשְׂאוּל קָם מִהַמְּעָרָה, וַיִּלְךָ בְּדָרָךְ. { ס } (ח) וַיִּקָּם דָּוִד אַחֲרָי-כֵן, וַיֵּצֵא מִן הַמְּעָרָה (מִהַמְּעָרָה), וַיִּקְרָא אַחֲרָי-שְׂאוּל לְאֹמֶר, אֹדְנִי הַמְּלָךְ; וַיִּבֶט שְׂאוּל אַחֲרָיו, וַיִּקְדֵּד דָּוִד אַפָּיִם אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ. { ס } (ט) וַיֹּאמֶר דָּוִד לְשְׂאוּל, לָמָּה תִשְׁמַע אֶת-דְּבָרֵי אָדָם לֵאמֹר: הִנֵּה דָוִד, מִבְּקֵשׁ רְעֻתְךָ (י) הִנֵּה הַיּוֹם הַזֶּה רָאוּ עֵינֶיךָ, אֶת אֲשֶׁר-נִתְּנָךְ יְהוָה הַיּוֹם בְּיָדִי בַמְּעָרָה, וְאָמַר לְהַרְגֶּךָ, וַתַּחַס עֲלֶיךָ; וְאָמַר, לֹא-אֶשְׁלַח יָדִי בְּאֹדְנִי--כִּי-מִשְׁיַח יְהוָה, הוּא (יא) וְאֲבִי רָאה--גַּם רָאה אֶת-כִּנְּף מְעִילְךָ, בְּיָדִי: כִּי בְּכַרְתִּי אֶת-כִּנְּף מְעִילְךָ וְלֹא הִרְגִּיתִךָ, דַּע וְרָאה כִּי אֵין בְּיָדִי רָעָה וְפָשַׁע וְלֹא-חַטָּאתִי לָךְ--וְאַתָּה צָדֵק אֶת-בְּנֵשֵׁי, לְקַחְתָּהּ (יב) וַיִּשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ, וַיִּנְקְמֵנִי יְהוָה מִיָּדְךָ; וַיִּדְּ, לֹא תִהְיֶה-בְּךָ (יג) פֶּאֶשֶׁר יֹאמַר, מִשְׁלַח הַקְּדָמְנִי, מִרְשָׁעִים, יֵצֵא רָשָׁע; וַיִּדְּ, לֹא תִהְיֶה-בְּךָ (יד) אַחֲרָי מִי יֵצֵא מִלְּךָ יִשְׂרָאֵל, אַחֲרָי מִי אֲתָה רֹדֵף: אַחֲרָי כְּלָב מוֹת, אַחֲרָי פָּרַעַשׁ אֶחָד (טו) וְהִיָּה יְהוָה לְדָוִן, וְשֹׁפֵט בֵּינִי וּבֵינֶךָ; וַיִּרְא וַיִּרְבַּ אֶת-רִיבִי, וַיִּשְׁפָּטֵנִי מִיָּדְךָ. { פ } (טז) וַיְהִי כְּכַלּוֹת דָּוִד, לְדַבֵּר אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל-שְׂאוּל, וַיֹּאמֶר שְׂאוּל, הַקֶּלֶךְ זֶה בְּנִי דָוִד; וַיִּשָּׂא שְׂאוּל קֶלֶךְ, וַיִּבְדֵּךְ (יז) וַיֹּאמֶר, אֶל-דָּוִד, צַדִּיק אַתָּה, מִמֶּנִּי: כִּי אַתָּה גִמְלַתְנִי הַטּוֹבָה, וְאֲנִי גִמְלַתִּיךָ הָרָעָה (יח) וְאֵת (וְאַתָּה) הַגְּדַתְּ הַיּוֹם, אֶת אֲשֶׁר-עָשִׂיתָה אֵתִי טוֹבָה--אֶת אֲשֶׁר סָגַרְנִי יְהוָה בְּיָדְךָ, וְלֹא הִרְגִּיתְנִי (יט) וְכִי-יִמְצָא אִישׁ אֶת-אִיבּוֹ, וְשָׁלַח בְּדָרָךְ טוֹבָה; וַיְהוָה, יִשְׁלַחְךָ טוֹבָה, תַּחַת הַיּוֹם הַזֶּה, אֲשֶׁר עָשִׂיתָה לִי (כ) וְעַתָּה הִנֵּה יָדְעִיתִי, כִּי מִלְּךָ תִּמְלֹךְ; וְקָמָה, בְּיָדְךָ, מִמְּלַכְתְּ, יִשְׂרָאֵל (כא) וְעַתָּה, הַשְּׁבַעָה לִי בִּיהוָה, אִם-תִּכְרַת אֶת-זֶרְעִי, אַחֲרָי; וְאִם-תִּשְׁמַד אֶת-שְׁמִי, מִבְּיַת אָבִי (כב) וַיִּשְׁבַּע דָּוִד, לְשְׂאוּל; וַיִּלְךָ שְׂאוּל, אֶל-בֵּיתוֹ, וְדָוִד וְאֶנְשָׁיו, עָלוּ עַל-הַמְּצוּדָה. { ס }

- (א) ויגד לו – שוב מלשינים לשאול ואומרים לו איפה דוד נמצא.
- (ב) צורי היעלים – איפה שהיעלים מטפסים, לא מקום שקל להגיע אליו, אלא מקשה את ההגעה אליו. דוד מסתתר במקום שמקשה על שאול להגיע אליו, וזאת על מנת לקחת את העניינים בידיים. התפיסה שהמקרא מבטא איננה ניסית אלא דווקא כזו שדורשת מהאדם לקחת אחריות על מעשיו.
- (ג) להסך את רגליו - ככל הנראה הכוונה היא להטיל את מימיו, לעשות שירותים, במילים מכובדות. נשים לב ששאול נמצא בעמדת כח. הוא נכנס להטיל את מימיו בלי חייליו, מתוך בטחון עצמי גבוהה ככל הנראה, כל חייל יודע שבשטח אויב לא מסתובבים לבד.
- (ד) הנה אנכי נותן – לפי אברבנאל לא מדובר בדיבור ממש של ה', אלא בכך שזה נראה על פני השטח. ה' מארגן את המקרים בעולם.
- בלט – בלי ששאול שם לב. את הפסוק הזה צריך לקרוא בלחישת, העבדים מתלחשים לשאול.
- (ה) ויד לב דוד – יכול להיות שדוד מבין שהוא עתיד לחוות את אותו הדבר שהוא מעולל לשאול, ועל כן הוא חושש.
- (ו) חלילה לי – דוד לא רוצה לפגוע בשאול כי הוא משיח ה' (אפילו לא לכרות לו את כנף מעילו!). יש לנו כאן קושי. מקבלים את הרושם שדוד מגיב להם בו', על דבריהם בדי', כאשר בה' קורה משהו. כאן יש להציע שתי הצעות פרשניות:
- (רש"י) אין מוקדם ומאוחר בתורה. בעצם צריך להסתכל על התורה כאומנות, ולא כספר היסטוריה. צריך לקרוא את הפסוקים כך: (ד) ויאמרו אנשי דוד אליו, הנה היום אשר-אמר יהוה אליך הנה אנכי נתן את-איביך (איבד) בידך, ועשית לו, פֶּאֶשֶׁר יִטֵּב בְּעֵינֶיךָ; (ו) ויאמר לאנשי חלילה לי מיהוה, אם-אעשה את-הדבר הזה לאדני למשיח יהוה--לשלח יד, בו: כִּי-מִשְׁיַח יְהוָה, הוּא (המשך ד') ויקם דוד, ויכרת את-כנף-המעיל אשר-לשאול—בלט (ה) ויהי, אחרי-כן, ויד לב-דוד, אתו--על אשר פרת, את-כנף אשר לשאול. (ז) וישסע דוד את-אנשיו בדברים, ולא נתנם לקום אל-שאול; ושאול קם מהמערה, וילך בדרךך.
 - קשה להסביר למה הסיפור אכן נכתב ככה לפי הפירוש הזה.
2. הפסוקים הם לפי הסדר. מיד לאחר הצעת עבדיו, הוא קם והולך ומתכנן להרוג את שאול. בסופו של דבר הוא רק כורת את מעילו של שאול, וחוזר ומסביר להם שהוא לא מוכן! המילה "ויכרות" מזמינה בשיטת צמד כפול את "ויכרות את ראשו", אך לא כך הסיפור. למרות שהיינו שחושבים דוד יהרוג את שאול, דוד לא מוכן להרוג את שאול = משיח ה'.
- (ז) ולא נתנם לקום – ראינו כבר את הפועל "לקום" בפסוק ד', על דוד. כאן העבדים רוצים לקום כדי לפגוע בשאול, ובדי' היה זה דוד שעשה כן.
- (ח) ויקם – שוב הפועל הזה חוזר.
- אדני המלך – דוד מנסה ליצור אווירה של כבוד כלפי שאול המלך.
- ויקד – עוד סימן של כבוד כלפי שאול.
- (ט) דברי אדם – למה אתה מאמין לאלה שאומרים שדוד מבקש את רעתך?!
- (י) נתנד ה' היום – דוד מתחיל לדבר בשם ה', כמו העבדים שלו אז במערה. ומדגיש שלמרות שהוא יכל להרוג את שאול, הוא בחר שלא לעשות כן.
- ותחס – קשה מאוד להסביר את המילה. המילה 'אחס' יותר הגיונית, ואולי זו טעות העתקה.
- (יא) ואבי – דוד שם דגש על הקשר המשפחתי בינו לבין שאול, או שאין כאן משמעות מילולית של העניין אלא שהוא מבקש לקשר ביניהם ולהתייחס ליחסיהם אחרת.
- ופשע לא חטאתי לך – לא עשית לך שום דבר.
- (יב) ונקמני – ה' ינקום את נקמתי. כנראה שדוד מקווה ששאול ימות, ה' ידא לפגוע בו על מה שהוא עשה לדוד.
- (יג) משל הקדמני – מדובר בתרבות מזרחית עתיקה, של משלים ופתגמים רבים. בעבר מדובר היה בחכמה רבה לדעת להשתמש במשלים ובמשפטים האלה.
- (יד) כלב מות – הכלב היא חיה מאוסה בתקופת המקרא (ראו מל"א כ"א 24 ושמ"א י"ז 43).
- פרעש – ככל הנראה ציפור, ולא אותה החיה שאנו מכירים היום.
- (טו) והיה ה' לדיין – דוד נשבר לחלוטין, ודורש מאלוהים לריב את ריבו. הוא לא הולך לפגוע במלך.

- (טז) **ככלות דוד לדבר** – שאול חיכה ונתן לשאול לפרוק את הכל.
הקולך זה בני דוד – שואל לא שואל כאן לזהותו של דוד, אלא על מיקומו ביחס לקשר ביניהם. מיד אחר כך שאול מתחיל לבכות.
 (יז) **צדיק אתה ממני** – שאול מכיר בטובו של דוד ומתנצל על מעשיו.
גמלתני – המילה גמול בעברית מקראית היא לא רק להחזיר, כמו בעברית שלנו. אולי גם במשמעות של להעניק.
 (יח) **עשיתה איתי טובה** – שאול יחד עם דוד ומקבל את דבריו.
 (יט) **ישלמך טובה תחת היום הזה** – שאול אפילו מברך את דוד! אך הוא עדיין לא מביא שום מילה מעצמו, לא מראה שום נכונות מצדו לעשות משהו בנידון.
 (כ) **מלך תמלוך** – שאול מודה כאן בפעם הראשונה שדוד הוא המלך הבא של ממלכת ישראל.
 (כא) **השבעה לי** – שאול משביע את דוד שלא להכרית את שמו של שאול ומשפחתו מהמלוכה.
 (כב) **וישבע** – דוד מקבל את בקשת שאול.
וילך...עלו – שאול הלך אל ביתו ודוד ואנשים עלו למצודה. התפרדו שוב, ולא הלכו יחד.

פרק כ"ה:

(א) וַיָּמָת שְׂמוּאֵל--וַיִּקְבְּצוּ כָל-יִשְׂרָאֵל וַיִּסְפְּדוּ-לוֹ, וַיִּקְבְּרוּהוּ בְּבֵיתוֹ בְּרָמָה; וַיִּקָּם דָּוִד, וַיֵּרֶד אֶל-מַדְבַּר פָּאֲרֹן. {פ} **(ב)** וַאִישׁ בְּמַעֲוֹן וּמַעֲשָׂהוּ בְּכַרְמֶל, וְהָאִישׁ גְּדוֹל מְאֹד, וְלוֹ צֹאן שְׁלֹשֶׁת-אַלְפִים, וְאַלְפֵי עֲזִים; וַיְהִי בַגֹּזֹז אֶת-צֹאֲנוֹ, בְּכַרְמֶל **(ג)** וְשֵׁם הָאִישׁ נָבָל, וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ אַבְיָגַי; וְהָאִשָּׁה טוֹבַת-שְׂכָל וַיִּפֹּת תַּאֲרָ, וְהָאִישׁ קָשָׁה וְרַע מַעֲלָלִים וְהוּא כָלְבוֹ **(כְּלָבִי)** **(ד)** וַיִּשְׁמַע דָּוִד, בַּמַּדְבָּר: כִּי-גֹזֵז נָבָל, אֶת-צֹאֲנוֹ **(ה)** וַיִּשְׁלַח דָּוִד, עֲשָׂרָה נְעָרִים; וַיֹּאמֶר דָּוִד לְנְעָרִים, עֲלוּ כְרַמְלָה וּבְאִתְּם אֶל-נָבָל, וּשְׁאַלְתֶּם-לוֹ בְּשֵׁמִי, לְשָׁלוֹם **(ו)** וַאֲמַרְתֶּם כֹּה, לְחַי; וְאִתָּה שְׁלוֹם וּבֵיתְךָ שְׁלוֹם, וְכָל אֲשֶׁר-לְךָ שְׁלוֹם **(ז)** וְעִתָּה שְׂמַעְתִּי, כִּי גֹזִים לְךָ; עִתָּה, הֲרַעִים אֲשֶׁר-לְךָ הֵיוּ עִמּוֹ--לֹא הִכְלַמְנוּם וְלֹא-נִפְקַד לָהֶם מְאוּמָה, כֹּל-יָמֵי הַיּוֹתֶם בְּכַרְמֶל **(ח)** שְׁאַל אֶת-נְעָרֶיךָ וַיִּגִּידוּ לְךָ, וַיִּמְצְאוּ הַנְּעָרִים חֹן בְּעֵינֶיךָ--כִּי-עַל-יּוֹם טוֹב, בָּנִי; וַתְּנֶה-נָא, אֶת אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲבָדֶיךָ, וּלְבָנֶיךָ, לְדָוִד **(ט)** וַיָּבֹאוּ נְעָרֵי דָוִד, וַיַּדְּבְרוּ אֶל-נָבָל כְּכָל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּשֵׁם דָּוִד; וַיִּנוּחוּ **(י)** וַיַּעַן נָבָל אֶת-עַבְדֵי דָוִד, וַיֹּאמֶר, מִי דָוִד, וּמִי בֶן-יִשְׂרָאֵל; הַיּוֹם, רַבּוּ עֲבָדִים, הַמְתַּפְרָצִים, אִישׁ מִפְּנֵי אֲדֹנָיו **(יא)** וְלִקְחֹתִי אֶת-לַחְמִי, וְאֶת-מִימִי, וְאֶת טִבְחֹתִי, אֲשֶׁר טִבַּחְתִּי לְגֹזְזִי; וַנִּתְתִּי, לְאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר לֹא יָדְעֹתִי, אִי מִזֶּה הֵמָּה **(יב)** וַיַּהֲפֹכוּ נְעָרֵי-דָוִד, לְדַרְכָּם; וַיִּשְׁבּוּ, וַיָּבֹאוּ, וַיִּגְדּוּ לוֹ, כְּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה **(יג)** וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאֲנָשָׁיו חָגְרוּ אִישׁ אֶת-חַרְבּוֹ, וַיַּחְגְּרוּ אִישׁ אֶת-חַרְבּוֹ, וַיַּחְגְּרוּ גַם-דָּוִד, אֶת-חַרְבּוֹ; וַיַּעַלּוּ אַחֲרָי דָּוִד, כְּאֲרָבַע מְאוֹת אִישׁ, וּמְאֹתִים, יָשְׁבוּ עַל-הַכְּלָים **(יד)** וְלֹאֲבִיגַיִל אִשְׁתּוֹ נָבָל, הִגִּיד נְעַר-אַחַד מֵהַנְּעָרִים לְאִמּוֹ: הִנֵּה שְׁלַח דָּוִד מִלְּאָכִים מֵהַמַּדְבָּר לְבָרֵךְ אֶת-אֲדֹנָי, וַיַּעַט בָּהֶם **(טו)** וְהָאֲנָשִׁים, טוֹבִים לָנוּ מְאֹד; וְלֹא הִכְלַמְנוּ, וְלֹא-פָקַדְנוּ מְאוּמָה, כֹּל-יָמֵי הַתְּחַלְכְּנוּ אִתְּם, בְּהַיּוֹתֵנוּ בַּשָּׂדֶה **(טז)** חוֹמָה הִיוּ עֲלֵינוּ, גַּם-לְלָלָה גַם-יּוֹמָם, כֹּל-יָמֵי הַיּוֹתֵנוּ עִמָּם, רַעִים הַצֹּאֵן **(יז)** וְעִתָּה, דַּעֲי וַיֹּרְאֵי מִה-תַּעֲשִׂי-כִּי-כִלְתָּה הָרְעָה אֶל-אֲדֹנָי, וְעַל כָּל-בֵּיתוֹ; וְהוּא, בֶּן-בְּלִיעֵל, מַדְבָּר, אֶלְיוֹ **(יח)** וַתִּמְהַר אֲבוּגַיִל (אַבְיָגַיִל) וַתִּקַּח מְאֹתִים לֶחֶם וּשְׁנַיִם נֶבְלֵי-יִין, וְחֶמֶשׁ צֹאן עֲשׂוֹת (עֲשׂוֹיּוֹת) וְחֶמֶשׁ סָאִים קָלִי, וּמֶמְאָה צִמְקִים, וּמְאֹתִים דְּבָלִים; וַתֵּשֶׁם, עַל-הַחֲמֹרִים **(יט)** וַתֹּאמֶר לְנְעָרֶיהָ עֲבְרוּ לִפְנֵי, הַנְּנִי אַחֲרֵיכֶם בָּאָה; וְלֹאִישָׁה נָבָל, לֹא הִגִּידָה **(כ)** וְהִיא הָיָה רֹכֶבֶת עַל-הַחֲמֹר, וַיִּרְדֹּת בְּסִתֵּר הַהָר, וְהִנֵּה דָוִד וְאֲנָשָׁיו, יֹרְדִים לְקִרְיַתָּה; וַתִּפְגַּשׁ, אֹתָם **(כא)** וְדָוִד אָמַר, אֵדָּ לְשִׁקֹּר שְׂמַרְתִּי אֶת-כָּל-אֲשֶׁר לָזָה בַּמַּדְבָּר, וְלֹא-נִפְקַד מִכָּל-אֲשֶׁר-לוֹ, מְאוּמָה; וַיִּשֶׁב-לִי רָעָה, תַּחַת טוֹבָה **(כב)** כֹּה-יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאִבְנֵי דָוִד, וְכֵה יִסִּיף: אִם-אֲשָׁאִיר מִכָּל-אֲשֶׁר-לוֹ עַד-הַבֹּקֶר, מִשְׁתֵּין בְּקִיר **(כג)** וַתֵּרָא אַבְיָגַיִל, אֶת-דָּוִד, וַתִּמְהַר, וַתֵּרֶד מֵעַל הַחֲמֹר; וַתִּפֹּל לְאַפֵּי דָוִד, עַל-פְּנֵיהָ, וַתִּשְׁתַּחוּ, אֶרֶץ **(כד)** וַתִּפֹּל, עַל-רַגְלָיו, וַתֹּאמֶר, בִּי-אֲנִי אֲדֹנָי הַעֲוֹן; וַתִּדְבַר-נָא אֶמְתָּךְ, בְּאַזְנוֹיךָ, וַיִּשְׁמַע, אֶת דְּבָרֵי אֶמְתָּךְ **(כה)** אֶל-נָא יְשִׁים אֲדֹנָי אֶת-לְבָבוֹ אֶל-אִישׁ הַבְּלִיעֵל הַזֶּה עַל-נָבָל, כִּי כָשָׁמוּ כִּן-הוּא--נָבָל שְׂמוֹ, וַיִּבְלָה עִמּוֹ; וַאֲנִי, אֶמְתָּךְ--לֹא רָאִיתִי אֶת-נְעָרֵי אֲדֹנָי, אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּ **(כו)** וְעִתָּה אֲדֹנָי, חִי-יְהוֹה וְחִי-נִפְשֶׁךָ אֲשֶׁר מִנְעָדָּ יְהוֹה מִבּוֹא בְּדָמַי, וְהוֹשַׁע יָדְךָ, לְךָ; וְעִתָּה, יְהִי כְּנָבָל אִיבְיָךְ, וְהַמְבַקְשִׁים אֶל-אֲדֹנָי, רָעָה **(כז)** וְעִתָּה הַבְּרָכָה הַזֹּאת, אֲשֶׁר-הִבִּיא שְׁפָחָתְךָ לְאֲדֹנָי; וַנִּתְּנָה, לְנְעָרִים, הַמְתַּחֲלָכִים, בְּרַגְלֵי אֲדֹנָי **(כח)** שָׂא נָא, לְפִשַׁע אֶמְתָּךְ: כִּי עָשָׂה-יַעֲשֶׂה יְהוֹה לְאֲדֹנָי בֵּית נְאֻמּוֹ, כִּי-מִלְחָמוֹת יְהוֹה אֲדֹנָי נִלְחַם, וְרָעָה לֹא-תִמְצָא בְּךָ, מִמִּימֶיךָ **(כט)** וַיִּקָּם אָדָם לְרַדְפֶּךָ, וּלְבַקֵּשׁ אֶת-נַפְשֶׁךָ; וְהִיְתָה נַפְשׁ אֲדֹנָי צְרוּרָה בְּצִרוֹר הַחַיִּים, אֶת יְהוֹה אֱלֹהֶיךָ, וְאֶת נַפְשׁ אִיבְיָךְ יִקְלַעְנָה, בְּתוֹךְ פֶּה הַקָּלַע **(ל)** וְהִיא, כִּי-יַעֲשֶׂה יְהוֹה לְאֲדֹנָי, כְּכָל אֲשֶׁר-דִּבְרָ אֶת-הַטּוֹבָה, עֲלֶיךָ--וַיִּצְוֶךָ לְנִגִּיד, עַל-יִשְׂרָאֵל **(לא)** וְלֹא תִהְיֶה זֹאת לְךָ לְפִוְקָה וּלְמַכְשׁוֹל לֵב לְאֲדֹנָי, וְלִשְׁפֹּת-דָּם חַנּוּם, וְלַהּוֹשִׁיעַ אֲדֹנָי, לוֹ; וְהִיטֵב יְהוֹה לְאֲדֹנָי, וְזָכַרְתָּ אֶת-אֶמְתָּךְ. {ס} **(לב)** וַיֹּאמֶר דָּוִד, לְאַבְיָגַיִל: בְּרוּךְ יְהוֹה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּ הַיּוֹם הַזֶּה לְקִרְיַתִּי **(לג)** וַיִּבְרָךְ טַעֲמָךְ, וַיְבָרֶכְהָ אֶת: אֲשֶׁר כִּלְתָנִי הַיּוֹם הַזֶּה, מִבּוֹא בְּדָמַי, וְהַשַּׁע יָדִי, לִי **(לד)** וְאוֹלָם, חִי-יְהוֹה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר מִנְעָנִי, מִהֲרַע אֶתְךָ: כִּי לֹוִלִי מִהֲרַתְּ, וַתְּבֹאֲתִי (וַתְּבֹאֲתִי) לְקִרְיַתִּי--כִּי אִם-נֹוֹתֶר לְנָבָל עַד-אוֹר הַבֹּקֶר, מִשְׁתֵּין בְּקִיר **(לה)** וַיִּקַּח דָּוִד מִזֵּדָה, אֶת אֲשֶׁר-הִבִּיאָה לוֹ; וְלָהּ אָמַר, עָלִי לְשָׁלוֹם לְבֵיתְךָ--רָאִי שְׂמַעְתִּי בְּקוֹלְךָ, וְאֲשָׂא פִנְיְךָ **(לו)** וַתֵּבֵא אַבְיָגַיִל אֶל-נָבָל וְהִנֵּה-לוֹ מִשְׁתָּה בְּבֵיתוֹ כְּמִשְׁתָּה הַמְּלֶכֶךְ, וְלֵב נָבָל טוֹב עָלָיו, וְהוּא שָׂכַר, עַד-מְאֹד; וְלֹא-הִגִּידָה לוֹ, דְּבַר קָטָן וְגָדוֹל--עַד-אוֹר הַבֹּקֶר **(לז)** וַיְהִי בַבֹּקֶר, בְּצֹאֲתַת הַיּוֹם מִנְּבָל, וַתִּגְדּוּ-לוֹ אִשְׁתּוֹ, אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה; וַיָּמָת לְבוֹ בְּקִרְבּוֹ, וְהוּא הָיָה לְאַבְּן **(לח)** וַיְהִי, כַּעֲשָׂרַת הַיָּמִים; וַיִּגָּף יְהוֹה אֶת-נָבָל, וַיָּמָת **(לט)** וַיִּשְׁמַע דָּוִד, כִּי מָת נָבָל, וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוֹה אֲשֶׁר רָב אֶת-רִיב חַרְפְּתִי מִיַּד נָבָל וְאֶת-עַבְדּוֹ חִשָּׁף מִרְעָה, וְאֶת רַעַת נָבָל הִשִּׁיב יְהוֹה בְּרֵאוֹ; וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיִּדְבַר בְּאַבְיָגַיִל, לְקַחְתָּהּ לוֹ לְאִשָּׁה **(מ)** וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי דָוִד, אֶל-אַבְיָגַיִל--הַכַּרְמְלָה; וַיַּדְּבְרוּ אֵלֶיהָ, לֵאמֹר, דָּוִד שְׁלַחְנוּ אֵלֶיךָ, לְקַחְתָּךְ לוֹ לְאִשָּׁה **(מא)** וַתִּקָּם, וַתִּשְׁתַּחוּ אֲפָיִם אֶרֶצָה; וַתֹּאמֶר, הִנֵּה אֶמְתָּךְ לְשִׁפְחָה, לְרַחֵץ, רַגְלֵי עַבְדֵי אֲדֹנָי **(מב)** וַתִּמְהַר וַתִּקָּם אַבְיָגַיִל, וַתִּרְכַּב עַל-הַחֲמֹר, וְחֶמֶשׁ נְעָרֹתֶיהָ, הַחֹלְכוֹת לְרַגְלָהּ; וַתִּלְךָ, אַחֲרָי מִלְּאָכֵי דָוִד, וַתְּהִי-לוֹ, לְאִשָּׁה **(מג)** וְאֶת-אַחֲזִיעֵלֶם לָקַח דָּוִד, מִיִּזְרְעֵאל; וַתְּהִיֵּן גַם-שְׁתֵּיתָיו לוֹ, לְנָשִׁים. {ס} **(מד)** וַשָּׂאוֹל, נָתַן אֶת-מִיכָל בִּתּוֹ--אִשְׁתּוֹ דָּוִד: לְפָלְטִי בֶן-לִישׁ, אֲשֶׁר מַגְלִים.

פירוש לפי פסוקים:

- (א) כל ישראל** – כל העם בכה וספד לנביא המרכזי, כאשר ברור לנו שתמיד היו כמה נביאים במקביל, אך שמואל כאן הוא המרכזי.
ויקם דוד – דוד הולך. למה? 1. דוד ושמואל לא ביחסי ידידות. 2. הלך האדם היחיד שמגן על דוד, ועל כן עליו להתחיל לנוע.
(ב) בגוזז – בעונת הגז. בעונה של האביב.
(ג) המבנה של הקטע הוא ניגודי. וְשֵׁם הָאִישׁ נָבָל, וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ אַבְיָגַיִל; וְהָאִשָּׁה טוֹבַת-שְׂכָל וַיִּפֹּת תַּאֲרָ, וְהָאִישׁ קָשָׁה וְרַע מַעֲלָלִים וְהוּא כָלְבוֹ. אם הכתוב סיפר לנו את זה, זה כנראה ייקח חלק מהסיפור. אביגיל מוצגת בשם חיובי, ונבל באור שלילי. רק מהבטת בשמות ניתן לראות זאת. איך קראו לו נבל? 1. שם ספרותי, המחבר בחר לכנותו כך. 2. קראו לו נבל על שם כלי הנגינה, עד שהוא עשה מעשה שלילי וקראו לו נבל (במובן השלילי).
(ד) כליבי – 1. כמו כלב. 2. משפחת כלב בן יפונה. (דה"א ב 42)
(ה) ושאלתם – דוד שולח נערים כדי לרחרח אחרי גז בשבילים.
(ו) שלום – המון פעמים מוזכרת המילה שלום. יש עניין של חנפנות רבה מצד דוד.

בס"ד

ד"ר חזי כהן

עריכה: דביר חדד

הצעה – נבל הוא מתחרה עם דוד על התפקיד של מנהיג ישראל הבא. על שבט הדרום. כשאומרים עליו שהוא כלבי, הכוונה היא שהוא קשור לכלב, ולא לחמולה של עמנידב (יהודה), ועל כן יש ביניהם יחסי איבה. נביט בדברי הימים א', ד' 15, ורואים שקעילה וזיף קשורים לכלב. עכשיו יש לנו תשובה חזקה יותר להסגרת אנשי זיף לשאול, ולא רק שהם מפחדים ממנו. יש כאן מתח בין משפחות, זיפים ונבל קשורים לכלב ולכן הם מתחרים בו.

- הפסוקים שלא כתבתי עליהם מילה כאן זה מאחר שיש לנו מאמר שלם בנושא, ושההרחבה בכיתה היתה בעיקר פשט. לא היה הרחבות מעבר לזה.

(כב) **משתין בקיר** - ביטוי למלוכה. הביטוי הזה מופיע רק במלחמות של ספר מלכים. ביטוי מלוכני.

הרחבה על ההקבלה בין דוד ליעקב:

השוואה בין דוד ליעקב (בסיפור לבן ובסיפור נבל):

דוד	יעקב
רעה צאן.	רעה צאן.
מציעים לו את מיכל ומירב.	מציעים לו את רחל ולאה.
תשלום עורלות פלישתים.	עבודה של 7 שנים.
עדיפות של אישה אחת על אחותה.	עדיפות של אחת על אחותה.

אחרי ההשוואה הזו, פתאום דוד שולח 400 איש ובכך הוא דומה לעשיו (!). אביגיל שולחת מתנות רבות מתוך פחד, ובכך היא מתדמה לי ליעקב. ההקבלה הזו ממחישה את המתח על אופיו של דוד, ואת הביקורת על מעשיו במקרה הזה.

שמואל י"ז 32 – "כִּי-הָיָה נֶעַר, וְאֶדְמִנִּי עִם-יָפֶה מְרֻאָה". יש כאן השוואה חוזרת והולכת בין יעקב לעשו, והתנ"ך הרי שם את אלוהים במרכז. כשדוד הולך בדרך ה' ובצורה מוסרית, הוא מושווה ליעקב, אחרת – הוא משווה לעשיו. הרש"ר הירש מציין שהתורה "אינה מאליהה את גיבוריה", ועל כן כשאחד הדמויות טועה חשוב להדגיש זאת היטב.

פרק כ"ו:

(א) ויבאו הזפים אל-שאול, הגבעתה לאמר: הלוא דוד מסתתר בגבעת החכילה, על פני הישימון (ב) ויקם שאול, וירד אל-מדבר-זיף, ואתו שלשת-אלפים איש, בחורי ישראל--לבקש את-דוד, במדבר-זיף (ג) ויחן שאול בגבעת החכילה, אשר על-פני הישימון--על-הדרך; ודוד, ישב במדבר, וירא, כי בא שאול אחריו המדברה (ד) וישלח דוד, מרגלים; וידע, כי-בא שאול אל-נכון (ה) ויקם דוד, ויבא אל-המקום אשר חנה-שם שאול, וירא דוד את-המקום אשר שכב-שם שאול, ויאבגו בו-גר שר-צבאו; ושאול שכב במעגל, והעם חנים סביבתו (ו) ויען דוד ויאמר אל-אחימלך החתי, ואל-אבישי בן-צרויה אחי יואב לאמר, מי-ירד אתי אל-שאול, אל-המחנה; ויאמר אבישי, אני ארד עמו (ז) ויבא דוד ואבישי אל-העם, לילה, והנה שאול שכב ישן במעגל, וחניתו מעוכה-בארץ מראשתו; ויאבגו והעם, שכבים סביבתו. { ס } (ח) ויאמר אבישי אל-דוד, סגר אלהים היום את-אויבך בידך; ועתה אפנו נא בחנית ובארץ, פעם אחת, ולא אשנה, לו (ט) ויאמר דוד אל-אבישי, אל-תשחיתנו: כי מי שלח ידו, במשיח יהוה--ונקה. { פ } (י) ויאמר דוד חי-יהוה, כי אם-יהוה יגפנו; או-יומו יבוא ומת, או במלחמה ירד ונספה (יא) חלילה לי מיהוה, משלח ידי במשיח יהוה; ועתה קח-נא את-החנית אשר מראשתו, ואת-צפחת המים--ונלכה-לנו (יב) ויקח דוד את-החנית ואת-צפחת המים, מראשתי שאול, וילכו, להם; ואין ראה ואין יודע ואין מקיץ, כי כלם שנים--כי תרדמת יהוה, נפלה עליהם (יג) ויעברו דוד העבר, ויעמד על-ראש-ההר מרחק: רב המקום, ביניהם (יד) ויקרא דוד אל-העם, ואל-אבגו בו-גר לאמר, הלוא תענה, אבגו; ויען אבגו ויאמר, מי אתה קראת אל-המלך. { פ } (טו) ויאמר דוד אל-אבגו הלוא-איש אתה, ומי כמוך בישראל, ולמה לא שמרת, אל-אדניך המלך: כי-בא אחד העם, להשחית את-המלך אדניך (טז) לא-טוב הדבר הזה, אשר עשית--חי-יהוה כי בני-מות אתם, אשר לא-שמרתם על-אדניכם על-משיח יהוה; ועתה ראה, אי-חנית המלך ואת-צפחת המים--אשר מראשתו (יז) ויכר שאול, את-קול דוד, ויאמר, הקולך זה בני דוד; ויאמר דוד, קולי אדני המלך (יח) ויאמר, למה זה אדני רדף אחרי עבדו: כי מה עשיתי, ומה-בגדי רעה (יט) ועתה, ישמע-נא אדני המלך, את, דברי עבדו: אם-יהוה הסיתך בי, ירח מנחה, ואם בני האדם ארורים הם לפני יהוה, כי-גרשוני היום מהסתפח בנחלת יהוה לאמר לך עבד אלהים אחרים (כ) ועתה, אל-יפל דמי ארצה, מנגד, פני יהוה: כי-יצא מלך ישראל, לבקש את-פרעש אחד, כאשר ירדף הקרא, בהרים (כא) ויאמר שאול חטאתי שוב בני-דוד, כי לא-ארע לך עוד, תחת אשר יקרה נפשי בעיניך, היום הזה: הנה הספלתי ואשגה, הרבה מאד (כב) ויען דוד ויאמר, הנה החנית (חנית) המלך; ויעברו אחד מהנערים, ויקחה (כג) ויהוה ישיב לאיש, את-צדקתו ואת-אמנתו--אשר נתנדף יהוה היום, ביד, ולא אביתי, לשלח ידי במשיח יהוה (כד) והנה, כאשר גדלה נפשך היום הזה--בעיני: כן תגדל נפשי בעיני יהוה, ויצלני מפל-צרה. { פ } (כה) ויאמר שאול אל-דוד, ברוך אתה בני דוד--גם עשה תעשה, וגם יכל תוכל; וילך דוד לדרכו, ושאול שב למקומו. { פ }

פירוש לפי פסוקים:

- (א) דוד מסתתר – שאול ממשיך לרדוף אחריו.
- (ב) לבקש את דוד – ממשיך ברדיפה.
- (ג) וירא – דוד מפחד מהסיטואציה. הוא לא מעוניין בעימות כלל וכלל.
- (ד) וידע אל נכון – דוד מברר האם מה שהוא שמע נכון.
- (ה) ויקם – קצת מפתיע אותנו שדוד מתקדם לכיוון שאול, וכנראה שהוא אינו מפחד. דוד לא רוצה ללכת לבד, בכל זאת, ולקוח איתו שתי אנשים.
- (ו) אחימלך החתי – לא מפתיע שיש לדוד תומכים לא עבריים, כנראה שהוא היה טוב ודוד השתמש בו לצרכיו.
- אבישי בן צרויה – מספרים לנו שהוא אחי יואב, ונראה בהמשך שמדובר בהידור המשפחה ולתת לה כבוד רב.
- (ז) וחניתה מעוכה – שאול כאן במעמד של חוסר אונים מול דוד. הוא ישן, מצב מאונק, סיטואציה שבה אפשר לפגוע בו בקלות.
- (ח) סגר אלהים היום – אבישי מציע לדוד לסגור מעגל ולהשמיד את שאול ואת האיום על חייו. לבצע את ההטלה פעם אחת, ובכך להפסיק את האיום.
- (ט) אל תשחיתנו – דוד לא מאפשר להתערב בחשבונות ה', ולא לפגוע במלך שנמשח ע"י ה'.
- (י) חי יהוה – אם אלוהים ירצה שהוא ימות, הוא ידאג לזה. לא נתערב במעשיו.
- (יא) חלילה לי – דוד מזכיר פעמיים את שם ה', להדגיש את טענתו.
- קח נא את החנית – כדי לסמן שהוא היה שם. למה דוד מנמק את כל זה בתוך הסצנה? כנראה שהוא בעמדת חולשה, או מול עצמו או מול אבישי.
- ונלכה לנו – וזהו. לא נעשה יותר מזה.
- (יב) ויקח דוד – שלושה פירושים: 1. דוד לא סמך על אבישי. 2. אבישי התנגד, אז דוד לקח את העניינים בידיים. 3. אבישי עשה את זה, אך בשליחותו של דוד. לכן זה נחשב כאילו דוד עשה את זה.
- ואין ראה, ואין יודע, ואין מקיץ – הכפלה על הרגע המשמים הזה.
- תרדמת יהוה נפלה עליהם – 1. אלוהים מתערב כאן, סיעתא דשמיא שדוד זכה לה. 2. כשרוצים להגדיל ולהדגיש משהו, מוסיפים לו את המילה אלוהים. נפתח תהילים ל"ו פסוק ז': "צדקתך, כְּתָרִי-אל-מִשְׁפָּטֶיךָ, תְּהוֹם רַבָּה; אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ יְהוָה". שלהבתי, אריאל, נועדו להעצים. אריאל = אריה חזק, שלהבת = שלהבת חזקה וגדולה, וגם כאן.
- (יג) מרחק – דוד מתמקם במקום בטוח, ומתחיל לתקוף.
- (יד) ואל אבגו – דוד פונה אל אבגו קודם. תוקף אותו, ושומר את המילים היפות למלך. הוא צריך את האנשים של שאול שיהיו איתו אחרי ששאול ייפול.
- (טו) הלא איש אתה – מתגרה באבגו. יוצר אבחנה ברורה בינו לבין אבגו. הוא מכנה את עצמו אחד העם, ואת אבגו כ"איש".

(טז) **ועתה ראה** – שוב דוד מוכיח שהוא לא רוצה לפגוע בשאול.

(יז) **ויכר שאול** – דוד רק שומע את דוד כי זה לילה.

הקולך זה בני דוד – מראה קירבה מסוימת בין דוד לשאול. ראינו דבר דומה בפרק כ"ד.

(יח) **אדני..עבדו** – דוד מבהיר כי אין בכוונתו להעמיד במבחן את המעמד של שאול.

(יט) **ירח מנחה** – דוד מתייחס כאן לאלוהים בצורה מאוד אנושית (דבר נפוץ מאוד בתנ"ך).

ארורים הם – אם בני אדם הסיתו אותך, או שאלוהים הסית אותך, לא אכפת לי. עכשיו נמאס לי, ולא משנה לי מי, רק די כבר.

אלהים אחרים – התפיסה של אלוהים אחר בשטח אחר נפוצה מאוד בעולם, ודוד מתכוון שאם זורקים אותו משם בעצם דורשים ממנו לעבוד את אלוהים אחרים, ולא את יהוה!

(כ) **פרעש..קרא..** יש כאן שתי סוגים של ציפורים שמחפשים בהרים את הטרף שלהם. דוד מבקר בחריפות את מעשי שאול, עד לשיא בפסוק הבא:

(כא) **חטאתי..אשגה** – כאן זו הפעם הראשונה ששאול מתנצל. בפרק כ"ד 17 שאול אומר: "צדיק אַתָּה, מִמְּנִי", אך כאן הוא לראשונה אומר: "טעיתי". דוד הוא מי שמאופיין בתנ"ך כאדם שיודע להודות בטעותו. כוחו של דוד לא היה בזה שהוא היה מושלם ולא חטא, אלא כוחו היה בלהגיד חטאתי ליהוה.

שוב בני דוד – שאול מבקש בלשון רכה מדוד לחזור אליו.

יקרה נפשי בעיניך – עבור זה שלא הרגת אותי כשיכולת, אני אפסיק לרדוף אחרך.

(כב) **הנה חנית המלך** – דוד השתמש בחנית לתפקיד שלה, ואין לו צורך בה עוד.

(כג) **ולא אביתי** – דוד אומר לו, מעולם לא תכננתי לפגוע בך. חוזר על הנקודה הזו Once again.

(כד) **תגדל נפשי בעיני יהוה** – דוד עושה מהלך ספרותי יפה, ואומר שעכשיו יהוה ישמור עליו יותר.

(כה) **וילך דוד לדרכו ושאול שב למקומו** – ממחיש שוב את הפער. כנראה שדוד לא סומך על שאול לחלוטין, ולכן לא מקבל את הצעתו.

הקבלה בין הסיפור שלנו, סיפור בכ"ג-כ"ד:

פרקים כ"ג-כ"ד	פרק כ"ו
הקבלה כמעט מלאה אפילו מילולית.	(א) וַיָּבֹאוּ הַזְּפִים אֶל-שָׁאוּל, הַגִּבְעָתָה
שוב, אותו מיקום אפילו.	(א) הֲלוֹא דָּוִד מִסְתַּתֵּר בְּגִבְעַת הַחֲכִילָה, עַל פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן
ביטוי יחידאי בתנ"ך, רק בשתי המקומות האלה.	(ד) וַיִּשְׁלַח דָּוִד, מַרְגְּלִים; וַיָּדַע, כִּי-בָא שָׁאוּל אֶל-נָכוֹן
אותם כמות אנשים, כדי לבצע את אותו הדבר.	(ב) וַיִּקַּח שָׁאוּל, שְׁלֹשֶׁת אֶלְפִים אִישׁ בַּחֹר--מִכָּל-יִשְׂרָאֵל; וַיִּלָּךְ, לִבְקֹשׁ אֶת-דָּוִד וְאֶנְשָׁיו
שאול נמצא בעמדת חולשה. לבד ולא במצב שהוא יכול להגן על עצמו.	(ה) ... וְשָׁאוּל שָׁכַב בַּמַּעְגָּל, וְהָעַם חָנִים סָבִיבֹתָו (ז) ... שָׁאוּל שָׁכַב יֹשֵׁן בַּמַּעְגָּל, וְחֲנִיתוֹ מְעֹכָה-בְּאָרְצוֹ מִרְאשֹׁתוֹ
אנשיו של דוד מציגים את הסיטואציה כהזדמנות יוצאת דופן שאלוהים סידר לו.	(ד) וַיֹּאמְרוּ אֲנָשָׁי דָּוִד אֵלָיו, הֲנֵה הַיּוֹם אֲשֶׁר-אָמַר ? הֲלוֹא אֵלֶיךָ הִנֵּה אֲנֹכִי נֹתֵן אֶת-אֵיבֶיךָ (אֵיבֶיךָ) בְּיָדְךָ, וְעֲשִׂיתָ לוֹ, כַּאֲשֶׁר יִטֵּב בְּעֵינֶיךָ
שימוש באותו ביטוי כדי להסביר למה דוד נמנע מהמעשה המומלץ.	(ט) ... מִי שֶׁלַח דָּוִד, בְּמִשְׁיַח יְהוָה-- וְנָקָה (יא) חֲלִילָה לִי מִיְהוָה, מִשְׁלַח יָדִי בְּמִשְׁיַח יְהוָה
דוד לוקח סממן מלכות כלשהו משאול.	(ד) ... וַיִּקַּם דָּוִד, וַיִּכְרַת אֶת-כַּנּוֹ-הַמַּעֲלֵל אֲשֶׁר-לְשָׁאוּל בְּלֹט
דוד מדבר על עבדי שאול ואל שאול עצמו ממקום מרוחק.	(ח) וַיִּקַּם דָּוִד אַחֲרֵי-כֵן, וַיֵּצֵא מִן הַמַּעְרָה (מִהַמַּעְרָה), וַיִּקְרָא אַחֲרָי-שָׁאוּל לֵאמֹר, אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ;
מוכיח אותם בעזרת החפץ שהוא ראה.	(יא) וְאֲבִי רָאָה--גַּם רָאָה אֶת-כַּנּוֹ מְעִילְךָ, בְּיָדִי
דוד מצטדק, מאשים את שאול ואומר שאין בכוונתו לפגוע בו כלל וכלל	(יא) ... דָּע וַרְאָה כִּי אֵין בְּיָדִי רָעָה וּפְשַׁע וְלֹא-חֲטָאתִי לָךְ (יב) יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ... וַיָּדִי, לֹא תִהְיֶה-בְּךָ (יג) ... וַיָּדִי, לֹא תִהְיֶה-בְּךָ
משתמש בביטוי פרעש, שגם הוא יחידאי (פרט לספר עזרא, אך שם זה שם של מישהו)	(יד) אַחֲרַי מִי יֵצֵא מִלְּךָ יִשְׂרָאֵל, אַחֲרַי מִי אֲתָה רָדִף: אַחֲרַי כָּלֵב מֵת, אַחֲרַי פְּרַעַשׁ אַחָד בְּהָרִים
אותו ביטוי ממש. שאול נשבר בהכירו את קול דוד.	(יז) וַיִּכָּר שָׁאוּל, אֶת-קוֹל דָּוִד, וַיֹּאמֶר, הַקּוֹלֶךָ זֶה בְּנֵי דָוִד; וַיֹּאמֶר דָּוִד, קוֹלִי אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ

(כא) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל חֲטָאתִי שׁוּב בְּנִי- דָוִד, כִּי לֹא-אָרַע לָךְ עוֹד, תַּחַת אֲשֶׁר יָקַרְה נַפְשִׁי בְּעֵינֶיךָ, הַיּוֹם הַזֶּה: הֲנִי הַסְּפַלְתִּי וְאֲשַׁגָּה, הֲרַבְּהָ מְאֹד	(יז) וַיֹּאמֶר, אֶל-דָּוִד, צְדִיק אַתָּה, מִמְּנִי: כִּי אַתָּה גָּמַלְתָּנִי הַטּוֹבָה, וְאֲנִי גָּמַלְתִּיךָ הָרָעָה	שאוּל מִתְנַצֵּל, חוֹזֵר בּוֹ, מִבְקֵשׁ אֶת סְלִיחַת דָּוִד.
(כה)... וַיִּלְךְ דָּוִד לְדָרְכּוֹ, וְשְׂאוּל שָׁב לְמִקְוָמוֹ. {פ}	(כב)... וַיִּלְךְ שְׂאוּל, אֶל-בֵּיתוֹ, וְדָוִד וְאֲנָשָׁיו, עָלוּ-עַל- הַמְּצוּדָה.	שאוּל וְדוּד מִתְנַצְּלִים, וְכָל אֶחָד הוֹלֵךְ לְמִקְוָמוֹ אַחֵר.

מה המשמעות של ההקבלה? למה בכלל צריך את שני הסיפורים? יש שתי אופציות פרשניות קלאסיות:

1. תורת המסורות: הסיפור קרה אך ורק פעם אחת, אך בגלל שהסיפורים עברו בעל פה שתיים השתרו בטקסט, וכל אחד מספר קצת אחרת כי ככה זה כשסיפורים עוברים מפה לאוזן.
2. הגישה הספרותית: הסיפור אכן קרה פעמיים, אך עצם זה שמספרים לנו אותם יש כאן שאלה של מה ההבדלים המהותיים בין הפרקים הללו.

נלך רגע לפי הגישה הספרותית ונשים לב להבדלים בין שני הפרקים:

- א. בסיפור הראשון, דוד הגיע למצב הזה בטעות לאחר שהתחבא, ואילו בסיפור השני (כ"ו) זה פרויקט יזום, מבצע סודי. הדוגמה הברורה לזה, היא שפרק הראשון יש את "האנשים אשר איתו", ובפרק השני הוא בוחר את האיש היחיד והחשוב שבא איתו.
- ב. האופי של דוד שונה מהותית בין שני הסיפורים: בשני דוד הרבה יותר עוצמתי. צמד המילים "אל נכון" ממחיש את ההבדל הזה היטב. בפרק כ"ג, שאול אומר את זה. בפרק כ"ד דוד אומר את זה, והוא מי שעומד בעמדת כח.
- ג. בסיפור הראשון שאול רק מתנצל, אך לא מודה בכך שהוא טעה. בסיפור השני, הדרמטי יותר, שאול ממש אומר: "סליחה".
- ד. יש מחלוקת גדולה, אך נציג את שתי האופציות:

- בסיפור הראשון רצה להרוג את שאול והתחרט, ובשני לא רצה בכלל להרוג אלא להרתיע.
- בסיפור הראשון לא רצה בכלל להרוג, ואילו בשני הוא רצה ואז התחרט.

נכיר את שתי הגישות, ולא נכריע בניהם. אנחנו בסה"כ בקורס יסוד ☺

ה. שאול בוכה בסצנה הראשונה, ואילו בשנייה שאול לא בוכה, אלא מתנצל.

כדי להבין את ההבדל בין שתי הפרקים, נצטרך לקרוא את פסוק כ"ה, ונבין אותו בשתי מובנים:

- I. מדובר בסיפור פוליטי, ונבל מת בפרק הקודם. בכך שהוא מת, המצב הפוליטי של דוד משתנה.
- II. מדובר בסיפור ערכי על אישיותו של דוד, כאשר ממחישים לנו איך דוד מנצח את היצר שלו. אנחנו מכירים את הביטוי של חז"ל: "איזהו גיבור, הכובש את יצרו" (אבות ד', א'). הרעיון כאן הוא להראות את ההבדל בין סוגי הדוד השונים, ולהראות איך שדוד יודע לעמוד על היצר שלו. למרות שכ"ד וכ"ו מאוד דומים, הם גם מאוד שונים, במובן של הדימוי של דוד.

פרק כ"ז:

(א) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-לִבּוֹ, עֲתָה אֶסְפָּה יוֹם-אֶחָד בַּיַּד-שְׂאוּל; אִין-לִי טוֹב כִּי הִמְלִט אֶמְלִט אֶל-אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים, וְנֹאשׁ מִמֶּנִּי שְׂאוּל לְבַקֵּשׁנִי עוֹד בְּכָל-גְּבוּל יִשְׂרָאֵל, וְנִמְלִטְתִּי, מִיָּדוֹ (ב) וַיִּקַּם דָּוִד--וַיַּעֲבֹר הוּא, וְשֵׁשׁ-מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר עִמּוֹ: אֶל-אֲכִישׁ בֶּן-מַעוֹז, מֶלֶךְ גֵּת (ג) וַיֵּשֶׁב דָּוִד עִם-אֲכִישׁ בְּגֵת הוּא וְאֶנְשָׁיו, אִישׁ וּבֵיתוֹ: דָּוִד, וְשֵׁתֵי נָשָׁיו, אַחֲיֵנֶעַם הַיִּזְרְעֵאלִת, וְאַבִּיגַיִל אִשְׁת-נָבָל הַכַּרְמֶלִית (ד) וַיִּגַּד לְשְׂאוּל, כִּי-בָרַח דָּוִד גֵּת; וְלֹא-יִוֹסֵף (ה) עוֹד, לְבַקֵּשׁוֹ. {ס} (ה) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-אֲכִישׁ, אִם-נָא מִצְּאִתִּי חֹן בְּעֵינַיִךְ וַתִּנּוּ-לִי מְקוֹם בְּאַחַת עָרֵי הַשְּׂדֵה--וְאֲשַׁבָּה שָׁם; וְלָמָּה יֵשֶׁב עַבְדְּךָ בְּעִיר הַמַּמְלָכָה, עִמָּךְ (ו) וַיִּתֵּן-לוֹ אֲכִישׁ בַּיּוֹם הַהוּא, אֶת-צִקְלָג; וְלָכֵן הִיָּתָה צִקְלָג לְמַלְכֵי יְהוּדָה, עַד הַיּוֹם הַזֶּה. {פ} (ז) וַיְהִי מִסְפַּר הַיָּמִים, אֲשֶׁר-יָשָׁב דָּוִד בַּשְּׂדֵה פְּלִשְׁתִּים--יָמִים, וְאַרְבַּעַת חֳדָשִׁים (ח) וַיַּעַל דָּוִד וְאֶנְשָׁיו, וַיִּפְשְׁטוּ אֶל-הַגְּשׁוּרִי וְהַגְּרָזִי (וְהַגְּזָרִי) וְהַעֲמַלְקִי: כִּי הִנֵּה לִשְׁבוֹת הָאֶרֶץ, אֲשֶׁר מַעוֹלָם, בּוֹאֵף שׁוֹרָה, וְעַד-אֶרֶץ מִצְרַיִם (ט) וְהָכָה דָּוִד אֶת-הָאֶרֶץ, וְלֹא יָחִיָּה אִישׁ וְאִשָּׁה; וְלָקַח צֶאֱן וּבָקָר וְחֲמָרִים וְגַמְלִים, וּבְגָדִים, וַיֵּשֶׁב, וַיָּבֵא אֶל-אֲכִישׁ (י) וַיֹּאמֶר אֲכִישׁ, אֶל-פֶּשֶׁטְתָם הַיּוֹם; וַיֹּאמֶר דָּוִד, עַל-נַגְבַּי יְהוּדָה וְעַל-נַגְבַּי הַיַּרְחֻמָּאֵלִי, וְאֶל-נַגְבַּי, הַקִּינִי (יא) וְאִישׁ וְאִשָּׁה לֹא-יָחִיָּה דָוִד, לְהָבִיא גֵת לְאִמְר--פֶּן-יִגְדוּ עָלֵינוּ, לֵאמֹר: כֹּה-עָשָׂה דָוִד, וְכֹה מִשְׁפָּטוֹ, כָּל-הַיָּמִים, אֲשֶׁר יֵשֶׁב בַּשְּׂדֵה פְּלִשְׁתִּים (יב) וַיֹּאמֶן אֲכִישׁ, בְּדָוִד לֵאמֹר: הַבָּאשׁ הַבָּאִישׁ בְּעַמּוֹ בְּיִשְׂרָאֵל, וְהִיָּה לִי לְעֶבֶד עוֹלָם. {פ}

פירוש לפי פסוקים:

- (א) **ארץ פלשתים** – שם יקבלו אותו בברכה, כי הם גם כן מתנגדים לשאול.
- (ב) כאן יש תיאור גברי, של הלוחמים, ושל התומכים בדוד. הפסוק מראה את האינטרס של אכיש, ולמה הוא מאפשר לו להשתקע אצלו.
- (ג) כאן יש תיאור משפחתי, נשי מעט, נעים. כאן אנחנו רואים את האינטרס של דוד, ומבינים למה דוד בוחר להשתקע שם.
- (ד) **ברח דוד** – שאול הפסיק לרדוף אחרי דוד כִּי הוא עבר לארץ אויבים. בפרק כ"א, יש לנו כבר מפגש אחד בין דוד לאכיש, ושם דוד מתחפש:
- (יא) וַיָּבֵא, אֶל-אֲכִישׁ מֶלֶךְ גֵּת (יב) וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי אֲכִישׁ, אֵלָיו, הֲלֹא-זֶה דָּוִד, מֶלֶךְ הָאֶרֶץ; הֲלֹא לָזֶה, יַעֲנֵנוּ בְּמַחְלוֹת לְאִמְר, הֲכָה שְׂאוּל בְּאֶלְפֹ, וְדָוִד בְּרַבְבֵּתוֹ (יג) וַיֵּשֶׁם דָּוִד אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, בְּלִבָּבוֹ; וַיֵּרָא מְאֹד, מִפְּנֵי אֲכִישׁ מֶלֶךְ-גֵּת (יד) וַיִּשְׁנֶנּוּ אֶת-טַעֲמוֹ בְּעֵינַיִהֶם, וַיִּתְהַלֵּל בְּיָדָם; וַיִּתְּנוּ עַל-דַּלְתוֹת הַשַּׁעַר, וַיִּזְרְדוּ רִירוֹ אֶל-זִקְנֹוֹ. כאן דוד לא צריך להתחפש כדי לשרוד. הוא מגיע עם כל הצבא ואנשיו.
- (ה) **ישב עבדך** – "לשבת בעיר" בעולם הקדום הכוונה היא לשבת בקרבת העיר, לא תמיד היה חומות לערים. דוד מתחנף לאכיש (הוא אומר עבדך, אם מצאתי חן בעיניך, ודומים להם). כנראה שאין ברצונו להיות בין הרגליים של אכיש.
- (ו) **את צקלג** – מוסיפים כאן בסוגריים, שהעיר הזאת שייכת ל"מלכי יהודה". ההערה הזו מעירה על אנכרוניזם, על חיבור מאוחר. אנחנו מגיעים לשתי אפשרויות: 1. כל הספר מאוחר, ונכתב בשלב מאוחר יותר. 2. רק הפסוק הזה הוסף בשלב מאוחר יותר.
- (ז) **מספר הימים** – תיעוד ותו לא.
- (ח) **ויפשטו** – דוד מרמה את אכיש, והולך להשמיד אויבים של ישראל. לאחר מכן, הוא בא ואומר לאכיש שהוא פוגע ביהודה.
- (ט) **ולא יחיה איש ואישה** – דוד לא משאיר שבויים כדי שלא יוכלו להעיד שהם אינם יהודים (משבט יהודה..). בנוסף, הוא מביא לאכיש שלל ממה שהוא בזז.
- (י) **אל פשתים היום** (?) – איפה הייתם היום?
- יהודה, ירחמאלי, קיני** – דה"א פרק ב' (9): "ויבני חצרון, אשר נולד לו--את-ירחמאל ואת-רם, ואת-פלוויי". קיני, לעומת זאת אינו יהודי. הוא חבר של הישראלים ושל העמלקים. נפתח בשמ"א ט"ו (6): "ויאמר שאול אל-הקיני לכו סרו רדו מתוך עמלקי, פן-אספף עמו, ואתה עשיתך חסד עם-פל-בני ישראל, בפעלותם ממצרים; ויסר קיני, מתוך עמלק". הקיני הם חלק מיתרו, והם עזרו לישראל בצאתם ממצרים. על כן, כששאול תוקף את עמלק הוא מגן על הקיני קודם לכן.
- (יא) יש כאן הסבר למעשה הטוטאלי של דוד.
- (יב) **הבאש הבאיש** – אכיש קונה את הסיפור של דוד, ואנחנו חוזרים לדמיון עם כ"א, כי גם כאן הוא מרמה את אכיש.

פרק כ"ח:

(א) ויהי, בימים ההם, ויקבצו פלשתים את-מחניהם לצבא, להלחם בישראל; ויאמר אכיש, אל-דוד, ידע תדע כי אתי תצא במחנה, אתה ונאשֶׁיך (ב) ויאמר דוד, אל-אכיש, לכן אתה תדע, את אשר-יעשה עבדך; ויאמר אכיש, אל-דוד, לכן שמר לראשי אשֶׁימך, כל-הימים. {פ} (ג) ושמואל מת-ויספדו-לו כל-ישראל, ויקברוהו ברמה ובעירו; ושאול, הסיר האבות ואת-הידוענים—מהארץ (ד) ויקבצו פלשתים, ויבאו ויחנו בשונים; ויקבץ שאול את-כל-ישראל, ויחנו בגלבץ (ה) וירא שאול, את-מחנה פלשתים; וירא, ויחרד לבו מאד (ו) וישאל שאול ביהוה, ולא ענהו יהוה--גם בחלמות גם באורים, גם בנביאים (ז) ויאמר שאול לעבדיו, בקשו-לי אשת בעלת-אוב, ואלכה אליה, ואדרשה-בה; ויאמרו עבדיו אליו, הנה אשת בעלת-אוב בעין דור (ח) ויתחפש שאול, וילבש בגדים אחרים, וילך הוא ושני אנשים עמו, ויבאו אל-האשה לילה; ויאמר, קסומי- (קסמי-) נא לי באוב, והעלי לי, את אשר-אמר אליך (ט) ותאמר האשה אליו, הנה אתה ידעת את אשר-עשה שאול, אשר הכרית את-האבות ואת-הידועני, מן-הארץ; ולמה אתה מתנקש בנפשי, להמיתני (י) וישבע לה שאול, ביהוה לאמר: חיי-יהוה, אם-יקרף עון בדבר הזה (יא) ותאמר, האשה, את-מי, אעלה-לך; ויאמר, את-שמואל העלי-לי (יב) ותרא האשה את-שמואל, ותיזעק בקול גדול; ותאמר האשה אל-שאול לאמר למה רמיתני, ואתה שאול (יג) ויאמר לה המלך אל-תיראי, כי מה ראית; ותאמר האשה אל-שאול, אלהים ראיתי עליהם מן-הארץ (יד) ויאמר לה, מה-תארו, ותאמר איש זקן עלה, והוא עטה מעיל; וידע שאול כי-שמואל הוא, ויקד אפים ארצה וישתחו. (טו) ויאמר שמואל אל-שאול, למה הרגזתני להעלות אתי; ויאמר שאול צר-לי מאד ופלשתים נלחמים בי, ואלהים סר מעלי ולא-ענני עוד גם ביד-הנביאים גם-בחלמות, ונקראת לך, להודיעני מה אעשה. {ס} (טז) ויאמר שמואל, ולמה תשאגני: ויהוה סר מעליך, ויהי ערף (יז) ויעש יהוה לו, כאשר דבר בידך; ויקרע יהוה את-הממלכה מיך, ויתנה לרעה לדוד (יח) כאשר לא-שמעת בקול יהוה, ולא-עשית חרון-אפו בעמלק; על-כן הדבר הזה, עשה-לך יהוה היום הזה (יט) ויתן יהוה גם את-ישראל עמך, ביד-פלשתים, וימחר, אתה ויבגיד עמי; גם את-מחנה ישראל, ויתן יהוה ביד-פלשתים (כ) וימחר שאול, ויפל מלא-קומתו ארצה, וירא מאד, מדברי שמואל; גם-כח, לא-היה בו--כי לא אכל לחם, כל-היום וכל-הלילה (כא) ותבוא האשה אל-שאול, ותרא כי-נבהל מאד; ותאמר אליו, הנה שמעך שפחתך בקולך, ואשים נפשי בכפי, ואשמע את-דבריך אשר דברת אלי (כב) ועתה, שמע-נא גם-אתה בקול שפחתך, ואשמה לפניך פת-לחם, ואכול; ויהי בך כח, כי תלך בדרך (כג) וימאן, ויאמר לא אכל, ויפצו-בו עבדיו וגם-האשה, וישמע לקולם; ויקם, מהארץ, וישב, אל-המטה (כה) ולאשה עגל-מרבק בבית, ויתמחר ויתבחהו; ויתקח-קמח ותלש, ותפהו מצות (כה) ותגש לפני-שאול ולפני עבדיו, ויאכלו; ויקמו וילכו, בלילה ההוא. {פ}

פירוש לפי פסוקים:

- (א) **ידע תדע** – אכיש דורש מדוד לבוא איתו למלחמה, מנצל את העובדה שהוא שם, אך המלחמה היא נגד ישראל. התוכנית של דוד נכשלה חד משמעית, והכוונה ההתחלתית שלו לא התקיימה.
- (ב) **עבדך** – דוד מכבד את אכיש, קורא לעצמו עבד, אבל המילה "לכן" הופכת את המשפט לshaky. הוא לא מוחלט או חד משמעי, וקשה לקבוע מה כוונת דוד בדיוק. כנראה שהוא לא מוכן לשקר לחלוטין לאכיש. הוא עונה כן, אבל לא משתמש במילה הזו. הוא משתמש בביטוי שאומר כן, אבל יכול גם לומר אחרת.
- שמר לראשי** – אכיש מקבל את דברי דוד כנאמנות, והוא מקבל את דוד כשומר ראש שלו.
- (ג) **ושאול הסיר** – הפרט הזה נועד בשביל המשך הפרק ככל הנראה.
- (ד) הפסוק הזה עוזר לנו לתערך את סדר הפרקים ולהבין שהם לא מסודרים באופן כרונולוגי.
- (ה) **וירא..וירא..ויחרד** – שאול מפחד מאוד. יש כאן דגש חזק.
- (ו) **וישאל** – שאול פונה לאלוהים להתייעצות, ולא מקבל שום עזרה. "שאלו שאינו יודע לשאול" סוף סוף נזכר לשאול, וזה כבר מאוחר מדי.
- (ז) **עין דור** – בצפון הארץ.
- (ח) **ויתחפש שאול** – מאחר והוא הסיר את כל המכשפות והקוסמים, הוא לא רוצה שהיא תילחץ ומבקש שתשתף איתו פעולה.
- (ט) **מתנקש בנפשי** – המכשפה יוצאת כאן בסדר. היא אומרת שאסור לה לבצע את אשר שאול מבקש ממנה, והיא אומרת שזה אכן יפגע בה.
- (י) **חיי יהוה** – שאול נשבע לה בשם ה'. (את מי זה מזכיר לנו? את דוד)
- (יא) שאול מבקש את שמואל, מאחר והוא לא מצליח ליצור קשר אחרת עם יהוה.
- (יב) **ותזעק** - למה היא זועקת? הפרשנים המסורתיים הסבירו שראתה את שמואל עולה ישר ולא הפוך כמו שאר הנשמות. כנראה שאיכשהו התבהר לה מאיך ששמואל עלה כי מדובר בשאול.
- (יג) שאול מנסה להרגיע אותה, והיא מסבירה לו מה היא ראתה.
- (יד) **ויקד אפים** – שאול מכבד את שמואל. אין לו ברירה, למען האמת.
- (טו) **מה אעשה** – שאול אומלל. הוא מתכנין לשמואל ואומר לו שאלוהים לא עונה לו בשום מקום, ועל כן הוא מבקש את עזרתו.
- (טז) **ויהוה סר מעליך** – שמואל "לועג" לו. למה שהוא יענה לו, אם יהוה סר מעליו?

- (יז) **כאשר דיבר בידי** – שמואל מספר לו על נבואת הפרענות, שיהיה יקרע את המלוכה מידי שאול ויתן אותה לדוד.
- (יח) **בעמלק** – וממשיך ומסביר שהעונש הזה נגזר עליו כבר אז, בחטא בטי"ו, על רחמיו לעמלק.
- (יט) **אתה ובניך** – גם שאול, וגם בניו, הולכים למות במלחמה. בהמשך נראה, שלמרות שהנבואה הזו שאול יוצא למלחמה בגבורה רבה.
- (כ) **גם כח לא היה בו** – שאול מתמוטט, מפחד ולחץ.
- (כא) **ותבא האישה** – האישה נחלצת לעזרתו של שאול, ודורשת ממנו להקשיב לה ולמלאות את מבוקשה כמו שהיא מילתה את מבוקשו.
- (כב) **ואשמה לפניך פת לחם** – היא מציעה לשאול לשבת לאכול, כדי שיוכל להתחזק ולהתעודד לפני שהוא חוזר הביתה.
- (כג) **ויאמר לא אכל** – שאול בהתחלה מתנגד לדברי האישה.
- ויפצרו בו** – עבדיו והאישה ממש דורשים ממנו לשבת לאכול, והוא בסוף נכנע ומסכים.
- (כד) **עגל מרבק** – בשר איכותי, ומצות. ארוחת מלכים במלוא מובן המילה.
- (כה) **לפני שאול ולפני עבדיו** – היא עושה לפני משורת הדין, ומאכילה גם את עבדיו. לא רק את שאול כמו שהיא הציעה בהתחלה.

חוקרים חלוקים אודות המטרה של הסיפור הזה בסוף הפרק. המחלוקת מתחלקת לשניים, עם שתי דעות מרכזיות: פרופסור אוריאל סימון, ופרופסור משה גרסיאל.

סימון: הוא רואה בסיפור זה מין ריכוך, החמאה, או פרגון קטן כלשהו לשאול. הפרק הזה הוא שיא מבחינת שפל המדרגה אליה מגיע שאול, הוא רודף אחרי דוד בלי שום סיבה מוצדקת, יהיה סר מעליו, הוא הולך לבעלת אוב, מעלה במתים, ובסוף בסוף שמואל נותן לו מהלומה ומסביר לו שכאן סופו – שאין לו איך להתקדם. מחר, ממש מחר, הוא ימות. מכאן סימון שואל, מה מהות סיפור האכילה עם בעלת האוב? ותשובתו היא מאוד פשוטה. אצטט מדבריו: "פרשת שאול בעין-דור פותחת בהתחפשות המלך ובהתכחשותו לערכיו, והיא מסתיימת בשיבתו אל זהותו האישית ואל עצמותו כמלך ישראל. הודות למידת הרחמים שנתלוותה למידת הדין ניתן לאנושיותה של בעלת האוב ולגבורתו של שאול להאיר את חשכת לילו האחרון. (שאול בעין דור, ספר היובל לרב מרדכי ברויאר, עמ' 113-124).

בעלת האוב מצליחה להחזיר את שאול לאיתנו, את שאול לאותו אדם חזק שראוי להיות מלך ישראל. לאותו אדם גיבור שבוטח בעצמו ובאלוהיו, שדואג לעמו, ולא מתכחש לערכיו והולך נגד החוקים שלו עצמו ונגד החוקים של אלוהים.

גרסיאל: נביט בחלק מדבריו במאמרו "המלך שאול במצוקתו – בין שמואל הנביא ובין בעלת האוב" (בתוך עיוני מקרא ופרשנות ו' עמ' 52) בתמונה מצד שמאל.

גרסיאל תופס את הסיפור האחרון כהידרדרות נוספת והצדקה נוספת להעברת המלוכה משאול לדוד. אין כאן ריכוך, כמו סימון, אלא המחשה של המקום הנוראי בו נמצא שאול. הוא במצב כ"כ רדוד בו הוא צריך עזרה מאישה שהייתה אמורה להיות מחוץ לחוק מזמן – ועוד בגללו! החוקים שלו נוקמים בו, הוא חסר כח ותשוש, ואישה חלשה עוזרת לו. הוא עד כדי כך חלש, שגם כשהוא מתנגד הוא לא מסוגל לעמוד על שלו, והוא מתקפל לנוכח בקשותיהם של עבדיו ושל אותה אישה נמוכה.

אלה הן שתי התפיסות המרכזיות בנוגע לשאלה אודות הסיפור האחרון עם בעלת האוב והמשמעות שלו מבחינת הקורא והמספר המקראי.

מלכתחילה ביקשה האישה, ששאול יאכל רק "פת לחם", אולם בסופו של דבר הכינה סעודה דשנה להאכיל את שאול וגם את עבדיו, כתיאור הכתוב: "ולאשה עגל מרבק בבית ותמהר ותזכחהו ותקח קמח ותלש ותפהו מצות; ותגש לפני שאול ולפני עבדיו ויאכלו..." (פסוקים 24-25). מי שכמעט הוציא להורג את בנו המושיע, יהונתן, על שהפר את שבועת הצום בטעמו מעט מהדבש בשוגג, עובר כאן ביודעין על גזרת הצום ואוכל סעודה דשנה. כך מצדיק המחבר פעם נוספת את גורלו הצפוי של שאול.

שאול ועבדיו יוצאים לאחר סעודת הזבח מביתה של בעלת האוב. לאפיוזודה שהחלה במילים: "וילך הוא ושני אנשים עמו ויבאו אל האשה לילה" (פסוק 8), נוצרת עתה מסגרת על-ידי התיאור המסיים: "ויקומו וילכו בלילה ההוא" (פסוק 25). אולי רצה המספר לרמוז לנו שיציאת שאול אל הלילה משמעה יציאה אל מותו – אל הלילה הנצחי.

פרק כ"ט:

(א) ויהי, א ויקבצו פלשתים את-כל-מחניהם, אפקה; וישראל חנים, בעין אשר ביזרעאל (ב) וסרני פלשתים עברים, למאות ולאלפים; ודוד ואנשיו, עברים באחרונה--עם-אכיש (ג) ויאמרו שרי פלשתים, מה העברים האלה; ויאמר אכיש אל-שרי פלשתים, הלוא-זה דוד עבד שאול מלך-ישראל אשר היה אתי זה ימים או-זה שנים, ולא-מצאתי בו מאומה, מיום נפלו עד-היום הזה. (ד) ויקצפו עליו שרי פלשתים, ויאמרו לו שרי פלשתים השב את-האיש וישב אל-מקומו אשר הפקדתו שם, ולא-יגד עמנו במלחמה, ולא-יהיה לנו לשטן במלחמה; ובמה, יתרצה זה אל-אדניו--הלוא, בראשי האנשים ההם (ה) הלוא-זה דוד, אשר יענו-לו במחלות לאמר: הנה שאול באלפיו, ודוד ברבבתו. (ו) ויקרא אכיש אל-דוד, ויאמר אליו חי-יהוה כי-ישך אתה וטוב בעיני צאתך ובאך אתי במחנה--כי לא-מצאתי בך רעה, מיום באך אלי עד-היום הזה; ובעיני הסרנים, לא-טוב אתה (ז) ועתה שוב, ולך בשלום; ולא-תעשה רע, בעיני סרני פלשתים. (ח) ויאמר דוד אל-אכיש, כי מה עשיתי ומה-מצאת בעבדך, מיום אשר הייתי לפניך, עד היום הזה: כי לא אבוא ונלחמתי, באיבי אדני המלך (ט) ויען אכיש, ויאמר אל-דוד, גדעתי, כי טוב אתה בעיני כמלאך אלהים; אך שרי פלשתים אמרו, לא-יעלה עמנו במלחמה (י) ועתה השכם בבקר, ועבדי אדניך אשר-באו אתך; והשכמתם בבקר, ואור לכם ולכו (יא) וישכם דוד הוא ואנשיו, ללכת בבקר, לשוב, אל-ארץ פלשתים; ופלשתים, עלו יזרעאל. { ס }

פירוש לפי פסוקים:

- (א) **ארץ פלשתים** – שם יקבלו אותו בברכה, כי הם גם כן מתנגדים לשאול.
 (ב) הפרק הזה קורה לפני כ"ח. אנחנו רואים את זה לפי המיקום של הצבאות השונות והמצב שלהם. בגלל שהפרקים קופצים מדוד לשאול וחוזר כך, אין סדר כרונולוגי בהכרח בין שני פרקים עוקבים.
 (ג) **לא מצאתי בו מאומה** – שרי פלשתים באים לאכיש בטענה שדוד הוא עברי, והוא מיותר אצלם. אכיש מספר להם עד כמה שדוד נאמן לו.
 (ד) **לשטן במלחמה** – הם מפחדים מכך שדוד יזגוג במהלך המלחמה, ויעבור לצד הטבעי שלו, של השבט שלו ושל ההשתייכות האתנית שלו. אין להם סיבה להסתכן סתם, לכאורה.
 (ה) **הנה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו** – עד עכשיו זוכרים את האמירה הזו, ועוד בהקשר של המלחמה עם הפלישתים. הם לא נותנים לאכיש לדבר עם כל הטענות הללו, ואכיש אכן מבין שאין לו טענות נגדם, פרט לנסיונו האישי איתו.
 (ו) **חי יהוה** – אכיש מברך את דוד בשם האל של דוד ולא האל של אכיש? זה לא נדיר. בתפיסה פוליתאיסטית, אם יש לי מאה אלים, לא אכפת לי לקבל גם את שלך.
 (ז) **שוב ולך בשלום** – מסביר לדוד עד כמה הוא ברגשות מעורבים, אך מסמן ומאפשר לו לעזוב אותו. זה יפתור לדוד את הדילמה המוקדמת יותר, איך הוא יתמוך באכיש וגם ישתתף בלחימה באחיו שלו.
 (ח) **כי לא אבוא ונלחמתי באויבי** – דוד משחק את המשחק עוד קצת, כדי להראות נאמנות, למרות שברור שזו הקלה רבה עבורה.
 (ט) **טוב אתה בעיני כמלאך אלהים** – אכיש שב ומדגיש כי אין שום פסול בדוד בעיניו, אלא הפסול הוא בעיניהם של שרי הפלישתים. הוא מבקש מדוד להבין זאת.
 (י) **השכם בבוקר..והשכמתם**
 (יא) **וישכם** – הביטוי "השכמה" במקרא מייצג זריזות מעשה ופעולה. עצם כך שזה חוזר כאן כ"כ הרבה פעמים מראה כי אכיש מורז את דוד מאוד לעזוב כמה שיותר מהר. שוב, לדוד זה נוח מאוד.

בפרק הבא יתוארו מעלליו של דוד, שיעלמו בל"א, ויחזור שוב בתחילת שמואל ב'.

שני צימוקים – שני גושים של צימוקים כנראה.

(יג) **כי חליתי** – הנער הזה הוא עבד של עמלק, והם נטשו אותו בדרך כי הם לא צריכים חיילים חולים.

(יד) **ואת צקלג** – הוא מזדהה כאחד מהגדוד שפגעו במשפחתו של דוד, ובתומכים בו.

(טו) **אם תמיתני** – לאחר שדוד מבקש לרדת לגדוד, החייל המצרי משביע אותו (את דוד) שלא יפגע בו, ורק אז הוא מסכים לעזור לו.

(טז) **נטושים** – מפוזרים.

(יז) **נשף** – עלות השחר. הגדוד הקטן של דוד הניס צבא שלם כמעט.

(יח) **את כל אשר לקחו. ואת שתי נשיו** – שוב, ההקבלה הזו בין דוד הלוחם ודוד איש המשפחה.

(יט) **הכל השיב דוד** – דוד מחזיר הכל. הכתוב מדגיש ומעצים את זה שוב ושוב ושוב.

(כ) פירוט השלל של דוד.

(כא) **וישאל להם בשלום** – דוד איש העם, המלחמה, חוזר ומתבלט.

(כב) **לא נתן להם מהשלל** – האנשים שפיגרו מאחור לא מקבלים מהשלל שחבריהם לחמו עבורו, אלא רק את מה שנבזז מהם – נשיהם וילדיהם. זו דעת הלוחמים שהיו עם דוד על הגדוד.

(כג) **וישמור אותנו** – דוד מסביר שה' שמר עליהם, ולכן זה מתאפשר לחלוק איתם, עם המפגרים מאחור.

(כד) **יחלקו** – הוא מתקן את תפיסת האנשים הלוחמים האחרים, ואומר שמגיע גם לאלו שנותרו מאחור מהשלל. הוא פונה אליהם ב"אחיי", לשון קירבה, רטוריקה טובה מציוד.

(כה) **לחק ולמשפט** – הרעיון הזה של דוד הוחל על עם ישראל מכאן ולתמיד. הרעיון הזה, שהשלל הוא של אלוהים, הוא אשר הושם לחוק. הצירוף הזה הוא צירוף קבול, אנדיאדיס, שתיים שהם אחד.

נביט בשמות ט"ו: 25: **ויצעק אל-יהוה, ויורהו יהוה עץ, וישלף אל-המים, וימתקו המים**; **שם שם לו חק ומשפט, ונשם נסהו.**

עוד מקום אחד, הוא ביהושע כ"ד: 25: **ויכרת יהושע ברית לעם, ביום ההוא; וישם לו חק ומשפט, בשכם.**

דוד נכנס לפנתאון המחוקקים.

(כו) **וישלח** – דוד שולח לזקני יהודה חלקים מהשלל כדי להראות שהם נצחו את "אויבי יהוה". למה אסור לשאול לקחת משלל המלך?

אויבי יהוה – הוא הופך את זה לאויב משותף, ורוצה לגבש את כולם תחת מנהיגותו. הביטוי כאן "משלל אויבי יהוה" עומד בניגוד לפסוק 20, בו אנשי דוד אומרים "זה שלל דוד". הם אומרים שהשלל הוא ארצי, ושייך לבן אדם, אבל הוא הופך אותו למשהו הרבה יותר נשגב, אלוהי.

(כז) **בבית אל, רמות נגב, ביתר**

(כח) **ערער, שפמות, אשתמע**

(כט) **ברכל, ירחמיאלי, קיני**

(ל) **חרמה, בכור עשן, עתך**

(לא) **חברון** – חותמת את הרשימה כי היא עיר הבירה של יהודה. היא העיר המרכזית, כלב בן יפונה ישב שם. אם נקפוץ רגע לשמ"ב ב', אחרי ששאלו ימות ודוד יהיה מלך יהודה בפסוק א' כתוב: " **ויהי אחריו-כן, וישאל דוד ביהוה לאמר האעלה באחת ערי יהודה, ויאמר יהוה אליו, עלה; ויאמר דוד אנה אעלה, ויאמר חברנה.**"

התהלך שם דוד – שלח לכל הזקנים שהוא פגש בדרכו, כנראה כדי להסביר את כוחו. למה הוא עושה זאת? קודם כל, הם זקני שבט יהודה. למתנות יש משמעות דיפלומטית. יותר מזה, אפשר לראות את המעשה כניגוד לדברי חייליו לאחר הלחימה. לא רק לתומכי הלחימה הישירים מגיע חלק מהביזה, אלא ממש לכל התומכים ושאלה שעזרו להם.

ההסברים לסיפור הזה הם כמה וכמה, ונציג כאן את הפירוש של משה גרסיאל ושוקי רייס. נביט בדמויות הראשיות של הפרקים שקראנו לאחרונה:

כ"ז – דוד, כ"ח – שאול, כ"ט-ל' – דוד, ל"א – שאול

יש כאן מבנה משורג, שכל פרק מראה דמות אחרת. כמו כן, הראנו בפרק כ"ח וכ"ט שאין הסדר של הפרקים כרונולוגי.

ניתן להשוות בין סיפור שאול עם בעלת האוב לסיפור של דוד עם צקלג:

שאול (כ"ח)	דוד (ל')
(ה) וירא שאול, את-מחנה פלשתים; וירא, ויחרד לבו מאד	(ו) ותצר לדוד מאד, כי-אמרו העם לסקלו-- כי-מרה נפש כל-העם, איש על-בנו ועל-בנתיו; ...
(ז) וישאל שאול ביהוה, ולא ענהו יהוה-- גם בחלמות גם באורים, גם בנביאים	(ז) וימתחזק דוד, ביהוה אלהיו. { ס } (ז) ויאמר דוד, אל-אביתר הכהן בן-אחימלך,
(ז) ויאמר שאול לעבדיו, בקשו-לי אשת בעלת-אוב, ואלכה אליה, ואדרשה-בה; ויאמרו עבדיו אליו, הנה אשת בעלת-אוב בעין דור...	הגישה-נא לי, האפוד; ויגש אביתר את-האפוד, אל-דוד
(טו) ויאמר שמואל אל-שאול, למה הרגזתני להעלות אתי...	(ח) וישאל דוד ביהוה לאמר, ארדף אחרי הגדוד-הזה האשגני; ויאמר לו רדף, כי-השג תשיג והצל תציל
(יט) וינתן יהוה גם את-ישראל עמך, ביד-פלשתים, ומחר, אתה ובניך עמי; גם את-מחנה ישראל, יתן יהוה ביד-פלשתים	(יא) וימצאו איש-מצרי בשדה, ויקחו אותו אל-דוד; ויתנו-לו לחם ויאכל, וישקהו מים
(כב) ועתה, שמע-נא גם-אתה בקול שפחתך, ואשמה לפניך פת-לחם, ואכול; ויהי בך כח, כי תלך בדרךך	דוד עם ה', מאמין בו, בוטח בו, וה' עוזר לו.
שאול בסה"כ מאבד לחלוטין את ההשגחה והעזרה האלוהית. הוא פועל בחולשה וזה מורגש.	

כל מטרת הסיפור, לפי הפירוש הזה, הוא להדגיש את ההבדלים של דוד ושאול.

שוקי רייס טוען שהסיפור הזה לא מסביר את התקרית עם הנער המצרי, ומציע שמטרת הסיפור הזה היא להדגיש את התאמתו של דוד למלוכה.

קודם כל, הקושי הזה שדוד חווה הוא משבר מנהיגות. העם רוצה לסקול אותו, בדומה לחווייה של משה ואהרון בפרק י"ד במדבר: (י) ויאמרו, כל-העדה, לרגום אתם, באבנים. למה זהו משבר מנהיגות? מי הם האנשים הללו שעומדים עם דוד? ראינו בשמואל א' פרק כ"ב: (ב) ויתקבצו אליו כל-איש מצוק וכל-איש אֶשֶׁר-לו נָשָׂא, וכל-איש מר-נפש, ויהי עליהם, לָשֶׁר; ויהיו עמו, כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ. האנשים האלה שעומדים עם דוד היו מרי נפש, ועכשיו, אצלנו בפרק הם: (ו) ויתָצַר לְדָוִד מְאֹד, כִּי-אָמְרוּ הָעָם לְסַקְלוֹ--כִּי-מָרָה נָפֶשׁ. הם רוצים לסקול אותו כי הם שוב מרי נפש, וזה מסביר ממש את המצב הנפשי של דוד.

הקשר בין דוד לאלוהים הוא טבעי. גם בשמואל א' כ"ג הוא מקבל את האפוד ותשובה מה', והתשובה היא לכל אחת מהשאלות שלו. להבדיל, שוב, משאול שצריך ללכת אל בעלת האוב. לפי רייס, יש כאן עניין של השוואה כמובן, אבל ברובו הפרק נועד להראות כמה דוד ראוי להיות למלך, וכמה שאול לא. הסיפור ממחיש עד כמה דוד אנושי בסיפור, ובזה המטרה היא להנגיד את דוד לעמלקי, ולא דווקא לשאול. נדגים זאת:

(יא) וימצאו איש-מצרי בשדה, ויקחו אתו אל-דוד; ויתנו-לו לחם ויאכל, וישקהו מים (יב) ויתנו-לו פֶּלֶח דְּבִלָה וישגי צמקים...

הפסוק מראה עד כמה הם נדיבים לאנשים המצריים האלה. לדעת ד"ר כהן, הם לא תמימים וצריכים את עזרתו של הנער. זה נראה שהתמונה פה של הסיפור היא של נדיבות, של הענקת חיים והצלחה לאחר. תמונה רכה מאוד. הוא יכול היה להעיר אותו אחרת, אך לא עשה זאת.

(יג) ויאמר לו דוד למי-אתה, ואי מזה אתה; ויאמר נער מצרי אנכי, עבד לאיש עמלקי, ויעזבני אדני כי חליתי, היום שלשה (יד) אֲנַחְנוּ פֶּשְׁטָנוּ נָגַב הַכְּרָתִי, וְעַל-אֶשֶׁר לִיהוּדָה--וְעַל-נָגַב כָּלֵב; וְאֶת-צִקְלָג, שָׂרְפָנוּ בָּאֵשׁ

ידיעה מרעישה! הנער השתתף בשריפת הצקלג!

(טו) ויאמר אליו דוד, התורדני אל-הגדוד הזה; ויאמר השבעה לי באלהים אם-תמיתני, ואם-תסגירני ביד-אדני, ואורדך, אל-הגדוד הזה (טז) וירדהו..

יש כאן דרישה שהיא איננה הגיונית מצידו של הנער. למה שדוד יסגיר אותו? הרי הוא האויב. אך זה לא מהותי לטענה של שוקי רייס. אפשר גם להדגים רעיון מהיחס אל ה2000 שמאחור:

(ט) ... ויש-מאות איש אֶשֶׁר אֶתוּ, ויבאו, עד-נחל הבשור; והנותרים, עמדו

(י) ויעמדו, מאתים איש, אֶשֶׁר פָּגְרוּ, מעבר את-נחל הבשור ...

(כא) ויבא דוד, אל-מאתים האנשים אֶשֶׁר-פָּגְרוּ מלכת אחרי דוד וישיבם בנחל הבשור

(כד) ומי ישמע לכם, לדבר הזה: כי כחלק הירד במלחמה, וכחלק הישב על-הפלים--?חדו יחלקו.

ביחס בין פסוק 9 ל10, הם עיפים, ביחס בין 10 ל21 הם נראים לכאלה שבטעות לא הצליחו להשתתף, ואילו ביחס בין 21 ל24 יש להם תפקיד חשוב; הם נשארו מאחור כחלק מהתפקיד שלהם במלחמה הזו. התפקיד של האנשים שנשארו מאחור, הם אפסנאים, נושאי הכלים. אפשר לראות בשמ"א י"ז (דוד וגולית) את בפסוק 22: "ויטש דוד את-הפלים מעליו, על-יד שומר הפלים". זהו מקצוע של ממש.

נביט שוב בפסוק 21: "ויבא דוד, אל-מאתים האנשים אֶשֶׁר-פָּגְרוּ מלכת אחרי דוד וישיבם בנחל הבשור, ויצאו לקראת דוד, ולקראת העם אֶשֶׁר-אֶתוּ; ויגש דוד את-העם, וישאל להם לשלום." מפתיע כאן לראות, שדוד שואל את אלה שנותרו מאחור מה שלום. יותר מזה, "ויצאו לקראת" הוא ביטוי שבד"כ מתייחס לנשי החיילים שנותרו מאחור. דוד פונה אליהם ושואל לשלום ממש. הוא דואג להם. במובן הזה, סצנה עם הנער המצרי מקדימה את הסצנה עם האנשים שלו.

נעיר הערה על האנשים הרעים והבליעל בסיפור. הביטוי בליעל הוא קשה בשל עצמו, וזה מאוד מוזר אצלנו שהביטוי הכי קשה מיוחס לאנשי דוד ולא לעמלקים. לכאורה, האויב בסיפור הם העמלקים. לכאורה, הלשון הזה של רע ובליעל ראויה היתה בראש ובראשונה להיאמר על האויבים של עם ישראל. אבל מפתיע שאת העמלקים הכתוב מתאר בלשון חריפה, ואילו את אנשי דוד מביעים את גסותם באופן ישיר. אם יש לפרק הזה שני מהלכים של התחשבות באדם חלש שנותר מאחור (איש מצרי והנותרים מאחור), ומראים לנו את היחס של דוד בשני הסיפורים האלה.

האדון העמלקי מקביל לאנשי דוד (הרעים והבליעל). האם רוע קיים רק אצל העמלקים? לא ולא! גם אצל דוד ואנשיו יש לנו רוע. נחזור רגע למכלול הרחב יותר של הסיפור, והוא רגע השיא של החלפת שאול בדוד.

כבר כמעט 15 פרקים דוד משוח למלך, ושאל עדיין המלך בפועל. דוד עבר שינוי מאוד דרמטי, מילד יפה וחמוד לאיש מלחמה נשוי ל2, ואילו שאול הלך והדרדר. הדרמה כאן מרגשת, ואפשר להגיד משהו יותר עמוק אודות מנהיגות ורכות במקומות שבהם זה אפשרי.

היה כאן רגע של משבר, והתעשות של מנהיג מצד דוד.

פרק ל"א:

(א) וּפְלִשְׁתִּים, נְלַחְמִים בְּיִשְׂרָאֵל; וַיִּנְסוּ אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים, וַיִּפְּלוּ חַלְלִים, בְּהַר הַגְּלִבְעָה (ב) וַיִּדְבְּקוּ פְלִשְׁתִּים, אֶת-שָׂאוֹל וְאֶת-בְּנָיו; וַיִּכּוּ פְלִשְׁתִּים, אֶת-יְהוֹנָתָן וְאֶת-אֲבִינֶדָב וְאֶת-מִלְכִישׁוּעַ--בְּנֵי שָׂאוֹל (ג) וַתִּכְבַּד הַמֶּלֶחְמָה אֶל-שָׂאוֹל, וַיִּמְצָאֵהוּ הַמּוֹרִים אֲנָשִׁים בְּקֶשֶׁת; וַיַּחַל מְאֹד, מִהַמּוֹרִים (ד) וַיֹּאמֶר שָׂאוֹל לְנִשְׂא כְלָיו שֶׁלֶף חֲרָבָד וַדְּקָרְנֵי בָהּ, פֶּן-יָבוֹאוּ הָעֲרָלִים הָאֵלֶּה וַדְּקָרְנֵי וְהִתְעַלְלוּ-בִּי, וְלֹא אָבָה נִשְׂא כְלָיו, כִּי יֵרָא מְאֹד; וַיִּקַּח שָׂאוֹל אֶת-הַחֲרָב, וַיַּפֵּל עָלָיָהּ (ה) וַיֵּרָא נִשְׂא-כְלָיו, כִּי מֵת שָׂאוֹל; וַיַּפֵּל גַּם-הוּא עַל-חֲרָבוֹ, וַיָּמָת עִמּוֹ (ו) וַיָּמָת שָׂאוֹל וּשְׁלֶשֶׁת בְּנָיו וְנִשְׂא כְלָיו גַּם כָּל-אֲנָשָׁיו, בַּיּוֹם הַהוּא--יַחְדָּו (ז) וַיֵּרָאוּ אֲנָשֵׁי-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-בְּעֵבֶר הָעֵמֶק וְאֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, כִּי-נָסוּ אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל, וְכִי-מָתוּ, שָׂאוֹל וּבְנָיו; וַיַּעֲזְבוּ אֶת-הָעָרִים, וַיִּנְסוּ, וַיָּבֹאוּ פְלִשְׁתִּים, וַיִּשְׁבּוּ בָהֶן. {פ} (ח) וַיְהִי, מִמָּחָרָת, וַיָּבֹאוּ פְלִשְׁתִּים, לְפָשֶׁט אֶת-הַחֲלָלִים; וַיִּמְצָאוּ אֶת-שָׂאוֹל וְאֶת-שְׁלֶשֶׁת בְּנָיו, נִפְלִים בְּהַר הַגְּלִבְעָה (ט) וַיִּקְרְתּוּ, אֶת-רֵאשׁוֹ, וַיִּפְשְׁטוּ, אֶת-כְּלָיו; וַיִּשְׁלַחוּ בְּאֶרֶץ-פְּלִשְׁתִּים סָבִיב, לְבַשָּׁר בֵּית עֲצִיבֵיהֶם--וְאֶת-הָעֵם (י) וַיִּשְׁמְעוּ, אֶת-כְּלָיו, בֵּית, עֲשֵׁתְרוֹת; וְאֶת-גּוֹיָתוֹ, תִּקְעוּ, בְּחֹמֹת, בֵּית שֵׁן (יא) וַיִּשְׁמְעוּ אֲלָיו, יִשְׁבֵּי גִישׁ גִּלְעָד, אֶת אֲשֶׁר-עָשׂוּ פְלִשְׁתִּים, לְשָׂאוֹל (יב) וַיִּקְוֹמוּ כָל-אִישׁ חֵיל, וַיִּלְכְּדוּ כָל-הַלְּלָהּ, וַיִּקְחוּ אֶת-גּוֹיָת שָׂאוֹל וְאֶת גּוֹיָת בְּנָיו, מִחֹמֹת בֵּית שֵׁן; וַיָּבֹאוּ יָבֵשָׁה, וַיִּשְׁרְפוּ אֹתָם שָׁם (יג) וַיִּקְחוּ, אֶת-עֲצָמֹתֵיהֶם, וַיִּקְבְּרוּ תַּחַת-הָאֶשָׁל, בְּיָבֵשָׁה; וַיִּצְמּוּ, שְׂבַעַת יָמִים. {פ}

פירוש לפי פסוקים:

- (א) **ופלשתים נלחמים בישראל** – מלחמה כאשר בני ישראל פאסיביים, ופלשתים אקטיביים. **וינסו אנשי ישראל** – כבר תמונה יותר קשה, ישראל בורחים. "לנוס" זה פעולה של כישלון והפסד. **ויפלו חללים** – התמונה הכי קשה בלחימה. לא רק שברחו, חלק מתו ע"י הפלשתים.
- (ב) **יהונדב..אבינדב..מלכישוע** – בני שאול. יש לציין שאיש בושט לא יצא למלחמה.
- (ג) **ותכבד המלחמה אל שאול** – באזור של שאול מתנקזים המון כוחות. אולי זה במקרה, ואולי זה מתוכנן כדי להביס את המלחמה במהירות וביעילות.
- המורים אנשים בקשת** – לקשתות יש יתרון; הן יכולות לירות עד 300 מטר. **ויחל** – יש שני פירושים למילה הזו:
1. פחד
 2. חלה, נפצה.
- האם הוא כבר נפצע? או שהוא מפחד? לפי המשפט הבא הוא נפצע.
- (ד) **שלף חרבד** – שאול מבקש מנושא כליו שיהרוג אותו, כי הוא מפחד שיתעללו בו, יענו אותו. הנושא כלים שלו הוא איש שהוא מאוד קרוב אליו.
- ולא אבה** – למה הנושא כלים מסרב להרוג את המלך? יש גם כאן שתי אופציות. או שהוא מכבד אותו כאדם קרוב, או כמשיח יהוה. **ויקה שאול את החרב** – התאבדות במצב של חוסר אונים מצידו של שאול.
- (ה) **ויפול גם הוא** – למה מספרים לנו על נושא הכלים? 1. נושא הכלים בא לגונן על שאול, למנוע זלזול בו. 2. לפי פרופסור סימון, דמות משנית באה להאיר על הראשית. נושא הכלים רק נועד להדגיש את ההערכה וההערצה של נושא הכלים לשאול.
- (ו) **וימת** – ברשימת החללים מופיע גם נושא הכלים, כי הוא חלק מהאפיון של מות שאול.
- ביום ההוא יחדיו** – מילים מיותרות. למה הם נועדו? כדי להדגיש ולהרגיש את הדיבוק. שאול לא מת לבד, אלא הוא זוכה לאהדה וקשר. המילה יחדיו מעצימה את התחושה שיש פה עם מאוחד תחת מנהיג אחד שנופל בקרב.
- תיאור מותו של שאול הוא הרואי. אפשר היה לתאר אותו אחרת.
- (ז) **ויעזבו** – ברגע שהישראלים מבינים ששאול מת, הם בורחים לכל הכיוונים. יש כאן חיסול של שושלת שאול. למרות שיש עוד בן אחד בבית, אבל התחושה מהפרק היא שבית שאול נעלם, חוסל. במציאות אמנם זה לא קרה, אבל השפה של הפרק היא סיומת, חיסול. העובדה ששאר עוד ילד באמת חסרת משמעות.
- (ח) **לפשט את החללים** – בוזזים את החללים. לוקחים את השריונות, חרבות, טבעות. זה חלק מדרכי המלחמה. בזמן הביזה, מצאו את שאול ובניו. יש כאן תחושה שהם כמעט תמיד ביחד. שאול ובניו מופיע גם בפסוקים 2 ו 61.
- (ט) **בית עציבים** – המקדשים שלהם. עציבים=פסלים. לוקחים את הראשים ומסתובבים במקדשים השונים וחוגגים, ולא רק במקדשים אלא גם עם העם. יש בזה שתי מובנים: א. חגיגה להעלאת המורל. ב. אקט דתי. אפשר לציין קצת בבושה שדוד כבר עשה זאת אצלנו בספר, עם ראשו של גולית.
- (י) **וישימו את כליו** – גם דוד לקח את הכלים של גולית. **עשתרות** – אלה, בת הזוג של האל "בעלי". עבודת אלילים. **גוייתו** – את הגופה תלו באזור בית שאן. זה מזכיר את בקשת אסתר אודות גופות בני המן.
- (יא) **יושבי יבש גלעד** – לא באים לספר לנו משהו על היושבים של יבש גלעד, אלא דווקא משהו על שאול.
- (יב) **כל איש חיל** – כולם.
- בלילה** – יש הרגשה של מבצע. מבצע קומנדו. הם הלכו כל הלילה כדי לבצע את המעשה, וזה ממחיש את ההרגשה.
- גויית בניו** – פתאום אנחנו מגלים שגם גופותיהם של בניו של שאול היו שם! היה כנראה מיצג מסוים של הגופות של הניצחון.
- וישרפו אותם שם** – לא היה נהוג לשרוף גופות בעם ישראל. רוב החוקרים סבורים שלא שרפו גם מלכים, למרות שיש דעת מיעוט שטוענת שכן שורפים גופות. נשים לב שהם שרפו כאן רק את הבשר, ואת העצמות קברו. כנראה שמדובר על מצב אכול ורקוב של הגופה, וזה בא להראות את היחס אל הגופות ובעיקר בא להראות את היחס של אנשי יבש גלעד אל שאול.

(יג) **עצמותיהם ויקברו** – הראיה למה שכתבנו, שקברו את העצמות מתחת לאשל=סוג של עץ. העצים הם מקום קדוש של ימי קדם. אם הכתוב מספר איפה הם קבורים, הוא רוצה לומר משהו; שהם ממש מכבדים אותו.
ויצמו שבעת ימים – צום ארוך מאוד. כנראה יחיד מסוגו בתנ"ך, והמטרה היא להראות אבל וצער.

הסיפור הוא חלק מסיפור כולל יותר, שיש בו פרספקטיבות שונות. יש פה גם אלמנטים של ביקורת והנמכה. ניתן דוגמה אחת, ולא נספיק להתעמק בה. מי עוד מת במלחמה עם הפלשתים יחד עם בניו? עלי. עלי ובניו. הסיפור וודאי מתאר את מות שאול באופן הרואי ומכבד ומעצם, אבל ההקשר הוא ביקורתי ועונש. יש תחושה שנסגר פה מעגל.

פרק א'

(א) וַיְהִי, אַחֲרֵי מוֹת שָׂאוּל, וַדּוּד שָׁב, מֵהַכּוֹת אֶת-הָעַמְלָק; וַיָּשֶׁב דָּוִד בְּצַקְלָג, יָמִים שְׁנַיִם (ב) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וַהֲגָה אִישׁ בָּא מִן-הַמַּחֲנֶה מֵעַם שָׂאוּל, וּבִגְדָיו קָרְעִים, וְאֶדְמָה עַל-רֹאשׁוֹ; וַיְהִי בְּבֹאוֹ אֶל-דָּוִד, וַיִּפֹּל אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ (ג) וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד, אֵי מִזָּה תָּבוֹא; וַיֹּאמֶר אֵלָיו, מִמַּחֲנֶה יִשְׂרָאֵל נִמְלָטִי (ד) וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד מִה-הִיָּה הַדָּבָר, הַגָּד-נָא לִי; וַיֹּאמֶר אֲשֶׁר-נָס הָעָם מִן-הַמַּלְחָמָה, וְגַם-הַרְבֵּה נָפַל מִן-הָעָם וַיָּמָתוּ, וְגַם שָׂאוּל וַיְהוֹנָתָן בְּנֹו, מָתוּ (ה) וַיֹּאמֶר דָּוִד, אֶל-הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ: אֵיךְ יָדַעְתָּ, כִּי-מָת שָׂאוּל וַיְהוֹנָתָן בְּנֹו (ו) וַיֹּאמֶר הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ, נִקְרָא נַקְרִיתִי בְּהַר הַגִּלְבָּעַ, וַהֲגָה שָׂאוּל, נִשְׁעַן עַל-חֲנִיתוֹ; וַהֲגָה הַרְכָּב וּבַעֲלֵי הַפָּרָשִׁים, הַדְּבָקָהוּ (ז) וַיִּפְּו אַחֲרָיו, וַיִּרְאֵנִי; וַיִּקְרָא אֵלָי, וַאֲמַר הַנְּנִי (ח) וַיֹּאמֶר לִי, מִי-אַתָּה; וַיֹּאמֶר (וַאֲמַר) אֵלָיו, עַמְלָקִי אֲנֹכִי (ט) וַיֹּאמֶר אֵלָי, עָמַד-נָא עָלַי וּמַתְנִי--כִּי אַחְזָנִי, הַשֶּׁבֶץ: כִּי-כָל-עוֹד נִפְשִׁי, בִּי (י) וְאָעֲמֹד עָלָיו, וְאֶמְתָּתֶהוּ--כִּי יָדַעְתִּי, כִּי לֹא יִחְיֶה אַחֲרַי נָפְלוֹ; וְאֶקַּח הַנֶּזֶר אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁוֹ, וְאֶצְעָדָה אֲשֶׁר עַל-זְרַעוֹ, וְאֶבְיֵאֵם אֶל-אֲדֹנָי, הַנְּהָ (יא) וַיַּחְזֹק דָּוִד בַּבְּגָדוֹ, וַיִּקְרָעֵם; וְגַם כָּל-הָאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר אִתּוֹ (יב) וַיִּסְפְּדוּ, וַיִּבְכּוּ, וַיִּצְמָו, עַד-הָעָרֶב: עַל-שָׂאוּל וְעַל-יְהוֹנָתָן בְּנֹו, וְעַל-עַם יְהוָה וְעַל-בֵּית יִשְׂרָאֵל--כִּי נָפְלוּ, בַּחֲרָב. {פ} (יג) וַיֹּאמֶר דָּוִד, אֶל-הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ, אֵי מִזָּה, אַתָּה; וַיֹּאמֶר, בֶּן-אִישׁ גֵּר עַמְלָקִי אֲנֹכִי (יד) וַיֹּאמֶר אֵלָיו, דָּוִד: אֵיךְ, לֹא יָרַאתָ, לְשַׁלַּח נְדָךְ, לְשַׁחַת אֶת-מְשִׁיחַ יְהוָה (טו) וַיִּקְרָא דָּוִד, לְאַחַד מֵהַנְּעָרִים, וַיֹּאמֶר, גֵּשׁ-פָּנֶי-בֹו; וַיִּכְהֹו, וַיָּמָת (טז) וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד, דַּמִּיךְ (דָּמָךְ) עַל-רֹאשְׁךָ: כִּי פִיךָ, עָנָה בְּךָ לֵאמֹר, אֲנֹכִי מַתִּיתִי, אֶת-מְשִׁיחַ יְהוָה. {פ} (יז) וַיִּקְבֹּן דָּוִד, אֶת-הַקִּינָה הַזֹּאת, עַל-שָׂאוּל, וְעַל-יְהוֹנָתָן בְּנֹו:

פירוש לפי פסוקים:

- (א) אחרי מות שאול – צריך לזכור שיש שתי מקורות לסיפור שאנחנו שומעים.
 (ב) אדמה על ראשו – נוהג לאבלות. ברגע שהנער מגיע, מבינים שהוא הולך לבשר לנו משהו רע. הוא לבוש כך. זה מונע הפתעה.
 (ג) ויאמר לו דוד – דוד יוזם את השיחה, והנער עונה תשובה שאומרת שהמצב לא טוב. נמלטתי זה אומר שהיה משהו לא טוב, ודוד ממשיך לברר.
 (ד) נס העם מן המלחמה – הוא מגלה שלא רק הוא ברח, אלא שהרבה ברחו. יותר מזה, חלק מתו. ויותר מזה, (השיא) שאול ויהונתן בנו מתו! הוא מספר את הבשורה בשלבים, אך מגיע לאמירה הנוראית ביותר אחרונה. מבחינה נפשית יותר קל לעכל דברים כשהם באים בהדרגה. ההדרגתיות מכינה אותך נפשית.
 (ה) איך ידעת – דוד מבקש לאמת את המידע. אימות של סיפורו של הנער. כאן הוא הנער מתחיל לספר את הסיפור.
 צריך לבצע הקבלה בין מותו של שאול לרצח של שאול את חכמי נוב – הראנו אז שבזכות ההקבלה הזו רואים את חומרת מעשיו של דוד. (רעיונו של שלומי הוניג)

- גם בסיפור מות שאול, וגם בסיפור כהני נוב יש כאן רצח של בעלי שררה.
- שאול פונה למשרת להרוג, אך המשרת לא נענה מתוך חשש בפגיעה בנציג יהוה.
- הוא פונה לאדם זר, (אדומי או עמלקי) ושניהם מוכנים לבצע זאת.
- האדם (הרוצח) מביא לדוד סממני מלכות. (אפוד או אצעדה)

צריך לשים לב לכמה נקודות:

1. ההדרגתיות בסיפור מות שאול מצד הנער.
2. הניגוד העמוק בין הסיפורים. דוד מכה את העמלקים, הנער, מכה והורג את שאול.

ראשית כל, הפרק סותר את הפרק הקודם. לנוסח הראשון של הסיפור נקרא שמואל א', ואילו לשני (עם העמלקי) נקרא שמואל ב':

שמואל א' (ל"א)	שמואל ב' (א')
(ג) וַתִּכְבַּד הַמַּלְחָמָה אֶל-שָׂאוּל, וַיִּמְצָאֵהוּ הַמּוֹרִים אֲנָשִׁים בְּקִשָׁת; (ג) ... וַיַּחַל מָאֵד, מֵהַמּוֹרִים	(ו) ... וַהֲגָה הַרְכָּב וּבַעֲלֵי הַפָּרָשִׁים, הַדְּבָקָהוּ (ט) ... כִּי אַחְזָנִי, הַשֶּׁבֶץ: (ביטוי יחידאי)
(ד) וַיֹּאמֶר שָׂאוּל לְנִשְׂא כָלָיו שְׁלֹף חַרְבָּךְ וְדַקְרָנִי בָהּ, פֶּן-יָבֹאוּ הָעֲרָלִים הָאֵלֶּה וְדַקְרָנִי וְהִתְעַלְלוּ-בִּי, וְלֹא אָבָה נִשְׂא כָלָיו, כִּי יָרָא מָאֵד; וַיִּקַּח שָׂאוּל אֶת-הַחֲרָב, וַיִּפֹּל עָלֶיהָ (התאבדות)	(י) וְאָעֲמֹד עָלָיו, וְאֶמְתָּתֶהוּ--כִּי יָדַעְתִּי, כִּי לֹא יִחְיֶה אַחֲרַי נָפְלוֹ
נושא כלים	לא מופיע כאן
לא מופיע כאן	נער עמלקי

ההצעה הרווחת בין הפרשנים המסורתיים טוענים ששתי הסיפורים התרחשו, בשלבים שונים שעלינו לחבר אותם. את הסתירה בין המורים בקשת ובעלי הפרשים לא באמת סתירה, כי יכול להיות שמדובר במורים בקשת שעל הרכבים ובעלי הפרשים.

לפי יוסף בין מתתיהו, שלב א' בסיפור הוא שמואל א', פסוקים א'-ד':

(א) וּפְלִשְׁתִּים, נִלְחָמִים בְּיִשְׂרָאֵל; וַיִּנְסוּ אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים, וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים, בְּהַר הַגִּלְבָּעַ (ב) וַיִּדְבְּקוּ פְלִשְׁתִּים, אֶת-שָׂאוּל וְאֶת-בְּנָיו; וַיִּכּוּ פְלִשְׁתִּים, אֶת-יְהוֹנָתָן וְאֶת-אֲבִיגַיִד וְאֶת-מַלְכִישֻׁעַ--בְּנֵי שָׂאוּל (ג) וַתִּכְבַּד הַמַּלְחָמָה אֶל-שָׂאוּל, וַיִּמְצָאֵהוּ הַמּוֹרִים אֲנָשִׁים בְּקִשָׁת; וַיַּחַל מָאֵד, מֵהַמּוֹרִים (ד) וַיֹּאמֶר שָׂאוּל לְנִשְׂא כָלָיו שְׁלֹף חַרְבָּךְ וְדַקְרָנִי בָהּ, פֶּן-יָבֹאוּ הָעֲרָלִים הָאֵלֶּה וְדַקְרָנִי וְהִתְעַלְלוּ-בִּי, וְלֹא אָבָה נִשְׂא כָלָיו, כִּי יָרָא מָאֵד; וַיִּקַּח שָׂאוּל אֶת-הַחֲרָב, וַיִּפֹּל עָלֶיהָ:

(ו) וַיֹּאמֶר הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ, נִקְרָא נִקְרִיתִי בְּהַר הַגְּלִבְעָה, וְהִנֵּה שְׂאוּל, נִשְׁעָן עַל-חֲנִיתוֹ; וְהִנֵּה הֶרְכַּב וּבַעֲלֵי הַפָּרָשִׁים, הַדְּבֻקָהוּ (ז) וַיִּפֹּן אַחֲרָיו, וַיִּרְאֵנִי; וַיִּקְרָא אֵלַי, וַאֲמַר הֲנִי (ח) וַיֹּאמֶר לִי, מִי-אַתָּה; וַיֹּאמֶר (וַאֲמַר) אֵלָיו, עֲמַלְקִי אֲנִכִּי (ט) וַיֹּאמֶר אֵלַי, עָמַד-נָא עָלַי וּמִתְתַּנֶּי-כִּי אֲחֻזְנִי, הַשֶּׁבֶץ: כִּי-כָל-עוֹד נִפְשִׁי, בִּי (י) וְאֶעֱמֹד עָלָיו, וְאֶמְתֵּתָהוּ--כִּי יַדְעֵתִי, כִּי לֹא יִחְיֶה אַחֲרַי נֶפֶל; וְאֶקַּח הַנֶּזֶר אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁוֹ, וְאֶצְעָדָה אֲשֶׁר עַל-זְרָעוֹ, הוּא נִשְׁעָן עַל הַחֲנִית, וְלֹא הִצְלִיחַ לְהִתְאַבֵּד! חוֹזְרִים לְשִׁמּוֹאֵל א', 5:

(ה) וַיִּקְרָא נְשֵׂא-כַלְיוֹ, כִּי מֵת שְׂאוּל; וַיִּפֹּל גַם-הוּא עַל-חֶרְבוֹ, וַיָּמָת עִמּוֹ

זו היא הפרשנות המקובלת בעולם הפרשנות המסורתית. הבעיה המרכזית בפירושו הזה, היא למה לפרש ככה את הסיפור? למה לספר סיפור שצריך שיעור בשבילו כדי להסביר ולקבל תמונה קוהרנטית אחת?

ההסבר השני, של הפרשנות המודרנית, היא שמדובר בשתי מסורות. העורך הראשי לא יכל לבחור ביניהם, או שלא ראה ביניהם סתירה, ולכן שם את שניהם. סביר ואפשרי שיש מסורות שונות כיצד מת שׂאוּל. הפרשנות של הוויג להקבלה בין מות שׂאוּל וכוהני נוב מקביל לשתי הסיפורים ביחד, ולתירוץ של הפרשנות המודרנית.

הגישה השלישית, היא הספרותית המודרנית, והיא טוענת שיש פה פער בין נקודות המבט של שתי הסיפורים – ושהנער משקר. האם באמת צריך להאמין לגרסה של הנער העמלקי? האם הוא היה שם? כן. הוא הביא חפצים. האם עלינו לקבל את הסיפור כמו שהנער מספר זאת? (יאירה אמית)

בפסוק ב' הנער מגיע אבל משדה הקרב. הדבר הטבעי ביותר להגיד הוא שהוא ישראלי! נביט בשמ"א ד' 12:

וַיֵּרָץ אִישׁ-בְּנִימֹן מִהַמְעַרְכָּה, וַיָּבֵא שְׁלֹה בַיּוֹם הַהוּא; וַיַּמְדִּיו קַרְעִים, וַיֹּאדְמָה עַל-רֹאשׁוֹ.

רק בפסוק ח' אפשר לראות שהוא מספר, באופן עקיף, שהוא עמלקי! בפסוק י"ג דוד לא בטוח מי הוא אותו נער שמולו, ומשהו בדמות לא נח לו. הדמות, העמלקית, מתרצת שמדובר ב"גר עמלקי". השאלה החוזרת נועדה להבהיר את חוסר האמון של דוד בדמות רבת הכובעים האלה.

נשים לב לצירוף מוזר של מילים: (ה) .. דָּוִד, אֶל-הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ... (ו) .. הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ ... (יג) .. דָּוִד, אֶל-הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ..

מתוך הגרסה של הנער הזה, שהיא לא בהכרח אמינה, הוא יוצא פושע! יש כאן בעיית אמינות קשה, ודוד לא מרשיע על סמך פשעיו במציאות. הוא מרשיע אותו על סמך הגרסה שלו. בתנ"ך, באופן כללי, אמינות המספר היא מוחלטת, ואילו אמינות הדמויות היא מוטלת בספק מעצם טבעה. זה שמישהו אמר, זה לא אומר כלום!

בשמ"ב ד' יש סיפור דומה מאוד:

(ב) וַיִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים שָׂרֵי-גִדּוּדִים הָיוּ בְּ-שְׂאוּל שֵׁם הָאֶחָד בַּעֲנָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִי רַכָּב, בְּנֵי רִמּוֹן הַבְּאֵרִיתִי--מִבְּנֵי בְנִימֹן: כִּי גַם-בְּאֵרוֹת, תִּחְשָׁב עַל-בְּנִימֹן (ג) וַיִּבְרָחוּ הַבְּאֵרִיתִים, גִּתִּימָה; וַיִּהְיוּ-שָׁם גָּרִים, עַד הַיּוֹם הַזֶּה. { ס } ד וְלִיהוֹנָתָן, בֶּן-שְׂאוּל, בֶּן, זָכָה רִגְלִים; ... (ו) וְהִנֵּה בָּאוּ עַד-תּוֹף הַבַּיִת, לִקְחֵי חֲטִים, וַיִּפְּחוּ, אֶל-הַחֲמֹשׁ; וַרְכָּב וּבַעֲנָה אַחִיו, נִמְלְטוּ. ז וַיָּבֵאוּ הַבַּיִת, וְהוּא-שָׁכַב עַל-מִטָּתוֹ בַּחֲדָר מִשְׁכָּבוֹ, וַיִּפְּחוּ וַיִּמְתְּחוּ, וַיִּסְרוּ אֶת-רֹאשׁוֹ; וַיִּקְחוּ, אֶת-רֹאשׁוֹ, וַיִּלְכּוּ דָּרָךְ הַעֲרָבָה, כָּל-הַלַּיְלָה. ח וַיָּבֵאוּ אֶת-רֹאשׁ אִישׁ-בִּשְׁתֵּי אֶל-דָּוִד, חֲבֵרוֹן, וַיֹּאמְרוּ אֶל-הַמֶּלֶךְ, הִנֵּה-רֹאשׁ אִישׁ-בִּשְׁתֵּי בֶן-שְׂאוּל אֵיבָד אֲשֶׁר בָּקַשׁ אֶת-נַפְשִׁי; וַיִּתֵּן יְהוָה לְאֲדָנָי הַמֶּלֶךְ נְקָמָה, הַיּוֹם הַזֶּה, מִשְׂאוּל, וּמִזָּרְעוֹ. ט וַיַּעַן דָּוִד ... (י) כִּי הַמַּגִּיד לִי לֵאמֹר הִנֵּה-מֵת שְׂאוּל, וְהוּא-הֵיךְ כַּמְבַּשֵּׁר בְּעֵינָיו, וְאֶחָזָה בּוֹ, וְאֶהְרָגְהוּ בְּצַקְלָג--אֲשֶׁר לְתַתִּי-לוֹ, בְּשֶׁרָה (יא) אִף כִּי-אֲנָשִׁים רָשָׁעִים, הִרְגוּ אֶת-אִישׁ-צַדִּיק בְּבֵיתוֹ--עַל-מִשְׁכָּבוֹ; ... (יב) וַיִּצֹו דָּוִד אֶת-הַנְּעָרִים וַיִּהְרָגוּם, וַיִּקְצְצוּ אֶת-יְדֵיהֶם וְאֶת-רִגְלֵיהֶם.

אנשים מביאים לדוד את הראש של היריב, ודוד מעניש על זה. דוד עצמו מקשר בין שתי הסיפורים! הבעייתיות בסיפור עם הנער העמלקי מורגשת לראשונה כשהעם ודוד בוכים על מות שׂאוּל. הנער כנראה ציפה למסיבה גדולה ואילו קיבל עצב גדול. הבין, שהבשורה שלו איננה חיובית. הבין שאין למה לצפות עוד.

אחרי כל הבכי של העם ושל דוד, דוד פונה אל הנער ושואל מי הוא? הנער מנסה לרכך, ומזדהה כ"גרי", כאחד מהישראלים. דוד צועק עליו, ועם אצבע מאשימה מתייחס אליו כאל רוצח "משיח יהוה", ולאדם כזה אין מקום אצל דוד. אין שום לגיטימציה או כבוד לאדם כזה.

דוד דורש מנער אחר לבצע את ההריגה של העמלקי, רוצה ליצור מרחק ודיסטנס מהנער ההוא. דוד משתף אנשים במעשה, ורוצה מתוך סמכותו להבהיר את הרעיון שהוא ואנשיו מתנגדים לפגיעה בשׂאוּל. דוד מצטט אותו, באומרו: (טז) וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד, דְּמִיךְ (דְּמָךְ) עַל-רֹאשֶׁךְ; כִּי פִידָךְ, עָנָה בְּךָ לְאֹמֶר, אֲנִי מִתְתִּי, אֶת-מְשִׁיחַ יְהוָה. סביר להניח שהפסוק נאמר לנער בעודו חי, לפני ט"ו. המיקום יוצר תחושה שהוא אומר את זה כדי לא לדבר רק לנער, אלא למען יראו ויראו. יש פה סיטואציה שבה יש נמען גלוי (=הנער) והנמען הסמוי הוא כל האנשים שנמצאים שם. כל האנשים הללו צריכים לדעת שדוד לא רוצה שום קשר עם מות שׂאוּל, הוא לא מעוניין ולא תומך בזה.

נרחיב מעט אודות הגישה הספרותית, של יאירה אמית, ע"י הבטה בחלוקה לפסוקים של שני הפרקים שמעניינים אותנו:

שמ"א ל"א מחולק כך:

1-7: מות שאול

8-13: קבורת שאול

ואילו שמ"ב א' מחולק כך:

1-16: דיווח על מות שאול

17-27: קינת דוד

בשמ"א זה תיאור האירוע, ואילו בשמ"ב זו התגובה. הפרק הראשון הוא תיאור היסטורי, ואילו השני מספר איך אנשים הגיבו. זה מאוד מעצים את הכוון של יאירה אמית אודות הסתירה בין הפרקים. הפרק הראשון הוא אמין, והיסטורי. הפרק השני הוא רגשי, אנושי, ולא בהכרח אמיתי. התרחקנו מהאירוע עצמו. זה מאוד מסביר את העובדה שיש סיפור שהוא המרכז, וסיפורים נוספים שמתייחסים אליו.

שאול מת, הנער העמלקי רוצה להרוויח, ומדגימים זאת בספר.

על המבחן:

יש 33 שאלות, ואסור לענות על יותר מ-30 שאלות. חייבים לענות רק על 30. 4 שאלות הם מהמאמרים, ו-29 הם מהשיעורים. החומר הוא ממה שלמדנו בכיתה, והתשובות הנכונות הם אלו שהמרצה אמר, לא התזות שהועלו בכיתה.

חובה להביא תנ"ך, אסור להביא תנ"ך מפורש אך מותר מתורגם.

הבחינה היא שעה וחצי עד שעתיים, אך אין סיבה להימרח יותר מ-40 דקות עד שעה. שעה זה ממש מספיק.

הלימוד הוא עם תנ"ך, ולפעמים השאלות הם על פסוק ולא על הסיכום, ולפעמים להפך. חשוב להכיר את שתי המקורות.

לא צריך לדעת פסוקים בעל פה או ראיות בעל פה. צריך להכיר את העלילה הבסיסית, אם השאלה היא על פסוק יהיה כתוב באיזה פסוקים מדובר.

אין חובה לדעת את שמות החוקרים, אלא במקרה בו יש מחלוקת. למשל גרסיאל וסימון בבעלת האוב. סימון רואה בזה ריכוך, וגרסיאל אומר שזה החמרה.

לגבי המאמרים: קוראים רק את המאמר ולא את הערות השוליים. המאמר הראשון הוא של יוני גרוסמן, והוא משווה בין דוד ליוסף. מתוך ההקבלה הוא לומד את הפערים וההבדלים ביניהם. המאמר השני הוא של פיינגבאום והוא מתעסק בנאום אביגיל.

המרצה יגיע למבחן ויעבור כמה פעמים שהוא יכול. פעם אחת הוא בטוח יבוא, ופעם שניה אולי. לכן מומלץ מאוד בשלב ראשון פשוט לעבור על השאלות ולגבש שאלות כלפי המרצה. לא לשאול מה התשובה לשאלה, על זה לא נקבל תשובה ☺

שאלות לדוגמה:

1. **למי דימה הכתוב את מיכל, ומה משמעות ההקבלה?**
 - לרחל, שיקרה לאביה ונענשה על כך
 - לרחל, העדיפה את בעלה על פני אביה
 - לאביגיל, שתיהן ראויות להיות מלכות
 - ליעל אשת חבר הקיני (שופ' ד'), שתיהן פעלתניות מאוד

2. **מה מאפיין את התנהגותו של דוד בפרק כ"ג?**
 - תשובות ב, ד נכונות (בד' הכוונה היא לאנשי קעילה... – בניגוד לשאול)
 - שואל ב-ה'
 - ממהר להחליט
 - אינו נוטר טינה

3. **מה יחסו של דוד לשאול בפרק כ"ו?**
 - דוד מרחם על שאול העומד לאבד את מלכותו
 - רואה בו משיח ה'
 - מצפה שה' יעניש את שאול
 - תשובות ב, ג נכונות

4. **מה תפקידה הספרותי של הפיסקה ששאול הסיר את האובות והידעונים מן הארץ (כ"ח 3)?**
 - החרפת הביקורת על שאול, שכן בשעת הצורך פנה בעצמו לבעלת אוב
 - זהו שבחו של שאול ונועד ללמד שלמרות שחטא ונענש היו לו זכויות רבות
 - להסביר מדוע ה' לא ענה לשאול
 - ללמד על עוצמתו של שמואל שהשפיע על שאול להסיר את האובות והידעונים

5. מה למדנו משמואל ב פרק א פסוק 1?

- התאמה בין דוד לשאול
- דוד הוא ממשיך דרכו של שאול
- ניגוד בין דוד לשאול
- ביקורת על דוד

6. במה שונה דוד משאול?

- מתן תפקידים לבני משפחה ומקורבים
- לקיחת אחריות
- אחריות לאומית ודאגה להגן על עם ישראל מפני אויבים
- משיחה על ידי נביא

7. מה תפקידה של סצנת האכילה (לפי גרסיאל)?

- אכילה מהוה חתימה קבועה בסיפורים
- להנגיד את שאול למשה שלא אכל ולא שתה ארבעים יום
- ללמד ששאול השלים עם מותו המתקרב והפסיק לצום
- להעצים את הביקורת וההסתייגות משאול

במדור הערות, בהמשך למספר מאמרים שראו אור במגדים בשנים האחרונות, מציע ח' לחמיש פירוש חדש לפשר יחסו של יוסף אל אחיו משהגיעו למצרים.

ועוד עמנו שתי תגובות למאמרים שנתפרסמו בגיליונות האחרונים: בנושא חטא אדם הראשון בעץ הדעת, ופירוש הכתוב בשמ"א ו', יט.

המערכת

יונתן גרוסמן

המסרים שבסיפורי שליחות יוסף לאחיו בשכם ושליחות דוד אל אחיו אל המחנה

רבים כתבו על מושג השליחות כעל מטרה העומדת בפני עצמה בהתפתחות הנפשית של 'השליח'. ברצוני לדון במאמר זה באספקט אחר של סוגיה זו. ישנם מקרים שבהם השליחות פועלת כאמצעי חינוכי לשליח עצמו. היא מסייעת לו לפתח את אישיותו ותורמת תרומה של ממש לעולמו הרוחני והנפשי. על השליח להפנים את חוויית השליחות ומסריה והדבר מכשיר אותו לקבלת תפקיד נוסף, בכיר יותר, תפקיד מכריע אשר עליו ליטול בהמשך דרכו.

במאמר זה נדון ונשווה בין שני 'שליחים' המוזכרים במקרא: יוסף ודוד. שניהם נשלחים על-ידי אביהם לשליחות הנראית תמימה ופשוטה, אך הדברים מסתבכים במקום האירוע: יוסף נמכר לעבד ודוד נלחם בגלית. כעבור זמן מה מגיעים שניהם למלכה. לדעתי, הקשר איננו מקרי. מסתבר, שהשליחות קידמה אותם, חינכה אותם וסייעה להם לתפוס את כתר המנהיגות בעם ישראל.

השתדלנו להיות צמודים לפסוקים עצמם, לפרשם לפי פשוטם ולנתחם ניתוח ספרותי, עד כמה שהדבר ניתן, מבלי להיזקק לדרשות. השתדלנו 'להיכנס לעורן' של הדמויות הפועלות, מבחינת מעשיהן ותחושותיהן.

הדמיון בין שליחות יוסף לשליחות דוד

כמשוויים בין שתי השליחויות, של יוסף ושל דוד, מוצאים נקודות רבות המשותפות לשני הסיפורים - לשונות, מוטיבים ורעיונות - עד שקשה לקרוא את האחד מבלי להיזכר באחר.

הסיפורים מופיעים בבראשית ובשמואל:

וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם. ויאמר ישראל אל יוסף הלוא אחיך רעים בשכם לכה ואשלחך אליהם ויאמר לו הנני. ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך

ואת שלום הצאן והשבני דבר וישלחו מעמק חברון ויבא שכמה

(בראשית ל"ז, יב-יד).

ודוד בן איש אפרתי הזה מבית לחם יהודה וישמו ישי ולו שמונה בנים והאיש בימי שאול זקן בא באנשים. וילכו שלשת בני ישי הגדלים הלכו אחרי שאול למלחמה ושם שלשת בניו אשר הלכו במלחמה אליאב הבכור ומשנהו אבינדב והשלישי שמה. ודוד הוא הקטן ושלשה הגדלים הלכו אחרי שאול. ודוד הלך ושב מעל שאול לרעות את צאן אביו בית לחם. ויגש הפלשתי השכם והערב ויתצב ארבעים יום. ויאמר ישי לדוד בנו קח נא לאחיך איפת הקליא הזה ועשרה לחם הזה והרץ המחנה לאחיך. ואת עשרת חריצי החלב האלה תביא לשר האלף ואת אחיך תפקד לשלום ואת ערבתם תקח

(שמ"א י"ז, יב-יח).

עצם הסיפור כבר מעלה את ההשוואה: אב משלח את בנו הקטן לראות האם שלום לשאר בניו - אחיו של השליח. ביוסף: "ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשבני דבר", ובדוד: "ויאמר ישי לדוד בנו קח נא לאחיך... ואת אחיך תפקד לשלום ואת ערבתם תקח".

אך מעבר לסיפור עצמו אנו מוצאים הקבלות נוספות. דרך התיאור של המקרא בשני המקרים זהה: תחילה מתואר הרקע לשליחות, ואף זאת בלשון דומה (ביוסף: "וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם". בדוד: "וילכו שלשת בני ישי הגדולים הלכו אחרי שאול למלחמה"), אח"כ מתוארים טיב השליחות וביצועה.

אף סיבת השליחות דומה בשני המקרים: האחים מצויים במקום סכנה, והאב חושש לגורלם. אצל דוד הדבר בולט לעין - האחים במלחמה. גם אצל יוסף הדבר כך: דאגת האב מובנת מאוד לאור הרקע בפרשה הקודמת - מעשה דינה. לאחר ששמעון ולוי הרגו את תושבי שכם, אומר יעקב לבניו:

עכרתם אתי להבאישני בישוב הארץ... ואני מתי מספר ונאספו עלי והכוני ונשמדתי אני וביתי

(בראשית ל"ד, ל).

ואכן, כשמשפחת יעקב עוזבת את שכם, אנו מוצאים הגנה מיוחדת מאת הקב"ה:

ויסעו ויהי חתת אלהים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב (בראשית ל"ה, ה).

כלומר, משפחת יעקב נמצאת ב'מלחמה קרה' עם אזור שכם בעקבות הריגת תושבי שכם, וסביר להניח, שלמרות בריחת יעקב, אנשי הסביבה שומרים טינה לו ולמשפחתו ומחכים לשעת הכושר להינקם בהם. על רקע זה, ברורה דאגת האב

בשעת רעיית הצאן, שהרי "וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם", ובמקום זה שורת הסכנה.¹

אם כן, גם דוד נשלח לראות את שלום אחיו במקום סכנה, וכך אף יוסף נשלח לראות את שלום אחיו במקום סכנה.

וכשם שפרט זה גלוי בסיפור דוד ונסתר בסיפור יוסף, קיימת סוגיה אחרת - יחס האחים אל השליח - המפורשת בסיפור יוסף אך נסתרת בסיפור דוד.

אחי יוסף שונאים את יוסף. הדבר מפורש בכתובים:

ויראו אחיו כי אתו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם... ויוספו עוד שנא אתו...

(בראשית ל"ז, ד-ה).

וכן מהמשך הפרשה ומפרשת מכירת יוסף הדברים ברורים ומפורשים. לפי דעתם של מפרשים שונים,² נשלח יוסף גם כדי לפייס את אחיו שהתרחקו מבית יעקב בשל הקנאה ביוסף, ודעה זו קרובה אל הפשט.

אצל דוד נאלצים אנו לחקור בעצמנו מה מצב היחסים בין דוד לאחיו. לפני שדוד נשלח על-ידי ישי אביו,³ אנו קוראים על 'בחינת' בני ישי כדי לברר מיהו המתאים למלוכה, ולבסוף על בחירת דוד למלך על ידי שמואל ומשיחתו:

ויאמר שלום לזבוח לה' באתי התקדשו ובאתם אתי בזבח ויקדש את ישי ואת בניו ויקרא להם לזבח. ויהי בבואם וירא את אליאב ויאמר אך נגד ה' משיחו. ויאמר ה' אל שמואל אל תבט אל מראהו ואל גבה קומתו כי מאסתיהו כי לא אשר יראה האדם כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב. ויקרא ישי אל אבינדב ויעברהו לפני שמואל ויאמר גם בזה לא בחר ה'. ויעבר ישי שמה ויאמר גם בזה לא בחר ה'. ויעבר ישי שבעת בניו לפני שמואל ויאמר שמואל אל ישי לא בחר ה' באלה. ויאמר שמואל אל ישי התמו הנערים ויאמר עוד שאר הקטן והנה רעה בצאן ויאמר שמואל אל ישי שלחה וקחנו כי לא נסב עד באו פה. וישלח ויביאהו והוא אדמוני

1. רעיון זה מופיע בפירוש הרשב"ם לתורה בשם ר' יוסף קרא, בראשית ל"ז, יג.

2. עיין בפירוש אברבנאל במקום (ירושלים תשכ"ד, עמ' שסו), ובפרוש רש"י הירש לבראשית ל"ז. הדבר עולה מתוך המקראות: בתחילה אנו קוראים: "יוסף בן שבע עשרה שנה היה רעה את אחיו בצאן", ולאחר סיפור החלומות ושנאת האחים הכתוב אומר: "וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם". היעדרות יוסף מרעיית הצאן מובנת עפ"י ההקשר - בשל שנאת האחים, וממילא שליחת יעקב את יוסף אל האחים באה לפתור בעיה זו.

3. קשה לדעת מפשט הפסוקים כמה זמן עבר בין ההמלכה לשליחות, אך ברור שמדובר בכמה חודשים לפחות.

עם יפה עינים וטוב ראי ויאמר ה' קום משחהו כי זה הוא. ויקח שמואל את קרן השמן וימשח אתו בקרב אחיו...

(שמ"א ט"ז, ה-ג).

קשה לתאר במילים את ההשפעה על המשפחה כולה לאחר הבשורה וההמלכה. אין סיבה לחשוב כי משפחת ישי מפקפקת באמינות דברי שמואל, שהרי כל ישראל כיבדוהו ביותר והכירו בגדולתו כנביא אמת. בפשטות נראה, כי המשפחה כולה ידעה על דבר ההמלכה ("וימשח אתו בקרב אחיו"), ולמרות שמוסד המלוכה בישראל עדיין 'צעיר וטרי', מוכר הוא למשפחה מעמים אחרים באזור, אשר שם המלך עושה ככל העולה על לבו, ושולט לחלוטין בכל אשר נעשה במדינתו ובעמו. הדברים אף מודגשים בנאום המלוכה של שמואל בשעת המלכת שאול ('משפט המלך'). מצפים היינו, שלפחות בתוך המשפחה מעמד דוד ישתנה לבלי הכר, וכבוד רב והערכה יפלו בחלקו. והנה למרבה ההפתעה, אנו קוראים בהמשך, שדוד ממשיך ברעיית הצאן, עבודה שמבחינות מסוימות ניתן היה לראותה כפחותת ערך, ובמיוחד למי שנמשח למלך - "ויאמר שלחה אלי את דוד בנך אשר בצאן... ודוד הלך ושב מעל שאול לרעות את צאן אביו בית לחם".⁶ קשה להבין כיצד זה דוד ממשיך לרעות את צאן המשפחה לאחר שנמשח למלך, ואין אח אחר מחליף אותו.

הדבר אולי מובן יותר, אם ננסה לחשוב על תחושת האחים לאחר המלכת דוד. שמואל בחן את האחים כולם, החל בגדול וכלה בקטן, והעדיף את דוד הקטן על פני אחיו הגדולים אשר היו עדיפים עליו אף במראה ("אל תבט אל מראהו ואל גבה קומתו כי מאסתיהו"). תוך כדי חיפוש הבן המתאים למלכות, מועמדות דוד לא עולה אפילו כאופציה הראויה לדיון, וישי אינו קורא לו מעם הצאן, אלא לאחר בקשה מפורשת של שמואל. והנה אותו אח קטן נמצא עדיף וראוי יותר למלוכה מאחיו הבכירים. ניתן לשער, כי דבר זה קינן בלב האחים, והקנאה הייתה מרובה. לא רק שהאח הצעיר נבחר, אלא בצורה ברורה הוא הועדף על פניהם, כלומר, הם

4. ברור, שמלוכה בישראל שונה במהותה ממלוכה בעמים אחרים, אך כמוסד מתפקד, המלכויות דומות, ודאי מבחינת התדמית שלה בעיני הציבור, כולל מנקודת מבטה של משפחת ישי.

5. מסתבר שיעקב השאיר את יוסף בבית ולא שלח אותו עם האחים לרעות את הצאן, בשל המעמד המיוחד אשר היה ליוסף בבית. ברור שדבר זה הגביר עוד יותר את שנאת האחים כלפי יוסף, את קנאתם ואת התחושה שהוא מופלה לטובה.

6. אמנם ניתן לכאורה להעלות על הדעת, כי רק בתקופה זו - כאשר האחים יצאו למלחמה - דוד מילא את מקומם ורעה את הצאן, כפי שאכן מתאר יוסף בן מתתיהו בקדמוניות היהודים (מהדורת א' שליט, ספר ששי, עמ' 199), אך מפשט הכתובים משמע, שמדובר בתיאור כללי של מצב דוד בתוך המשפחה.

היו האלטרנטיבה, והוא גבר עליהם. ייתכן, שתסכול ומרירות אלו בקרב האחים הביאו אותם להתעלמות מסוימת מעובדת ההמלכה, והשארת דוד כאחראי על הצאן, מעין הכחשת מה של המצב החדש שנוצר בבית.

אם כן, גם אצל יוסף השליחות היא אל אחים שונאים ומקנאים, תוך מגמה לפייסם ולהשכין שלום במשפחה, ואף דוד נשלח אל אחים מקנאים וממורמרים. בכל זאת, וזו הנקודה שחשוב למקרא להדגיש בפנינו, הם יוצאים לשליחות בלב שלם למרות הסכנה האורבת להם בשליחותם.

ואכן, אף בקבלת האחים את השליח מצאנו שוויון מסוים, לפחות בבסיס התגובה. אחי יוסף מתכננים להמיתו: "ויאמרו איש אל אחיו... ועתה לכו ונהרגהו ונשליכהו באחד הבורות..."⁷, ובסופו של דבר, מוכרים אותו לעבד ויוסף מורד מצרימה. גורלו של דוד שפר עליו יותר, אך אנו מוצאים תוכחה גלויה ונוקבת של אחיו על עצם השליחות:

ויחר אף אליאב בדוד ויאמר למה זה ירדת ועל מי נטשת מעט הצאן ההנה במדבר אני ידעתי את זדנך ואת רע לבבך כי למען ראות המלחמה ירדת

(שמ"א י"ז, כח).

תוכחה זו תמוהה היא כשנשמעת מפי אח שראוי היה שיודה לאחיו אשר בא לדרוש בשלומו ולהביא לו מזון. בתוכן התוכחה אנו מוצאים שוב הדגשת המעמדות השונים, של האח הצעיר, שומר הצאן - "ועל מי נטשת מעט הצאן", העומד מול העיסוק המכובד של האחים - לוחמים בצבא ישראל - "כי למען ראות המלחמה ירדת".

עמד על נקודה זו בעל דעת סופרים, אלא שהוא טוען: "הנה כתב לדורות את דברי הגדוף של אחי דוד הגדול, ללמד באיזה מידה היה דוד בלתי ידוע אף לקרובים ביותר, עד שיכולים היו לגנותו בצורה כזאת, כי אף שאליאב דיבר מתוך כעס, ואולי אף מקנאה, לא היה מעיז לעשות כן, אילו ידע את עוצם גדולתו [של דוד]...". לטענתנו, אדרבה, דווקא אח דוד, הקרוב אליו, מקנא בו, ואילו הסביבה הרחוקה יותר מעריכה אותו ואת אומץ לבו.

הן אצל יוסף והן אצל דוד האחים אינם מקבלים בברכה את השליחות, למרות שזו נועדה לדרוש בשלומם ובטובתם.

גם דוד וגם יוסף אינם 'נשברים' בשל תגובת אחיהם. דוד ממשיך מיד בתכנונו לצאת לקרב עם גלית, למרות הסתייגות אחיו: "ויסב מאצלו אל מול אחר ויאמר כדבר הזה", ובנאומו בפני גלית לפני מלחמתם, מדגיש דוד כי הוא רואה עצמו כשליח של הקב"ה במאבק הזה. דוד אינו מרגיש ששליחותו תמה כשהגיע לעמק

כלומר דוד ויוסף מודעים לשלטון שיגיע לידיהם, כך אף אביהם ואחיהם, ובכל זאת הם הולכים לשליחות בלב חפץ.

הקבלות לשוניות

עד כאן ראינו הקבלה בין שתי הפרשיות בתכנים שלהן. ברצוני להצביע על הקבלה בלשון הכתובים שבשני הסיפורים. בשתי הפרשיות חוזר ונשנה הפועל 'הלך' במינוי השליחות ובביצועה:

אצל יוסף:

וילכו אחיו לרעות... ויאמר ישראל אל יוסף... לכה ואשלחך אליהם... ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך... שמעתי אומרים נלכה דתינה. וילך יוסף אחר אחיו... ועתה לכו ונהרגו ונשלכו... הולכים להוריד מצרימה... לכו ונמכרנו לישמעאלים... (בראשית ל"ז, יב-כח).

אצל דוד:

וילכו שלשת בני ישי הגדלים הלכו אחרי שאול... אשר הלכו במלחמה... ושלשה הגדלים הלכו אחרי שאול. ודוד הלך ושב מעל שאול... וישא וילך כאשר צוהו ישי... ויאמר שאול אל דוד לא תוכל ללכת... (שמ"א י"ז, יג-לד).

ובנוסף לפעולת ההליכה החוזרת ונשנית, מוזכרות עוד שתי פעמים אשר בהן מיוחסת לדוד ריצה: "והרץ המחנה לאחיך... וירץ המערכה" (שמ"א י"ז, יז, כב).

פעולת ההליכה המודגשת בשני הסיפורים מכניסה אותנו לאווירה של שליחות, שהרי בניגוד למצב עמידה אשר מסמל סטטיות ופסיביות, פעולת ההליכה מפורשת בדרך כלל כביטוי לאקטיביות, כיזמה וכפעילות.⁸ זו אכן האווירה והתכונה החשובות ביותר הנדרשות מן השליח ההולך לעשות את שליחותו.

מעבר לכך, קיימת חזרה על מילת היחס 'אחיך', אשר לכאורה נראית מיותרת בשני הסיפורים. אצל יוסף כתוב: "ויאמר ישראל אל יוסף הלוא אחיך רעים בשכם... לך נא ראה את שלום אחיך". למרות שהיעד כבר נכתב, הכתוב מדגיש שוב, שהשליחות היא אל האחים. כך מצאנו אף אצל דוד: "ויאמר ישי אל בנו קח נא לאחיך... והרץ המחנה לאחיך... ואת אחיך תפקד לשלום". שוב, במינוי השליחות, מוצאים אנו חזרה מיותרת על היעד - 'אחיך'.

8. מעניין לבחון את הציווי לאברהם 'לך לך' לאור גישה זו. ואכן, השפת אמת כותב על ציווי זה: "האדם נקרא מהלך".

האלה, אל אחיו; הוא עדיין מתפקד כשליח, אלא שהמשלח השתנה: מן השליחות של האב לדרוש בשלום האחים עולה דוד לשליחות אחרת גדולה לאין ערוך בחשיבותה ובסכנותיה: שאול שולח אותו למלחמה בגלית הפלישתית, שחשיבותה מكرעת לגורל האומה כולה.

כך גם יוסף. בסוף סיפור המכירה, בהתגלות יוסף לאחיו במצרים, אנו מוצאים התייחסות למכירה על ידי אחיו:

ועתה אל תעצבו... כי למחיה שלחני אלהים לפניכם... וישלחני אלהים לפניכם לשום לכם שארית בארץ... ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה כי האלהים... (בראשית מ"ה, ה-ט).

הפועל 'שלח' מוזכר כאן שלוש פעמים. יוסף מדגיש כי מסתבר במבט לאחור, כי שליחותו לא הסתיימה בשכם, וכי הוא עדיין רואה עצמו כשליח, אלא שהמשלח השתנה: מהשליחות של האב לדרוש בשלום האחים, נשלח יוסף על ידי ה' לדאוג לגורל עם ישראל כולו, להכין לו מזון וקיום בימי רעב וצרה.

נקודה שכבר נגענו בה, אך ראוי לשוב ולהדגישה היא המצב לפני השליחות. בשני הסיפורים מודעים הכול לעובדה שהשליח עתיד לקבל את השלטון, ולמרות זאת אין הדבר מונע את השליחות מלהתבצע. דוד, ישי והאחים שמעו את דברי שמואל ונכחו בשעת משיחת דוד, כך שברור להם שבעתיד הלא רחוק עתיד דוד להיות מלך ישראל. אף על פי כן הוא יוצא לשליחות.

אף יוסף חולם חלומות, שאת פירושם ומשמעותם הפשוטים אנו שומעים מפי האחים:

ויאמרו לו אחיו המלך תמלך עלינו אם משל תמשל בנו...

(ל"ז, ח).

כלומר, פירוש החלומות מעיד על מלכות ושלטון שייפלו ביד יוסף. ברור שיוסף חי בתחושה שאין אלו חלומות שוא (ולו בשל העובדה שהוא מספר אותם למשפחתו), וכך גם המשלח, אביו יעקב, עליו נאמר ביחס לחלומות: 'ואביו שמר את הדבר' (ל"ז, יא), ופירש שם רש"י: 'היה ממתין ומצפה מתי יבוא'. כך גם עולה מהפגישה עם האחים במצרים: 'ויזכר יוסף את החלמות אשר חלם להם' (מ"ב, ט), ומן התיאור שם ברור, שזה הניע אותו לפעולה.

7. עיין רמב"ן (בראשית מ"ב, ט), האומר כי הדבר שהניע את יוסף בעומדו מול אחיו במצרים, היו החלומות הללו. יוסף חי בתודעה שהוא חייב להגשימם.

נסביר הדגשה זו מאוחר יותר. בשלב זה נסתפק בהצבעה על החזרה המיותרת הנשנית בשני הסיפורים.

ברצוננו להדגיש, כי אמנם ייתכן שמקצת התקבולות שהבאנו, הן התוכניות והן הלשוניות, אינן מצביעות על הקבלה הכרחית בין שתי הפרשיות, אך אם נצרף את כל ההקבלות על הבסיס הזה של הסיפור, נראה שלא ניתן להתעלם מקיומה של השוואה מסוימת בין הסיפורים,⁹ ואף ייתכן, שכאשר תיאר שמואל את שליחותו של דוד, ראה ברוחו ברקע את שליחות יוסף.¹⁰

מסרים אידאיים

הצבענו על ההקבלות הקיימות בין שני סיפורי השליחות. כעת נדון במסר שעולה מסיפורים אלו בבחינת 'מסר סמוי'. אין הוא מפורש בכתובים, אך הוא טמון בהם, והתופעה שכיחה במקרא.

יוסף ודוד מיועדים לשלטון בישראל, לא רק הם עצמם, אלא גם זרעם אחריהם. יוסף מתחיל את שלטונו במצרים, שלטון אשר במהרה הופך לשלטון מעשי על האזור כולו, כולל על משפחתו - משפחת ישראל. מול יוסף עומד יהודה. המתח ביניהם ניכר וידוע: מי יהיה המנהיג של האומה הישראלית. מתח זה עולה כבר מברכתו של יעקב לבניו. הוא מדבר על עליונותם של שני אחים אלה, יהודה ויוסף, על כל שאר האחים. ליהודה מובטח השלטון לדורות ('לא יסור שבט מיהודה'). לעומתו יוסף מכונה 'נזיר אחיו', והוא מקבל שני חלקים בירושה כדין הבן הבכור היורש כפליים מכל אחד מאחיו. דוד - משבטו של יהודה - מייסד את מלכות בית דוד בישראל, מלכות אשר קיבלה הבטחה מפורשת מאת הקב"ה, 'ונאמן ביתך וממלכתך עד עולם לפניך כסאך יהיה נכון עד עולם' (שמ"ב ז', טז).

9. דומה, שטרם נעשתה עבודת השוואה מקיפה בין שתי שליחויות אלו, אם כי לעתים מוצאים אנו רמזי השוואות בכמה פרשנים. כך בדעת סופרים המתייחס לשליחות דוד: "נראה כי עשה כן לא רק כדי לשלוח את מעט המזון, אלא כדי שיביא דוד מתנה לאחיו ויתרצה להם... דומה למה שאמר יעקב ליוסף כאשר שלחו לאחיו". כן מצאנו בפירושו שד"ל לתורה, בהתייחסו לשליחות יוסף: "אולי נתן לו [יעקב ליוסף] מתנות להביא להם, כדרך שעשה ישי שנתן לדוד מאכל להביא לאחיו, וזה טעם 'לכה ואשלחך' - בא וקח מה שאתן לך". עמנואלי משווה בין יעקב וישי באשר שניהם שלחו את בניהם ללא ידיעה מוקדמת על ההשלכות הגורליות הנלוות לשליחויות אלו ("מ עמנואלי, ספר בראשית הסברים והארות, ת"א 1984 [מהדורה שנייה], עמ' 497).

10. ברצוני להעיר, כי אף בספרות המחשבה קיימת זיקה בין דמותו של יוסף ודמותו של דוד. נסתפק בהערה, שבעולם הקבלה והסוד, יוסף מסמל את ספירת היסוד ודוד - את ספירת המלכות, כאשר בין ספירת יסוד וספירת מלכות ישנה זיקה בסיסית ומתמדת.

שני כוחות מנוגדים אלו, שני שלטונות אלו - יהודה ודוד מחד, ויוסף ואפרים מאידך - ממשיכים לאורך כל שנות קיומו של עם ישראל, עד שבאחרונה אף משיח בן יוסף הוא המכשיר את הקרקע לבואו של משיח בן דוד¹¹ הגאולה באחרית הימים אף היא מתוארת כשלום, כשלמות וכאחדות בין שניהם:

ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל חבנו. ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חבנו. וקרב אתם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך. וכאשר יאמרו אליך בני עמך לאמר הלוא תגיד לנו מה אלה לך, דבר אלהם כה אמר ה' הנה אני לקח את עץ יוסף אשר ביד אפרים ושבטי ישראל חבנו ונתתי אותם עליו את עץ יהודה ועשיתם לעץ אחד והיו אחד בידי (יחזקאל ל"ז, טז-ט).

תרומת השליחות לשליח

מכיוון ששתי דמויות אלו מיועדות לשלטון, חייבות הן לעבור חינוך מיוחד אשר יכשיר אותן לשלטון זה. השליחות שדנו בה במאמר זה, הייתה גולת הכותרת בחינוכו. יוסף ודוד עשו את רצון אביהם למען טובת אחיהם, תכונה שהפנימו, ובהמשך - בהסתכלות כללית יותר - עשו רצון אביהם שבשמים למען אחיהם, עם ישראל כולו. בעשייה זו כרוכים סיכון והקרבה. אך השליחים מתגברים עליהם מתוך דבקות במשימה וראיית טובת האחרים.

הסתכלות בסיסית זו, שממעל למנהיג נמצא מלכו האמתי של העולם ושלשלטון יש יעד ומטרה - לשרת את עם ישראל ולחנכו - נטבע באישיותם של יוסף ודוד, כאשר עשו את רצון אביהם והלכו בשליחותו לדרוש בשלום אחיהם.

למרות הסכנה שארבה להם, על אף שאחיהם שאליהם נשלחו לא אהבו אותם, על אף שהם ידעו כי מעמד גבוה נכון להם בהמשך דרכם, למרות כל זאת - הלכו ועשו מאמץ מיוחד כדי לבצע את השליחות שהוטלה עליהם.¹² לא על עצמם חשבו אלא על טובת הזולת. חינוך זה נטבע בהם ובזרעם, ולפיכך ראויים ונכונים הם למלכות: הם העדיפו את טובת הכלל על האינטרס האישי שלהם.

11. ראה בבלי סוכה נב, ע"א-ע"ב. תיאור מפורט של חלקם של שני המשיחים (משיח בן יוסף ומשיח בן דוד) מצוי במדרשי גאולה שונים ובעיקר בספר זרובבל. ראה מדרשי גאולה, מהדורת י' אבן שמואל, רמת-גן 1968, עמ' 88-55.

12. את המאמץ אנו פוגשים בצורות שונות: אצל דוד עמדנו כבר על פעולת הריצה המיוחסת לו, פעולה המאפיינת מאמץ מיוחד, לפני משורת הדין. אצל יוסף אנו קוראים על חיפוש האחים, על שאלתו מהאיש למקום אחיו, למרות שזהו 'פתח' מצוין ליוסף לחזור בו מן השליחות, בטענה שהאחים הלכו משכם ולא ידוע לאן.

ההבדל בין יוסף ודוד בביצוע השליחות ותוצאותיה

מתוך ההשוואה בין יוסף לדוד עולה אף ההבדל הבולט שביניהם בביצוע השליחות. קשה להתעלם משני הפסוקים הדומים מאוד:

אצל יוסף: "וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם".

אצל דוד: "ודוד הלך ושב מעל שאול לרעות את צאן אביו בית לחם".

בסיפור יוסף האחים הם הרועים את הצאן, אשר, כפי שכבר הזכרנו, היא עבודה נחותה וקשה, ויוסף הולך אל הצאן לראות את שלום אחיו. לעומת זאת, בשליחות דוד, הוא רועה את הצאן, והוא עוזב אותו כדי לראות את שלום אחיו. נקודה זו יכולה להסביר את ההבדל שבתוצאות שתי השליחויות. אחי יוסף מוכרים אותו לעבד במצרים, כלומר, השליחות - לפחות בתחילה - הניבה פירות באושים. בעוד שאצל דוד, השליחות הובילה (לאחר תוכחת האח) לניצחון על גלית ולקפיצת דרך משמעותית ונראית לעין בדרכו של דוד אל המלוכה ("הכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו", כדברי הנשים השרות, שמ"א י"ח, ז). כיצד ניתן להבין את השוני שבהנהגת ההשגחה העליונה את שני שליחים אלו?

ייתכן, כי התשובה נעוצה בהבדל שהעלינו לגבי היחס אל הצאן. יוסף יורד אל הצאן, יוסף חש כי הוא יורד אל אחיו, הוא מקבל את השליחות אך מתוך תחושת עליונות על האחים. תחושתו זו עולה מן הפסוקים הקודמים לשליחות - "ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם", וכן מתוך העובדה, שיוסף מספר את חלומותיו לאחים ואינו מסתירם. הוא מתגאה ומתפאר בפניהם. על עצמו בלבד חשב באותם רגעים ולא על הבושה והתסכול שהוא גרם לאחיו. סביר להניח, שאף הכותונת המיוחדת שעשה לו אביו, סמל לבכורה - "וישראל אהב את יוסף מכל בניו", תרמו להרגשתו זאת.¹³ ועם תחושה בסיסית זו של אנוכיות והתפארות יוצא יוסף לשליחות. לשם ביעור תכונה זו, על יוסף לחוות הרגשת עבדות במקום זר ומנוכר לפני שיגיע לשלטון, ואכן יוסף מורד כעבד למצרים.¹⁴ סבלותיו שם שינו לחלוטין את תחושת הגאווה והאגואיזם שקיננו בו.

13. ייתכן, שבשלב זה יעקב ובניו סבורים, שאחד הבנים עתיד להיבחר ולהמשיך את הנהגת המשפחה, ושאר האחים יידחו, כפי שיצחק נבחר על פני ישמעאל, ויעקב על פני עשו, ועל פני השטח יוסף עומד להיות ה'נבחר'.

14. פרופ' צ' אדר כתב מקצת הדברים הללו (בספרו: ספר בראשית, מבוא לעולם המקראי, ת"א 1971 [מהדורה שנייה], עמ' 103), אלא שהוא לא פיתחם די הצורך. לדעתו, "התפישת התנ"כית היסודית מחייבת שיוסף יענש על התנשאותו, גם אם אין רוע בהתנשאות זו. מעין

לעומתו - דוד בא מן הצאן ועולה אל אחיו למלחמה באויבי ישראל, וזו גם תחושתו. הוא מרגיש כצעיר הבנים אשר נשאר לשמור על הצאן בעוד אחיו נלחמים עם הפלישתים אויבי ישראל. בתחושה זו יוצא דוד לשליחות, לא הרגשת עליונות והתנשאות, אלא אדרבה, הוא מרגיש כפחות שבאחים, המעוניין להיות במקום הסכנה ולסייע בכל כוחו במאמץ המלחמתי. אין צורך לחנך את דוד בנקודה זו, חוש ההתבטלות טבוע בו מנעוריו, טובת הכלל עומדת מול עיניו, ולכן שליחותו מניבה את פירותיה מיד, והוא מתקרב בצעד משמעותי לעבר המלכות.

המסר החינוכי הגדול העולה מהשוואת הסיפורים הוא, שאינו דומה שליח היוצא לשליחותו מתוך הרגשת התנשאות, מתוך תחושה של 'ירידה מלמעלה אל הצאן', לשליח העושה את שליחותו מתוך תחושת צניעות וענווה, מתוך תחושה של 'עלייה מן הצאן' לעבר האחים.

הרוע שבהתנשאותו של אבשלום. הנה יש למרק אותו ע"י השפלה, והקנאה הרעה של האחים היא הכלי בידי ה' לתת ליוסף כגמולו". לענ"ד דומה, שיש כאן יותר מענישת אדם פרטי על רגשות גאווה והתנשאות. מולנו עומד חינוכו של אדם העתיד להיות מנהיג בעם ישראל!

מתבטא במוטיבים של הכנסת אורחים, התרברבות והתפארות עצמית, מריבות ותככים בין אחים, בורות מים, תדמית האשה כבעלת מזימות, כבוד המשפחה, ועוד.

דומה הדבר, שמוחמד נקלע בין שתי מגמות סותרות: מצד אחד, אם היה מספר את סיפור יוסף כצורתו במקרא, הרי שהיה בכך העתקה גרידא בלא שום חידוש. מצד שני, אם היה משנה את הסיפור מעיקרו, היה נחשד בסילוף הדברים. מספר מוכשר היה מתגבר על קושי זה בעזרת אמנות הסיפור ובהעשרתו על־ידי תוספת עומק, כפי שהדבר נעשה לפרקים בחלק מהמדרשים. אולם מוחמד לא היה מוכשר דיו לצורך זה. היה לו דמיון חי, אך לא כשרון יצירת־אמנותי. הרמויות שעיצב רדודות, האפיוזודות שבסיפור אינן נקשרות זו בזו בקשר אמיץ והגיוני. מוחמד גם לא השכיל לשמור על המתח הדרמאטי של הסצינות השונות. למשל, בתיאור המיפגש של יוסף ואחיו, חסרים בסיפור שבקוראן יסודות המתח, האכזבה והדרמה האנושית המתפתחת³⁹.

יחד עם זאת, היה לפני מוחמד אוצר בלום של תוספות לסיפור המקראי במסגרת של מסורות פרשניות ומדרשיות קדומות. אוצר זה איפשר למוחמד להעשיר, לעתים, את סיפורו. ההבדל הוא בכך, שחכמי היהודים ראו במסורות אלה מערכת מקבילה ומלווה למקרא, אך הם לא הכניסו אותן לגוף הסיפור המקראי. לעומתם ראה מוחמד במסורות אלה חלק אורגאני של הסיפור ושילב אותן בגוף הסיפור⁴⁰.

אמנות ומשמעות בנאום אביגיל

מאת

חיה פייגנבוים — בן איון

מבוא

נאום אביגיל הוא מלאכת מחשבת ריטורית¹, מרקם של אסתטיקה ותבונה. אביגיל מתאמצת למנוע את דור מלפגוע בבני ביתה. לשם כך היא מגייסת תבונה פסיכולוגית עמוקה של נפש האדם עם וירטואוזיות מילולית. יש בדבריה זיקות אל הנאמר בפרק כ"ה ורמיזות אל מחזור הסיפורים הצמוד אליו (פרקים כ"ד—כ"ו), ואל המרחב המקראי כולו.

הרעיונות מובנים האחד במשנהו בתיחכום, שהוא לעתים נרמז ודו־משמעי. השפה נשגבה והיא נעה בין שירה לפרוזה שקולה. אביגיל עושה שימוש בפתגמים חכמתיים² ואמצעים אמנותיים כגון: הדימוי, האליטרציה והתקבולת. יופיו ומליצתו של הטכסט יוצרים רושם של שלמות, שיש בה כדי להביא את המעיין בו לדרוש את מה שאין בו, ולאנוס על הטכסט שלמות אמנותית מוחלטת שאינה בנמצא³.

אנו נבקש לעמוד על טיבו, מבנהו ואמצעיו האמנותיים של הנאום, באמצעות ניתוח ספרותי הסומך על שיטת "הקריאה ההדוקה"⁴. נבחן את זיקותיו הענייניות והלשוניות לפרק כ"ה ולמרחב העריכתי שבו הוא נתון; נבקש ללמוד על המסר שלו, במה כוחו גדול ומה הוא סוד אישיותה ומניעיה של אביגיל.

ניתוח בשיטת הקריאה ההדוקה.

פסוק כ"ד: "בִּי אֲנִי אֲדַנִּי הָעוֹן וְתִדְבַר נָא אִמְתָּךְ בְּאָזְנְךָ וְשָׁמַע אֶת דְּבַרִּי אֶמְתָּךְ".

1: במחקר יש לקביעה זו הסכמה רחבה, להוציא עבודת ראשונים הרואה בו העדר סדר ולוגיקה. ראה שולץ (1991:137).

2: על אופי הנאומים במקרא ראה ויסמן (תשמ"ט : 338-375).

3: * כך למשל רואה פוקלמן בנאום שני חלקים בעלי סימטריה מבנית מושלמת כשבכל חלק הוא מוצא 71 מילים ו-11 שורות (1981:497). וכן קלאוס הטוען לראות בטכסט מבנה קורקודי משוכלל (1990:71).

4: ראה בענין זה זקוביץ (תשמ"ה:15-16).

39. טורי (הנ"ל בהע' 2), עמ' 107-108.

40. ש' זאוי (הנ"ל בהע' 3), עמ' 31.

אביגיל פותחת בלשון רהוטה וציריית⁵, כשהיא מאשימה את עצמה ברחייתם ועלבונם של נערי דוד: "בִּי אֲנִי אֲדֹנָי הָעוֹן". היא כופלת את מילותיה הראשונות על מנת למקד את תשומת לבו של דוד אליה, שהרי המפגש עימו, כשהוא נסער ונחרץ בדרכו אל נבל, אינו מצב נוח להידברות. הכפילות הלשונית משקפת גם את התרגשותה מהמעמד ומהמשימה שנטלה על עצמה. בתקבולת כיאסטית נמלצת היא מבקשת להשמיע את דבריה:

"ותדבר נא אמתך
באזנך
ושמע⁶
את דברי אמתך"

אביגיל נוקטת לשון נימוסין רווחת, אך מפליגה בשימושיה בה: "בי... ארונני"⁷, "תדבר נא"⁸. היא פונה לדוד בגוף שלישי — "ישים", ויוצרת על ידי כך ריחוק שבנימוס⁹. היא מכנה עצמה בכינוי של עליבות — "אמתך", אך את דוד היא מכנה "ארונני", פנייה שהיא חוזרת עליה שלושי-עשרה פעמים במהלך נאומו¹⁰. כינויי הכניעה הם רק אמצעי ריטורי, שכן אביגיל מצטיירת כאישה חזקה ועצמאית¹¹. השימוש במילה "עון"¹² מלמדת שסירובו של נבל לבקשת דוד, הוא בעיניה מעשה של חסא ופשע. בנטילת העוון על עצמה, מנסה אביגיל להעביר את כעסו של דוד על נבל אליה, ובכך לפתוח זירת עימות חדשה, ממנה היא מקווה לצאת כשירה על העליונה. פסוק כה: "אל נא ישים אֲדֹנָי את לבו אל איש הבליעל הזה על נבל,

כי כשמו כִּן-הוּא, נבל שמו ונבלה עמו,

ואני אמתך לא ראיתי את נערי אדני אשר שלחת."

אביגיל מנסה להרגיע את רוחו הנסערת של דוד. ראש לכל היא אומרת שאל לו לדוד להתייחס לאדם שלילי כנבל. היא מכנה את בעלה בכינויים קשים, המאפיינים אותו כרשע גמור לפי כל אמות מידה מקראיות: "איש הבליעל"¹³, "נבל" ו"עושה נבלה". היגדים אלה שלה מוצאים הר לחיזוקם בהצגת הרברים, שם קובע המספר בדרך האיפיון הישיר, כי האיש: "קשה ורע מעללים" (ג). גם הנער המגיד לאביגיל,

5. בניגוד לקלאוס, שרואה בפתיחה בלבול, אי-בהירות הגיונית ותחבירית (65-1990).

6. על "שמע" כנוסחה המקובלת בפנייה לאדם רם מעלה ראה הופמן (תשל"ו: 158-159).

7. ראה בראשית י"ח, ג.

8. על "נא" כלשון בקשה ראה בר מגן (תש"ס: 163-171).

9. ראה: ברין (87:1994).

10. על השימוש ב"ארונני" ו"עבד" כניסוח של כבוד ראה: ברין (78:1994-79).

11. ראה: בק (27:1990).

12. הקונוטציות של המילים מעידות על שיפוט והערכה של המספר. ראה בר אפרת (תש"ס: 62).

13. בליעל הוא מן האיפיונים החמורים ביותר במקרא. ראה: טורסיני (תשכ"ה: 132-133); קיל (תשמ"א: רנה-רנו).

כי כלתה הרעה אל ביתה וכי תמהר להושיע, מכנה את ארונני "בן בליעל"¹⁴ (יז). אחדות נקודות התצפית של המספר עם אלו של הדמויות, מחזקת את האיפיון השלילי של נבל¹⁵.

הכינוי הרומז "הזה", מוסיף גם הוא מידה של זלזול. אביגיל מרבה בכינויים קשים המכוונים לבעלה. לבר מ"איש הבליעל" היא דורשת את-שמו לגנאי: "נבל שמו ונבלה עמו". שם העצם "נבלה" מורה על מעשי תועבה חמורים¹⁶. הגינוי נשנה בפיה בדרך מליצית ופתגמית¹⁷. היא עושה שימוש באליטרציה: "נבל" "בן בליעל"¹⁸, לשון נופל על לשון: "נבל", "נבלה" ובתקבולת משלימה: "כי כשמו כן הוא נבל שמו ונבלה עמו". הגינוי אינו מתייחס לתקרית הספציפית שבין דוד לנבל, אלא לאישיותו של נבל: "כשמו כן הוא".

בחלקו השני של הפסוק מסבירה אביגיל את מהות העוון, אותו הזכירה בראשית דבריה (כד): "ואני אמתך לא ראיתי את נערי אדוני אשר שלחת". משפט זה מאשש את הטענה, לפיה היא האשמה בתקרית¹⁹. אולם, דווקא נסיונה להפלייל את עצמה יש בו כדי להפחית מחומרת חטאה, שהרי בפועל היא לא היתה צד בסכסוך ולדוד לא היו תביעות כלפיה. דברים אלה מטרתם לפייס את דוד ולקבל את המנחה המוגשת על-ידה.

וו הניגוד במילה "ואני". מרגישה את בידולה מבעלה, הרגשה המוצאת את ביטויה גם בכינויין של הנפשות הפועלות: דוד מכונה בפיה: "ארונני", בעוד בעלה, נבל, כינה אותו: "עבד מתפרץ" (י). נערי דוד נקראים בפיה: "נערי ארונני"²⁰ (כה), ואילו בפיו של נבל הם מכונים "עבדים" ו"אנשים אשר לא ידעתי אי מזה המה" (יא). מדוע מרגישה אביגיל את גנותו של בעלה? יש הרואים בדבריה ביטוי של זולות, של

14. הנער המאיץ באביגיל למהר ולהציל את ביתה הוא דמות משנית, ובתור שכזו הוא מאיר לשלילה את דמותו של נבל. ראה: סימון (תשכ"ט: 33-35).

15. נקודת התצפית של אביגיל המכנה את בעלה "בן בליעל" זהה לזו של המספר ולזו של הנער, שגם הם מכנים את נבל בלשון זו. אחדות זו מחזקת את האיפיון השלילי של נבל. על נקודות תצפית זהות כאמצעי איפיון ראה בר אפרת (תש"ס: 44-45, 47, 64-65). על השיפוט של המספר הזרוע במרחבי ההקשר עיין: פריש (תשנ"ד: 175-189).

16. ראה למשל בכתובים הבאים: בראשית ל"ד ז, יהושע ז טו, שופטים י"ט כג-כד, שמו"ב י"ג, יב; ישעיה ל"ב, ו. על ההוראות השליליות ראה גרסיאל (תשמ"ג: 139) הנ"ל (1990: 164) ושם גם הערה (2) וכן אחיטוב (תשכ"ח: 746-747).

17. על השימוש במליצה ופתגמים בנאומים המקראיים ראה ויסמן (תשמ"ט: 339-341).

18. ראה גרסיאל (תשמ"ג: 139).

19. ראה דעתו של גאן (70:1993).

20. גם המספר נוקט לשון "נערים" ראה פסוקים ה, ט, יב. יוצא, אפוא, שיש זהות בין נקודת התצפית של המספר עם זו של אביגיל, עובדה המחזקת את בוטותו וגסותו של נבל. על נקודת התצפית ראה בר אפרת (תש"ס: 44-45, 47, 64-65).

אשה בוגדנית, שכל מטרתה להינשא לדוד²¹. רומה, כי הנוקטים בדרך ביאור זו שוכחים את הסיבה שבגללה נשאה אביגיל את דבריה ומתעלמים מהקשרם הטקסטואלי. אביגיל נלחמת על חייה ועל חיי בני ביתה. היא נזעקת רק אחרי שהנער מזרז אותה לצאת לפעולה: "דעי וראי מה תעשי כי כלתה הרעה אל אדנינו ועל כל ביתו... (י"ז)". קשה להעלות על הדעת כי ברגע מכריע זה, כשחייה נתונים בכף, היא תנהג כאשת עגבים. הדעת נותנת, כי דבריה הבוטים מחד והחנופה שהיא מעטירה על דוד מאידך, נועדו לתת לדוד את התחושה שהוא צודק בכעסו. הצדקתו של דוד על ידי הרגשת אשמתו של נבל, מעידה על תובנה פסיכולוגית דקה ומעמיקה, שכן, למרבה האירוניה, על־מנת לפרוק את דוד מזעמו ולמנעו מצעדו הנמהר. עליה להצדיק כעס זה ולאחר מכן לפייסו ולהרגיעו.

כה² מהווה אנקלוזיו עם משפט הפתיחה. סיימה במה שפתחה:

כד¹ "בי אני ארוני העוון" - מצהירה על העוון;

כה² "ואני אמתך לא ראיתי את נערי ארוני אשר שלחת" - מסבירה את מהות העוון.

שלושת המשפטים הבאים פותחים כולם בתיבת "ועתה", מילה המעידה על מפנה ומעבר²²

כו¹: "ועתה ארוני חי ה' וחי נפשך אשר מנעך ה' מבוא בדמים והושע ירך לך". אביגיל פותחת בלשון שבועה: "חי ה' וחי נפשך". שבועה זו נמשכת אל משפט הזיקה שבעקבותיה: "אשר מנעך ה' מבוא בדמים"²³. היא מטעימה כי הנקמה בנבל תיזקף לחובתו של דוד כמעשה רצח ועשיית דין לעצמו. רעיון זה הוא תימה מרכזית בדבריה, והוא יבוא על ביטויו המלא בחלקו השני של הנאום (להלן כח² - לא). חיזוק נוסף לפרשנותו התחבירית של הפסוק נמצא במקבילתו, במענה דוד לאביגיל, החוזר על אותן מילים ממש: "וברוכה את אשר כלתני היום הזה מבוא בדמים והשע ידי לי. ואולם חי ה' אלהי ישראל אשר מנעני מהרע אתך...".

השבועה באה להרגיש, כי דבריה אמת, כאמת הגלומה בחיי זה שבשמו נשבעה²⁴. זאת ועוד: שבועה זו עשויה להורות על הכרת תודה ושבח לה²⁵, על שמנע

21. כך בובר (תשכ"ד: 2: 135), אהרליך (תשכ"ט: 163).

22. קלאוס (67:1990) פוקלמן (501:1981).

23. כך רש"י בפירושו על אתר. ואין לומר כי השבועה מוסבת על הקודם, היינו שלא ראתה את נערי דוד, כך לפי דברי סמית (227:1969). גם אין לומר שהשבועה שייכת לסיפא של הפסוק: "ועתה יהיו כנבל אויביך" כפי שגורס סגל (1971:קצט), שהרי בהיגד זה נפתח משפט חדש. זאת ועוד: מילת הזיקה "אשר" קושרת בינה לבין מה שקדם לה.

24. עיין ליונשטם (תשל"ו: 484).

25. כשנוסחת "חי ה'" מתרחבת כמשפט זיקה, יש בה משום שבח לה, שם עמ' 483-484.

את דוד משפיכות דמים. במגמתיות ברורה היא נוקטת לשון עבר: " אשר מנעך", כאילו כבר מנוי וגמור מעם דוד שלא לפגוע בנבל. במאמצי השכנוע שלה בעימות המשולש: דוד - נבל - אביגיל, היא מזכירה את ה' כגורם חשוב ומרכזי.

כו²: "ועתה יהיו כנבל אויביך והמבקשים אל אדוני רעה".

אביגיל נוקטת לשון מליצית, כזו של הנבואה הקלאסית²⁶, והיא מקללת את נבל²⁷ ואת אויבי דוד כאחד. הקדמונים האמינו בכוחה של המילה הנהגית ובכוחה של הקללה להתגשם מכוח עצמה²⁸. אביגיל כורכת את אובדנו של נבל עם כליונם של כל אויבי דוד²⁹. בדבריה אלה יש משום החמרה בהתייחסותה לבעלה³⁰. היא לא רק מגנה אותו, אלא גם מקללת אותו. אין בכוונתנו לטעון שאביגיל היא אשה אוהבת דוגמת "אשת חיל"³¹, רק לציין שהיא מגייסת את כל מאמציה להצלת עצמה וביתה³². באמירתה המוצהרת היא מנסה להניא את דוד מלשפוך דם; באמירה המוצנעת והאמיתית היא מתאמצת להציל את עצמה ואת בני ביתה.

המשפט האחרון כו² מצטרף אל קודמו כו¹ וביחד הם מהווים את רעיונות היסוד של נאומה³³: א. אל לא לדוד ליטול את החוק ליריו. ב. כל אויביו של דוד ובכללם נבל, עתידים לקבל את עונשם מהאל.

פסוק כז: "ועתה הברכה הזאת אשר הביא שפחתך לאדוני ונתנה לנערים המתהלכים ברגלי אדוני".

בהיגד השלישי, הפותח כקודמיו במילה "ועתה", מגישה אביגיל לדוד מנחה. הגמול - כביטוי להכרת תודה - הוא שהיווה את עילת הסכסוך בין דוד לנבל. אביגיל יודעת, כי אין די במילים טובות וחכמות, על כן היא מביאה לדוד מנחה ועוד

26. רש"י רואה באביגיל נביאה: "נתנבאה ברוח הקודש שלא יאריך ימים" וכן גם סגל (1971:קצט).

הצירוף התחבירי של הפועל "היה" עם כף הרמיון כזה שבפרקנו, מופיע גם בנבואתו של ישעיה השני הטוען לאובדנה של האלילות. ישעיה מ"א יא-יב.

27. הקללה מכוונת גם אל נבל, שהרי בעת שנאמרים הדברים הוא שרוי בשיא עשרו והצלחתו, ועל כך תעיד זחיחות דעתו. ראה בעניין זה גם אהרליך (תשכ"ט: 164), גורדון (1980:49).

28. ראה וינפלד (תשל"ו: 186-188).

29. יש המאמינים כי במילת "אויביו" היא מכוונת לשאול, כך גם גורדון (1980:49-50); פולק (תשנ"ד: 203).

30. ואין לומר שיש בזה סאטירה כגרסתו של פוקלמן (1981:501).

31. ברלין רואה באביגיל סטריוטיפ של "אשת חיל" (1983:31).

32. ראה שורץ (1991:47).

33. עניין זה מוצא חיזוקו בחלק השני של נאומה פסוקים כ"ח-ל"א.

מצביעה עליה במוחש, בכינוי הרומז: "הברכה הזאת". כרי לא לפגוע בו היא מרככת את המעשה³⁴ בלשון זהירה: לא מתת ולא מנחה היא מגישה לו, אלא: "ברכה", ועוד היא עושה כן בלשון נימוסין המיועדת לבקשה: "וְנִתְּנָה"³⁵. זאת ועוד: בפנייתה זו, כבכל האחרות, מכונה דוד בפיה "ארוני", ואילו את עצמה היא מכנה בכינוי הנחיתות "שפחתך"³⁶. אביגיל מועידה את מתנתה "לנערים"³⁷. כך, בעקיפין, היא נמנעת מלפגוע ברוד. בתיאור הנערים כמי ש"מתהלכים ברגלי ארוני", היא מדגישה את מנהיגותו של דוד וחולקת לו כבוד³⁸.

תיבת "ברכה" היא מילה מנחה³⁹ בסיפור שבפרק כ"ה. הגשת הברכה על-ידי אביגיל עומדת במגמה אחת עם ברכתו של דוד לנבל, כפי שמעיד נערו של נבל: "הנה שלח דוד לברך את ארונו ויָעַט בהם" (יד). באמצעות דו-משמעות של הפועל "ברך" מורגש ההבדל בין הבעל לאשתו. נבל דחה את ברכתו של דוד וקלקל את השורה, לעומתו, אביגיל מגישה לדוד "ברכה" ומקווה לתקן את המעוות. שלושת המשפטים שדנו בהם, הפותחים כולם במילה "ועתה", קשורים בצורה ובתימה.

"ועתה חי ה'... אשר מנעך מבוא בדמים" - לשון שבועה והכרת תורה.

"ועתה יהיו כנבל אויביך" - לשון קללה.

"ועתה הברכה אשר הביא שפחתך..." - לשון ברכה.

פסוק כח: "שָׂא נָא לְפִשֶׁע אֲמַתְךָ".

משפט זה חותם את חלקו הראשון של הנאום, המצטיין בריבוי של פניות אישיות, בכלול מכנה אביגיל את עצמה אמתך/שפחתך. בהנחה שרוחו מפויסת היא מבקשת את סליחתו - "שָׂא נָא לְפִשֶׁע אֲמַתְךָ". פסוק כז מהווה סיומו של תהליך, שראשיתו - הפללתה העצמית של אביגיל, המשכו - ריצויו של דוד, וסופו - זיכוי עצמה. לפי זאת יוצר פסוקנו אנקלוזיו רעיוני מהופך עם הפסוק הראשון:

בִּי אֲנִי אֲדֹנֵי הָעוֹן - מיקוד הכעס באביגיל

"שָׂא נָא לְפִשֶׁע אֲמַתְךָ" - סילוק הכעס ממנה.

*

34. אין לומר כמו שמציע קלאוס שאביגיל הציעה את הברכה כאות לבטחונה ברוד (68:1990).

35. על הוו של "ונתנה" במשמעות של בקשה, ראה סגל (1971:קצט); קיל (תשמ"א רנח).

36. שפחה הוא כינוי פחות מאנה, כך קיל שם עמ' רנח.

37. כך רד"ק בפירושו על אתר.

38. על ביטוי זה כמסמל מנהיגות, ניתן ללמוד מסיפורו של גרעון הדורש מאנשי סוכות מתן אוכל לצבאו ומכנה אותם: "העם אשר ברגלי" (שופטים ח, ה), וכך גם אומר פרעה למשה: "צא אתה והעם אשר ברגליך" (שמות י"א, ח).

39. על הגדרת "המילה המנחה" ראה: בובר (תשכ"ד 1: 284-286).

בחלקו השני של הנאום נעלם הפן האישי. אביגיל אינה מדברת בה או בנבל. מתעמתים רק דוד וה'.

אביגיל מבטאת את האני המאמין הפוליטי שלה. היא רומזת על היחסים העכורים שבין שאול לדוד ולייעוד האלוהי שנכון לדוד. בשל ערינותו של הנושא הנרון, היא משתמשת לעיתים בלשון מעורפלת ודו-משמעית. החלק הזה הוא חלק אינטגרלי מהנאום, משלים יפה את חלקו הראשון, ומשתלב בהקשר הצורני-רעיוני של הפרק כולו⁴⁰. כל הפסוקים שבחלק השני, להוציא את המשפט הפותח, מתחילים ב"ו החיבור, ואחוזים יפה האחד בשני בקשר נסיבתי.

פסוק כח: כִּי עָשָׂה יַעֲשֶׂה ה' לארוני בית נאמן / כי מלחמות ה' ארוני נלחם / ורעה לא תמצא בך מימך.

כאמור, מגלה אביגיל בקיאות במדיניות הישראלית⁴¹. היא יודעת על מאבקי הכוח שבין שאול ודוד, ומביעה את אמונתה, כי יום יבוא⁴² והבטחתו של ה' לדוד להקים לו בית מלוכה תתקיים⁴³ בשל שתי סיבות עיקריות: א. כי⁴⁴ הוא נלחם את מלחמות ישראל, שהן מלחמות ה'⁴⁵: "כי מלחמות ה' אֲדֹנֵי נלחם". היא רואה ברוד מנהיג לאומי, ולא "עבר מתפרץ", כדברי בעלה (י); ב. דוד הוא אדם מוסרי, אשר מעולם לא רבק בו רבב של חטא: "ורעה לא תמצא בך מימך"⁴⁶.

באמצעות הנחות אלה מפתחת אביגיל את הרעיון, שהחלה בו בחלקו הראשון של נאומה (כו), לפיו אֵל לו לדוד להיכשל בשפיכות דמים. אמנם, במלחמותיו נשפך דם, אך יש הצדקה למלחמותיו מאחר שהן "מלחמות ה'". אך מעשים המוצדקים ומוותרים בשדה הקרב אסורים בחיים האזרחיים.

פסוק כט: וַיִּקֶם אָדָם לְרִדְפֶךָ ולבקש את נפשך / והיתה נפש אֲדֹנֵי צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך / ואת נפש איביך יקלענה בתוך כף הקלע.

40. ולא כדברי מקרטל הרואה בחלק השני תוספת תניינית (1985:401, 398).

41. כנראה שדבר משיחתו של דוד היה ידוע. ראה קלאוס, (68:1990).

42. על "כי" במשמעות זמן ראה בראשית כ"ז, א, שמות ג, כא ועוד.

43. על "בית נאמן" במשמעות שושלת, ראה שמור"ב ז, טו; מל"א י"א, לח, וכן דבריהם של

רש"י, רד"ק, ויוסף קרא. ראה גם סמית (1969:225).

44. תיבת "כי" משמשת כאן במשמעות סיבה.

45. בלשון "מלחמות ה'" מכנה שאול את המלחמות שדוד נוטל בהן חלק. ראה שמור"א,

י"ח, יז, וראה עור מקרטל (1985:399).

46. מילת "ורעה" עם זו החיבור שבראשה, מושכת עצמה אל מילת הסיבה "כי" שבמשפט הקודם. היא סינונימית לחטא ומשמשת מילה מנחה בנאום ובפרק כולו. ראה בעניין זה להלן. תיבת "תמצא" היא לשון עבר כדברי הרד"ק: "עתיד במקום עבר כמו: 'לא נמצאה' ומילת מימך מוכיח זה". עור בעניין זה ראה מקרטל (1985:399). ועוד עיין: איוב כ"ז, ו.

לנסיונות ההרתעה שלה מוסיפה אביגיל טיעון נוסף. היא גורסת כי לה' לברו המשפט, הוא יגן על דוד בחירו מפני כל אויביו, הם יאבדו והוא יינצל. לאיזה אויבים מכוונת אביגיל? אפשר, כי לאויבים ככלל ואז מילת "אדם" היא שם עצם כללי⁴⁷. יש הרואים במילה "אדם" רמיזה לאויבו הגדול מכולם – לשאול⁴⁸. גישה זו נסמכת על פניות קודמות של דוד לשאול ואפשר כי הם משתקפים בדברי אביגיל:

דוד פונה לשאול: "אל יפול לב אדם עליו (שמו"א י"ז, לב); דוד מוכיח את שאול: "למה תשמע את דברי אדם.. (שם כ"ד, ט). דוד מתלונן לפני שאול: "אחרי מי אתה רודף... (שם, שם יד). או: "למה ארוני רודף אחרי עבדו" (שם כו יח). דוד מאשים את שאול: "ואתה צדה את נפשי לקחתה" (שם, כ"ד, יא).

דברי אביגיל הופכים נמלצים יותר, היא עושה שימוש בתקבולות, בפתגם חכמתי ובמטאפורה:

ויקם אדם לרדפך

(ויקם אדם) ולבקש את נפשך — תקבולת נרדפת חסרה.

והיתה נפש ארוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך

ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע — תקבולת ניגודית.

תחת השגחתו של ה' — "את ה' אלהיך", שרוי דוד בביטחון, בדומה לתכולתו המוגנת של צרור. דוד יישאר בארץ החיים⁴⁹, מוגן ובטוח, כמו בצרור שבו ספונים ונצורים האנשים החיים. לא כן אויבי דוד, המשולים אנטייתיטית כמי שנתונים בכף הקלע, חסרי ביטחון, אובדים ועומדים בכל רגע להיות מוטלים ממנה והלאה. האסוציאציה שמעורר ציור אובדנם של האויבים בכף הקלע לסיפור דוד וגלית — הוא רמז ברור לגורלם המר של אויביו האחרים.

פסוק ל-לא₁: "והיה כי יעשה ה' לאדני ככל אשר דיבר את הטובה עליך וצוך לנגיד על ישראל. "ולא תהיה זאת לך לפוקה ולמכשול לב לאדני ולשפך דם חנם ולהושיע אדני לו"⁵⁰.

אביגיל שבה ומצהירה בדרך החזרה המקשרת⁵¹, כי ייעודו של דוד להיות מלך

47. כך מקרטור (339:1985).

48. ראה פוקלמן (507:1981), סגל (1971: ר), קיל (תשמ"א: רנט) רד"ק ורלב"ג בפירושיהם על אתר.

49. ראה: יוסף קרא, יוסף כספי, סגל (1971: ר). מקרטור מאמין כי, "צרור החיים" מקביל לספר החיים (399:1985). על נסיונות ביאור אחרים על סמך ממצאים מהמזרח הקדום ראה ליכט (תשל"ב: 769-770).

50. שני הפסוקים כרוכים אחד בחברו כמשפט תנאי ותוצאה.

51. בפסוק כח היא מצהירה על מלכותו של דוד: "כי עשה יעשה ה'" ועתה היא שבה לעניין זה באותן המילים ממש: "כי יעשה".

על ישראל נובע מצו עליון⁵². דבריה בפסוק ל מהווים המשך והרחבה לפסוק כח, והיא גם כופלת דבריה לצורך הרגש.

פסוק כח: "כי עשה יעשה ה' לאדוני בית נאמן".

פסוק ל: "כי יעשה ה' לאדוני ככל אשר דבר את הטובה עליך וצוך לנגיד על ישראל".

"טובה" היא המקבילה הריטורית "לנגיד". איזכור "הטובה" נשמע כהר חוזר מפיהן של כמה מהדמויות בספר שמואל, המעורבות בקונפליקט המדיני: שמואל מוכיח את שאול אחרי שהעווה בהעלאת העולה בגלגל: "בקש לו ה' איש כלבבו ויצוהו ה' לנגיד על עמו" (שמו"א י"ג, יד). באותן המילים ממש מציעים שבטי ישראל את המלוכה לרוד אחרי מות אבנר: "ויאמר ה' לך אתה תרעה את ישראל ואתה תהיה לנגיד על ישראל (שמו"ב ה, ב). במשפט דומה מוכיח דוד את מיכל שלעגה לו על פיזונו לפני ארון ה': "לפני ה' אשר בחר בי מאביך ומכל ביתו לצות אתי נגיד על עם ה' (שם ו, כא). החזרה על המשפט במדויק בפיה של אביגיל מוכיח, כי מלכותו של דוד היא בבחינת צו הגורל, ידוע לכל, ודאי, ואינו ניתן לערעור או שינוי⁵³. על רקעם של דברים אלה תובן נימת האזהרה החמורה: "ולא תהיה זאת לך לפוקה ולמכשול לב". לאמור: הנקמה עלולה להיות לרועץ למי שעומד להיות מלך. בפסוק כח היא מזכירה את עברו הנקי, בפסוקנו היא דואגת שגם עתידו יהא ללא רבב⁵⁴. בניסוח בוטה וישיר יותר היא מזהירה: "ולא תהיה זאת⁵⁵ לך לפוקה ולמכשול לב.

פסוק לא₂: "והטב ה' לאדני וזכרת את אמתך".

דברי הסיום של אביגיל יוצרים אנקלוזיו: סיימה במה שפתחה⁵⁶. הנגיעה

האישית שלה ארוגה בנאום כולו. בפתחה היא נוקטת בכינויי הגוף: "אני", "בי" ומכנה עצמה בכפל לשון של עליבות: "אמתך". בדרך זו היא מבקשת למקד את תשומת ליבו של דוד בה. בהמשך, לאחר שחילתה פניו בברכה (כו), מגיעה עת הסליחה: "שא נא לפשע אמתך" (כח), ובסיום היא מבקשת: "וזכרת את אמתך".

52. על "נגיד" בהוראת מלך ראה: מקרטור (399:1985).

53. "עשיית טובה" הוא מונח הלכות מהטרמינולוגיה של כריתת בריתות. מקרטור (399:1985).

54. ראה גורדון (1980: 43, 46), סמית (1969: 226).

55. תיבת "זאת", רומזת לעניין הנקמה. ראה פירושו של רד"ק. מילה זו נמשכת אל הסיפא של הפסוק: "ולשפוך דם חנם ולהושיע אדוני לו". וראה בעניין זה פירושיהם של סגל (1971: ר, רא), קיל (תשמ"א: רס).

56. פסוק כח, החותם את חלקו הראשון של הנאום מהווה אנקלוזיו עם פסוק כד, ופסוקו הוא חותמו של הנאום כולו.

הציונים האישיים משרתים את מגמת הנאום ובה בשעה מעידים גם על תהליך שהיא עוברת: מחרדה להעזה, ולבסוף — לתחושת ביטחון. מההווה אל העתיד: "וזכרת את אמתך".

חלקו השני של הפסוק הוא משפט תנאי⁵⁷: "וְהֵיטֵב ה' לְאֲדֹנָי". היגד זה מהווה חזרה מקוצרת על מה שכבר הטעימה חזור והרגש (כח₂, לא₂), לאמור, שרוד ימלוך בעזרתו של האל, אלא שהפעם היא כורכת בזה את עצמה ומבקשת "שָׂא נָא".

למה היא מכוונת בדבריה אלה? יש הרואים בבקשתה אופורטוניזם ומניפולטיביות, כמי שסומכת על יופיה, צופה לתמורות פוליטיות שבעקבותיהן יעלה דוד למלוכה, ומבטיחה לעצמה מפלט אישי⁵⁸. אלה התולים בדבריה כוונות אינטימיות, מוציאים את הדברים מהקשרם, לוקים בפרשנות יתר ומושפעים מהסיוס הרומנטי של הסיפור (לט-מב). אביגיל נתונה במצב קשה, חרבו של דוד תלויה מעל ראשה. אין להעלות על הדעת, כי שעה שהיא נלחמת על חיי בני ביתה, ובעוד עתידה הקרוב והמיידני אינו בטוח, היא תעסוק בתכנון עתידה הרחוק.

הדברים מתבארים רק מתוך הקשרם. על כן יש לראות בבקשתה: "וזכרת את אמתך" היגד כללי ולא מוגדר שאינו מרמז לשכר או גמול⁵⁹, רוצה לומר, שיזכרנה לטובה כמי שמנעה אותו משפיכות דמים⁶⁰. אמירה כזו משקפת גם את ביטחונה שאכן התקוות הפוליטיות נבואיות בדבר מלכותו יתממשו.

בקשתה של אביגיל מזכירה את דבריו של יוסף בבית האסורים, כשביקש את חסרו של שר המשקים, שזה עתה פתר את חלומו לטובה: "כי אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך ועשית נא עמדי חסר והזכרתני אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה" (בראשית מ, יד). צירופן של המילים הזהות בהקשר לגדולה הצפויה בעתיד לשני האישים אינו מקרי. מעליבותו של יוסף נגזרת אנאלוגיה לאביגיל. בדומה ליוסף היא מאותתת על מצוקה ואומללות, שהם פרי האיום על חייה וחיי משפחתה — מחד, והחיים לצידו של איש המוגדר בפי כל "בן בליעל"⁶¹ — מאידך.

57. ראה דברי סגל (1971:רא).

58. גאן מאמין כי אביגיל מציעה עצמה להצטרף אל דוד (71:1993), לבנסון סבור כי נשבתה בקסמיו של דוד והיא מציעה עצמה לו (19-18:1978). בובר קובע כי "קולה אינו קול תמים" (תשכ"ד 135:2).

59. גם לא נראים דבריו של פוקלמן שאביגיל בקשה שרוד יקלס מעשיה, והסיפור שלפנינו הוא פירעון בקשתה זו (511:1981).

60. ראה פירושו של רד"ק על אתר, סמית (226:1969) ואחרים.

61. ראה לעיל עמ' 3.

אחדות מבנה צורה ומסר בנאום אביגיל

הנאום מורכב משני חלקים בעלי תימה מרכזית אחת ולשונה — הימנעות מוחלטת משפיכות דמים.

חלק ראשון: פסוקים כד-כח₁ — איסור שפיכות דמים ונקמה מן ההיבט האישי.
חלק שני: פסוקים כח₂-לא₁ — איסור שפיכות דמים ונקמה מן ההיבט של היעוד הלאומי⁶²

בשני החלקים מילים וביטויים זהים: חי ה' וחי נפשך (כו) — נפשך...נפש אדוני...נפש אויביך (כט); מבוא בדמים (כו) — ולשפוך דם (לא); יהיו כנבל אויביך (כו) — ואת נפש אויביך יקלענה (כט); איביך המבקשים אל אדוני רעה (כו) — ורעה לא תמצא בך מימך (כח).

בשני החלקים מופיעים אותם הרעיונות:

נושא ההימנעות משפיכות דמים

חלק א (כד-כח₁)

"חי ה'... אשר מנעך מבוא בדמים"

והושע ירך לך" (כו)

נושא נפילתם של אויבי דוד

חלק ב' (כח₂-לא₁)

"ולא תהיה זאת לך לפוקה... ולשפוך

דם חינם ולהושיע אדני לו" (לא)

חלק א' (כד-כח₁)

"ועתה יהיו כנבל אויביך והמבקשים

אל אדוני רעה" (כו)

חלק ב' (כח₂-לא₁)

"ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף

הקלע (כט)

המתאם הצורני של שני החלקים הוא חלקי מפני ששני החלקים אינם שווים באורכם, והתקבולת ביניהם אינה מושלמת ואינה סימטרית⁶³.

שלוש פעמים במהלך הנאום: בפתיחה, באמצע ובסיום, פונה אביגיל אל דוד בבקשה אישית, הנאמרת בלשון נמוסין כמעט זהה בכל שלוש הפעמים: פ ת י ח ה: "ותרבר נא אמתך... ושמע את דברי אמתך" (כד); א מ צ ע: "שָׂא נָא לַפֶּשַׁע אֲמַתְךָ" (כח); ס י ו ס: "וזכרת את אמתך" (לא). שלוש הפניות יוצרות, לכאורה, אפקט מבני מושלם, אולם חלוקתם בנאום אינה סימטרית.

הפניות האישיות הן בעלות משמעות ריטורית-פסיכולוגית ונועדו לשכנע את

62. בניגוד לחלוקתו של פוקלמן לשני חלקים: לעבר ולהווה (510-509:1981).

63. בניגוד לחלוקה המדויקת של פוקלמן ל-11 שורות (497:1981), ובניגוד לשלמות

הקונצנטרית שמדבר עליה קלאוס (71:1990).

דוד. בחנופה, בתחינה ובנטילת האשמה על עצמה, מכניסה אביגיל את עצמה לעין הסערה, כל זאת — כדי למקד את תשומת לבו של דוד בה. היא מסבכת עצמה בקונפליקט ואחר כך מתירה ומרחיקה עצמה ממנו, עד כדי תחושת ביטחון המביאה אותה לבקש: "וזכרת את אמתך". איזכורה האישי ארוג בעורמה ובחכמה, בניסיונה למנוע את דוד מהרג בני ביתה. במהלך נאומה מפנים החשש והזהירות את מקומם להיגדים ברורים וישירים. בעוד הטון כלפי עצמה הופך מינורי, באותה מידה גוברת העזתה כלפי דוד והיא מזהירה ואולי גם מאיימת: "ולא תהיה זאת לך לפוקה ולמכשול לב..."

מוטיב החטא, בדרגות שונות של חומרה, עובר כציר מרכזי בנאום והוא מופיע בהיגדים, בחלקם ישירים ובחלקם מוסווים. אביגיל מאשימה את עצמה "בִּי הָעוֹן" ובהמשך היא מבקשת: "שָׂא נָא לַפֶּשַׁע אִמְתְּךָ". היא תולה פשעים בנבל: "נִבְלָה עִמּוֹ". היא משיבועה את דוד שימנע עצמו "מִבּוֹא בְרַמִּים", מזכירה לו את עברו הנקי מחטא: "וְרַעָה לֹא תִמְצָא בְךָ מִיָּמַיךָ"⁶⁴ ומתחננת לפניו שלא ירצח כדי יחשב לו הרבר: "לְפִוְקָה וּלְמַכְשׁוֹל לֵב". תיבת, אֲרֻנִי כלשון נימוסין, שזורה בכל פסוקי הנאום ומעניקה משנה חיוזק לאחדותם.

נאום אביגיל בזיקה של צורה ונושא לפרקים כ"ד, כ"ו.

לנאום אביגיל זיקות תימטיות ולשוניות למעגל הסיפורי הקרוב אליו ביותר — פרק כ"ה, ולמעגלים המרוחקים יותר — פרקים כ"ד, כ"ו. בפרקים אלה נרדף דוד על-ידי שאול. מצב זה מונצח בנאום ברמיזה: "וַיִּקַּם אָדָם לְרַדֵּף וּלְבַקֵּשׁ אֶת נַפְשְׁךָ". בפועל זה ממש מאשים דוד את שאול: "אַחֲרַי מִי אַתָּה רֹדֵף" (כ"ד, יד); וכן "לִמָּה זֶה אֲרֻנִי רֹדֵף אַחֲרַי עֲבָדוֹ" (כ"ו, יח); או: "כַּאֲשֶׁר יִרְדֵּף הָקָרָא בְהָרִים" (כ"ו, כ). דוד כאביגיל, נוקט בלשון "אדם" וטוען בפני שאול: "לִמָּה תִשְׁמַע אֶל דְּבַרִי אָדָם" (כ"ד, ט). אביגיל רומזת ליעודו של דוד להיות מלך ודוד מכנה את שאול במלוא הכבוד הראוי: "אֲרֻנִי הַמֶּלֶךְ" (כ"ד, ח). גם כשהוא מוכיח את שאול הוא מכנה אותו "מלך ישראל" (כ"ד, יד; כ"ו, יז).

נושא שפיכות הדמים הוא תימה מרכזית במחזור הסיפורים כ"ד, כ"ה, כ"ו. שאול שרוי במאמץ להרוג את דוד. דוד נמנע מלשפוך את דמו של שאול, ואילו עתה מתאמצת אביגיל למנוע את דוד מלרצוח את נבל.

64. ראה לעיל.

65. על המשותף בין פרקים כ"ד כ"ו ראה גורדון (1980: 47-50).

נאום אביגיל בזיקה של צורה ונושא לפרק כ"ה

כוחו של הנאום במידת ההשפעה הגרולה שהיתה לו על דוד והיא ניכרת בתגובתו של דוד, המאמץ לו את מילותיה של אביגיל⁶⁶:

"ברוך ה' אלהי ישראל..." (לב)

"הברכה אשר הביא שפחתך" (כז)

"ברוך טעמך וברוכה את" (לג)

"אשר מנעך ה' מבוא בדמים

"אשר פִּלְתַּנִּי הַיּוֹם הַזֶּה מִבּוֹא

והושע ידך לך" (כו)

בדמים והושע ידי לִי" (לג)

"חי ה' וחי נפשך אשר

"ואולם חי ה' אלהי ישראל

מנעך..." (כו) ורעה לא תמצא בך

אשר מנעני מהרע אותך כי לולא מהרת

מימך (כח)

ותבואי..." (לד)

"אשר הביא שפחתך" (כז)

"ויקח דוד מידה את אשר הביאה לו" (לה)

"ושמע את דברי אמתך" (כד)

"ראי שמעתי בקולך" (לה)

"שא נא לפשע אמתך" (כח).

"ואשא פניך" (לה)

פרט לכך יש עוד הקבלות לשוניות בין הנאום לפרק.

פרק כ"ה

הנאום

כה לחי (ו)⁶⁷

צרור החיים (כט)

נערים (ה); נעריך (ח); נערי דוד (ט)

נערי אדוני (כה)

נער אחד מהנערים (יד); לנעריה (יט)

לנערים המתהלכים (כז)

איש מפני אדוניו (י)

"אדוני" מופיע בכל אחד

מהפסוקים ובסך הכל 13 פעמים.

איש... (י) אנשים (יא)

איש הבליעל (כה)

והוא בן בליעל מדבר אליו (יז)

איש הבליעל הזה (כה)

כה יעשה אלהים לאויבי דוד (כב)

יהיו כנבל אויביך (כו)

את אשר הביאה... (לה)

אשר הביא שפחתך (כז)

מדבר אליו (יז); וידבר באביגיל (לט)

וידברו אליה (מ)

ותדבר נא אמתך (כד)

אמתך לשפחה (מא)

אמתך (כד, כה, כח, לא) שפחתך (כז)

לנערים המתהלכים ברגלי אדוני (כז)

וחמש נערותיה ההולכות לרגלה (מב)

צמד המלים "רע" ו"טוב" בצורותיהן השונות משמשות מילים מנחות בפרק

ובבואתם משתקפת גם בנאום.⁶⁸

66. ראה בעניין זה דברי פוקלמן (1981: 511-514).

67. "לחי" לשון חיים. כך סגל (1971: קצה).

68. גורדון אמנם מזכיר את החזרות המרובות של "טוב" ו"רע" במחזור הפרקים כ"ד-כ"ו אך אינו מסיק את המסקנות המתבקשות (1980: 48).

הפועל "טוב" בפרק

טובת שכל (ג)

הפועל "טוב" בנאום
והיה כי יעשה ה' לאדוני ככל אשר דבר הטובה
עליך (ל)

כי על יום טוב באנו (ח)

והאנשים טובים לנו מאד (טו)

וישב לי רעה תחת טובה (כא)

ולב נבל טוב עליו (לו)

והטיב ה' לאדוני (לא)

הציטטות לעיל מורות על מגוון הוראותיו של הפועל "טוב", המלמד על: חכמה

(ג); יום חג (ח); טוב לב (טו); גמול, שכר (כא); שמחה (לו); יעור המלוכה (ל לא).

הפועל "רעע" בפרק

רע מעללים (ג)

כי כלתה הרעה אל ארוננו (יז)

וישב לי רעה תחת טובה (כא)

ואולם חי ה'... אשר מנעני מהרע אותך (לד)

ואת עברו חשך מרעה (לט)

ואת רעת נבל השיב ה' בראשו (לט).

ורעה לא תמצא בך מימך (כח)

גם פועל זה מופיע במספר משמעויות: רשע (ג, לט); צרה ואסון (יז); כפיות
טובה (כא); פגיעה, נזק (לז); חטא (לט, כח).

ה"טוב" ו"הרע" על רב-משמעויותיהם ועל הניגוד המהותי שביניהם, מעבירים
היטב את המסר של הפרק, לפיו אין להפר את האיזון שבין הטוב לרע. הגיבור מהלך
על החבל הדק שבין עשיית הטוב והרע. הרישעה והחטא עלולים להרחיקו מהגמול
הטוב. הסיפור הוא סיפורם של הטובים והרעים. כשהטובים יוצאים נשכרים, והרשעים
— דמם בראשם. הנמנע מהרע, דוד — יצלח למלכות; והרשע קשה הלב — ימצא את
מותו בידי שמים.

במה כוחו גדול

עם כל השבחים שהרעפנו על הריטוריקה של אביגיל יש להבין, כי דוד הנוצר
את זעמו אינו עושה כן רק בשל חכמתה של אביגיל או בגין יופיה. אין די בדברים
חכמים כדי לשנות טיבו ויצרו של אדם. דוד מתעשת בשל היותו אדם רציונאלי
ואנושי. וכך מהווה הבלגתו השלמה לדמות שתוארה בפרקים כ"ד, כ"ו. מסקנה זו
מקבלת חיזוקה מהאנאלוגיה לסיפור תמר הנאנסת על ידי אמנון אחיה (שמו"ב י"ג).
תמר המנסה להניא את אמנון אחיה ממעשה האונס, שרויה בצב רומה לזה של

אמנות ומשמעות בנאום אביגיל

אביגיל. שתיהן עומדות מול גבר שעלול באחת להרוס את חייהן. הוא בעל מעמד
חברתי גבוה, ונכונה לו קריירה פוליטית, העלולה לקרוס בגין המעשה שיעשה.
שתיהן מגייסות ריטוריקה מתוחכמת הדומה בתימה ובמבנה.

תמר

אביגיל

פנייה מנומסת:

אחי (יב)

אדוני (כד)

פנייה אל הרגש ואל ההגיון

אל אחי אל תענני (יב)

אל נא ישים אדוני את לבו (כה)

הערכה שיפוטית של המעשה:

כי לא יעשה כן בישראל (יב)

מבוא בדמים (כו) ולשפוך דם (לא)

ולא תהיה זאת לך לפוקה

אל תעשה את הנבלה (יב)

ואתה... כאחד הנבלים בישראל (יג)

על אודות הרעה הגדולה הזאת מאחרת (טז). ולמכשול לב (לא)

הצעת פתרון:

דבר נא אל המלך (יג)

אל נא ישים אדוני את לבו (כה)

ועתה הברכה... (כז)

יהיו כנבל אויבך... (כו)

ואת נפש אויבך יקלענה... (כט)

לשונות משותפים:

אל אחי אל תענני (יב)

אל נא ישים אדוני את לבו (כה)

נבל שמו ונבלה עמו (כה)

ואני אמתך לא ראיתי... (כה)

וצוך לנגיד על ישראל (ל)

ועתה חי ה' וחי נפשך אשר

מנעך ה' מבוא בדמים. (כו)

נערי אדוני אשר שלחת... (כח)

ורעה לא תמצא בך מימך (כח).

אל תעשה את הנבלה הזאת (יב)

ואני אנה אוליך את חרפתי (יג)

ואתה תהיה כאחד הנבלים בישראל (יג)

ועתה דבר נא אל המלך כי לא

ימנעני... (יג)

על אודות הרעה הגדולה הזאת מאחרת

אשר עשית עמי לשלחני (טז)

בניגוד לאמנון הנותן ליצרו לשלוט בו וגורם בכך לתגובות שרשרת הרות אסון,
ידע דוד לכבוש את זעמו ולחזור בו. האנאלוגיה מאירה את דמותו של דוד מצד
האיפוק, הריסון ויכולת ההבלגה כפרי של שיקול דעת.

א' סימון, "הרומן המגניב בספר המקרא", בתוך: דברי הקונגרס העולמי

המגניב, למדעי היהדות, א', ירושלים תשס"ט, עמ' 31-36.

פ' פולק, הסיפור במקרא, תל אביב תשנ"ד.

ע' פריש, מעגל הקהל בעת המקרא, תרבות ותרבות, תל אביב 1990.

המספר המקראי, תל אביב תשנ"א.

ק' קלי, ספר שמואל א', ירושלים תשנ"א.

א. בלאק "The Pleasure of Her Text" *Feminist Readings of Biblical and*

Historical Texts, Philadelphia 1990 pp. 25-44.

A. Berlin, *Poetics and Interpretation in Biblical Narrative*, Great Britain

1983.

J.F. Fokkelman, *Narrative Art and Poetry in the Books of Samuel*, Assen

1981 pp. 493-528.

M. Garsiel, "Wit Words and a Woman: Samuel 25" in *On Humour and*

the Comic in the Hebrew Bible 1990.

R.P. Gordon "David's Rise and Saul's Demise; Narrative Analogy in I

Samuel 24-25" *Tyndale Bulletin* 31 (1980) pp. 37-64.

D.M. Gunn and D.N. Fewell, *Narrative in the Hebrew Bible*, Oxford

1993.

D.J. Levenson, "I Samuel 25 as Literature and as History", *CBS* 40

(1978) pp. 11-28.

R.K. McCarter, JR., *I Samuel - A new Translation with Introduction*,

Notes and Commentary, AB, New York 1985.

R.M. Schwartz, "Adultery in the House of David" *Semia*, 54 (1991), pp.

35-55.

A. Schulz, "Narrative Art in the Books of Samuel" in *Narrative and*

Novella in Samuel, Studies by Hugo Gressmann and other

Scholars (1906-1923), Translated by D.E. Orton, Sheffield 1991.

H.P. Smith, *The Books of Samuel*, ICC, Great Britain 1969.

תפקידו הספרותי של אבנר, ירושלים תשנ"ד.

ה' אבנר, מילון מונחי הסיפור, ירושלים תשל"ח.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.

א' אבנר, מקרא פשוט, ב', ירושלים תשס"ט.